ALAN İZLEME RAPORLARI

EĞİTİM İZLEME RAPORU

2020

İLKE
ilim kültür eğitim vakfı

ALAN İZLEME RAPORLARI

İLKE
ilim kültür eğitim vakfı

ALAN İZLEME RAPORLARI

İLKE YAYINLARI: 92
ALAN İZLEME RAPORLARI: 5
EĞİTİM İZLEME RAPORU 2020

Proje Yürütücüsü: Lütfi Sunar

Proje Danışmanı: Nihat Erdoğmuş

Hazırlayanlar: İbrahim Hakan Karataş, Neriman Beyza Koru, İlayda Ardakoç, Zeynep Baltacı, Hasan Remzi Eker, Cihan Kocabaş

Uzman Görüş Yazarları: Betül Tonbuloğlu, Deniz Tunçer, Mehmet Boyacı, Ömer Avcı, Yusuf Alpaydın, Mustafa Gündüz

Paydaş Görüşü Yazarları: Mehmet Ali Özkan, Aladdin Karacan, Ziya Bilici, Melike Günyüz, Kurtuluş Öztürk

Katkıda Bulunanlar: Muhammed Hüseyin Ergören

© İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı, İstanbul 2021
ISBN: 978-625-7684-21-7 | E-ISBN: 978-625-7684-22-4
DOI: http://dx.doi.org/10.26414/air05

Tasarım: Seyfullah Bayram

Baskı ve Cilt: Limit Ofset
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi ZA13 Topkapı-Zeytinburnu/İstanbul
Tel: 0212 567 45 35

İLKE Vakfı, ilk günden itibaren yaptığı nitelikli çalışmalarla toplumu her açıdan geliştirmeyi kendisine şiar edinmiştir. Bu çalışmalarına temel faaliyet alanlarındaki gelişmeleri izleyerek daha nitelikli bir alanın oluşumuna katkı sağlamak hedefiyle "Alan İzleme" Projesini eklemiştir. Bu kapsamda her yıl İktisat, Eğitim, Hukuk ve Sivil Toplum alanlarında İLKE Vakfı Araştırma Yayın Birimi yıllık izleme ve değerlendirme raporları hazırlamaktadır. Bu raporlarda ilgili alanda bir yıl boyunca yaşanan gelişmeler ve gerçekleşen önemli hadiseler veriler, göstergeler ve değerlendirmeler ışığında ele alınmaktadır.

Bu Alan İzleme Raporu, Eğitim Politikaları Araştırma Merkezi (EPAM) tarafından hazırlanmıştır.
EPAM; Türkiye'de eğitim alanının güçlenmesini sağlamak, eğitimde eşitliğin ve adaletin sağlanmasına katkı sunacak bir birikim oluşturmak amacıyla; ihtiyaç odaklı, kanıta dayalı ve kapsayıcı çalışmalar yapar.

Aziz Mahmut Hüdayi Mah. Türbe Kapısı Sk. No: 13 Üsküdar/ İstanbul | +90 216 532 63 70 | bilgi@ilke.org.tr | ilke.org.tr

© Tüm hakları saklıdır. İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı'nın yazılı izni olmadan bu eserin hiçbir kısmı elektronik ya da mekanik yollarla çoğaltılamaz. Raporda belirtilen görüşler yazara aittir ve İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı'nı bağlamaz.

EĞİTİM İZLEME RAPORU

- 2020 -

İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı
İstanbul, 2021

İçindekiler

GİRİŞ 16

GÖRÜNÜM: SAYILARLA 2020 20

KRONOLOJİ: 2020'DE NE OLDU? 24

GÜNDEM: 2020'NİN GENEL GÖRÜNÜMÜ 36

ANALİZ: 2020'DE EĞİTİMİN GÜNDEMİ 39

COVID-19 SALGINI VE EĞİTİMDE DİJİTALLEŞME 40

EĞİTİMİN NİTELİĞİNİ ARTIRMAYA YÖNELİK GELİŞMELER 63

ÖĞRETMENLERİN MESLEKİ GELİŞİMİNE YÖNELİK ÇALIŞMALAR 80

BASIN GÜNDEMİNE YANSIYAN EĞİTİM KONULARI 94

EĞİTİME İLİŞKİN POLİTİKA METİNLERİ: HEDEFLER VE GERÇEKLEŞMELER 100

UNUTULAN YA DA GÜNDEME GELMEYEN KONULAR 109

EĞİTİM ALANINDAKİ ENTELEKTÜEL BİRİKİM 112

EĞİLİMLER, BEKLENTİLER VE ÖNGÖRÜLER: 2020'DEN DERSLER 121

Uzman Görüşü

Salgında Müzik Eğitimi
Deniz Tunçer 59

2020 Yılında PDR Alanında Yaşanan Gelişmeler Ne Anlama Geliyor?
Mehmet Boyacı 76

Birlikte Öğrenmek
Arife Gümüş 89

Eğitimci Mesleki Gelişimine Eleştirel Yaklaşım ve Öneriler
Ömer Avcı 90

COVID-19 Sürecinde OkulYönetiminde Yaşanan Problemler, *Abdullah Kür, Yusuf Alpaydın* 92

MEB'in 2020 Performansı Üzerine Kısa Bir Değerlendirme, *Mustafa Gündüz* 110

Paydaş Görüşü

Salgında Acil Durum Uzaktan Öğretim ve EBA Üzerine
Betül Tonbuloğlu 56

EBA ve Dijitalleşme
Ziya Bilici 58

Salgını Fırsata Dönüştürmek Ama Nasıl? Ya da Şimdi En Temelinden 3n 1k Zamanı
Mehmet Ali Özkan 61

2020'de Özel Eğitim Alanındaki Gelişmeler
Aladdin Karacan 73

MEB'in Hazırladığı Yardımcı Kaynaklar ve Okuma Kitapları Üzerine, *Melike Günyüz* 79

MEB 2023 Eğitim Vizyonu Hedefleri
Kurtuluş Öztürk 111

Kısaltmalar

AB	: Avrupa Birliği
ADES	: Akademik Destek Sistemi
BİLSEM	: Bilim ve Sanat Merkezleri
BTK	: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
CB	: Cumhurbaşkanı
EBA	: Eğitim Bilişim Ağı
ECE	: Erken Çocukluk Eğitiminde Kalite ve Erişimin Arttırılması Operasyonu
Eğitim Bir-Sen	: Eğitim Birliği Sendikası
EKPSS	: Engelli Kamu Personeli Seçme Sınavı
ERG	: Eğitim Reformu Girişimi
EURAS	: Avrasya Üniversiteler Birliği
FRIT	: Mülteciler için Maddi Yardım Programı Fonu
GSB	: Gençlik ve Spor Bakanlığı
ILTERG	: International Language Teacher Education Research Group
İMEAK DTO	: İstanbul ve Marmara, Eğe, Akdeniz, Karadeniz Bölgeleri Deniz Ticaret Odası
KfW	: Alman Kalkınma Bankası
KKTC	: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
K12	: Okul öncesinden ortaöğretime kadar okul düzeylerinin ortak adı
LGS	: Liselere Geçiş Sistemi
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
MEM	: Millî Eğitim Müdürlüğü
ODTÜ	: Orta Doğu Teknik Üniversitesi
OECD	: Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development)
OSB	: Organize Sanayi Bölgeleri
ÖÖKGM	: MEB Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü
ÖSYM	: Türkiye Cumhuriyeti Ölçme, Yerleştirme ve Seçme Merkezi
PISA	: Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (Programme for International Student Assessment)

SETA	: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
TBA	: Tasarım Beceri Atölyeleri
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TFF	: Türkiye Futbol Federasyon
TEV	: Türk Eğitim Vakfı
TED	: Türk Eğitim Derneği
TEGV	: Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı
TIMSS	: Uluslararası Matematik ve Fen Eğilimleri Araştırması (Trends in International Mathematics and Science Study)
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Yardım Fonu (United Nations International Children's Emergency Fund)
YEP	: Yeni Ekonomi Programı
YEZ	: Yarının Eğitimi Zirvesi
YKS	: Yükseköğretim Kurumları Sınavı
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu

Şekiller ve Tablolar Listesi

Şekiller

Şekil 1. Türkiye'de Salgının Seyri 42

Şekil 2. Hanelerde İnternete Erişim İmkânı ve Kullanılan İnternet Bağlantı Türleri (2011-2020) 43

Şekil 3. Hanelerde Bilişim Teknolojileri Bulunma Oranı (2004-2020) 44

Şekil 4. Özel Okul Sayısı (2011-2021) 47

Şekil 5. Salgın Döneminde Üniversitelerin Uzaktan Eğitime Başlama Tarihleri 50

Şekil 6. Yükseköğretim Kurumu Sayısı, 2019-2020 51

Şekil 7. 2020 YKS ile Yerleşen Aday Sayısı (ÖSYM, 2020) 51

Şekil 8. Yükseköğretim Öğrenci Sayıları, 2019-2020 52

Şekil 9. Yükseköğretim Öğrencilerinin Kademe ve Cinsiyete Göre Toplam Sayıları, 2019 – 2020 52

Şekil 10. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Kademeye Göre Sayıları, 2019 – 2020 53

Şekil 11. Türkiye'ye En Fazla Öğrenci Gönderen 10 Ülke, 2019 – 2020 53

Şekil 12. Türkiye'deki Üniversitelerde Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Unvana Göre Sayısı, 2019-2020 54

Şekil 13. Türkiye'deki Üniversitelerde Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Cinsiyete Göre Sayısı, 2019-2020 54

Şekil 14. Ortaöğretimde Türlere Göre Kurum ve Öğrenci Sayısı, 2016-2020 65

Şekil 15. BİLSEM Kurum, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları, 2008-2020 66

Şekil 16. Okul Öncesinde Yaşlara Göre Okullaşma Oranları, 2010-2020 68

Şekil 17. MEB'in 2020'de Öğretmenlere Yönelik Gerçekleştirdiği Hizmetiçi Faaliyetlerin Sayısı 82

Şekil 18. Yıllara Göre Eğitim Fakültesi Sayısı, 2020-2011 82

Şekil 19. Eğitim Fakültelerindeki Öğrenci Sayısı, 2011-2020 83

Şekil 20. Matematikte En Düşük Başarı Gösteren 8. Sınıf Öğrencilerinin Oranına Göre Ülkelerin Yıllara Göre Gelişimi Seçilmiş Ülkeler, 1995-2019 95

Şekil 21. Kitap Yayım İstatistikleri 113

Tablolar

Tablo 1. 2020'de Salgında Eğitim Yönetiminin Kronolojisi 41

Tablo 2. 2020 Yılında Meslek Liselerinin Salgın Sürecinde Geliştirdiği Envanter 47

Tablo 3. COVID Sürecinde YÖK'ün Aldığı Kararlar Takvimi 49

Tablo 4. Özel Eğitim Kurum, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları 2015-2020 67

Tablo 5. 2020'de Yapılan Yasal Düzenlemeler 69

Tablo 6. MEB'in 2020'de Yayınladığı Öğrencilere, Velilere ve Öğretmenlere Yönelik Eğitsel Kaynaklar Listesi 71

Tablo 7. MEB'in 2020 Boyunca Yayınladığı Podcastlar 87

Tablo 8. Yıllara Göre Depremler ve Ölüm, Yaralanma ve Hasar Kayıtları 96

Tablo 9. 2020 Yılı MEB Basın Açıklamaları 98

Tablo 10. MEB 2020 Yılı İdare Performans Alanları 101

Tablo 11. Eğitim Politikalarının Gerçekleştirilmesinde Görev Alacak Kurumlar 103

Tablo 12. CB 2020 Yıllık Programında Eğitim Hedefleri 104

Tablo 13. 2023 Eğitim Vizyonu Hedeflerinin Gerçekleşme Durumu 106

Tablo 14. Eğitim Alanındaki Hakemli Dergi Sayıları 113

Tablo 15. 2020 Yılında Gerçekleştirilen Bilimsel Toplantılar 116

Tablo 16. 2020 Eğitim Raporları 117

Tablo 17. Eğitim Bilimleri ve Öğretmen Yetiştirme Alanında Yapılan Tezler, 2020 118

epam

EĞİTİM POLİTİKALARI ARAŞTIRMA MERKEZİ

İLKE Vakfı çatısı altında birçok yayın ve faaliyete imza atmış Eğitim Çalışma Grubu, 2021 yılından itibaren çalışmalarına Eğitim Politikaları Araştırma Merkezi (EPAM) olarak devam etmektedir. Eğitim Politikaları Araştırma Merkezi (EPAM), toplumsal sorumluluk bilinciyle Türkiye'de yaşanan dönüşüm serüvenini eğitim alanında izlemek, anlamak, yorumlamak, açıklamak ve "geleceğin Türkiyesi için politikalar geliştirmek" temel misyonunu üstlenmiştir.

EPAM, Türkiye'nin eğitim alanındaki tecrübe, birikim ve imkânlarını, yapay tartışma ve gündemlere feda etmeden, bugünün ve geleceğin sorunlarına çözümler üretebilmek için bir araya getirmeye, yorumlamaya ve bir enerji oluşturmaya odaklanır. Hedefi Türkiye'de eğitim alanının güçlenmesini sağlayacak çalışmalar yaparak bütün dünyada eğitimde fırsat eşitliğinin ve adaletin sağlanmasına katkı sunacak bir birikim oluşturmak ve bunu bütün toplumla paylaşmaktır.

EPAM ihtiyaç odaklı, kanıta dayalı ve kapsayıcı çalışmalar yapar; eğitim alanında gündemine aldığı meseleleri kuramsal, tarihsel açıdan analiz eder, veri oluşturur, uygulanan politikaları inceler, politika üretir, farklı görüşlerle tartışmalara perspektif kazandırır. Bu çalışmaların esas alanı yayınlardır. Yayınlar aracılığıyla, sivil toplum ve politika yapıcılar arası ilişkilerde artan etkileşim ve gelecek çalışmalar için paylaşılan karşılıklı motivasyon oldukça kıymetlidir. Bu kapsamda EPAM, *alan izleme raporları, analiz raporları, saha araştırmaları, politika analizleri, politika notları, çalışma notları, görüş yazıları*yla eğitim meselelerine katılımcı ve çok yönlü bir bakış getirmektedir. Bu yolla Türkiye'nin birikiminin görünür olmasına katkı sağlar, eğitimin niteliğini artıracak mütevazi müdahalelerde bulunur, gelişmelerin kaydını tutarak tarihe not düşer.

İhtiyaç Odaklı, Kanıta Dayalı, Kapsayıcı

Takdim

Lütfi Sunar

İLKE Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı

Alan İzleme Raporları Projesi Koordinatörü

İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı olarak toplumsal ihtiyaçların giderilmesi için faydalı işler yapmayı ve sosyal problemleri çözmek üzere fikirler geliştirmeyi kendimize şiar edindik.

Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu alanlarda bilgi, politika ve strateji üretmekte, karar alıcılara yol gösterecek araştırmalar yapmakta ve gelecek için gerekli birikimin oluşmasına katkı sağlamaktayız. Bu doğrultuda eğitim, iş ahlâkı, sivil toplum, hukuk ve yönetim alanlarında pek çok çalışma gerçekleştirdik.

Günümüzde insanlığı ilgilendiren meselelere dair sahih bir düşünce ile çalışmalar yapmak daha büyük bir önem taşımaktadır. Biz de bugün ve gelecek için stratejik öneme haiz alanlarda araştırmalar yaparak oluşturduğumuz bilgi ve birikimle ışık tutmaya çalışmaktayız.

Eğitim, ekonomi, hukuk ve sivil toplum alanlarının, bir toplumun refah ve gelişmişlik düzeyinde önemli bir gösterge olduğunu ve bu alanların yıllık olarak izlenip değerlendirilmesinin önemli olduğunu düşünüyoruz. Yasalar çıkarılıp planlamalar yapılırken bu alanlara dair toplanmış verilerin istifade edilebilir bilgiye dönüşmesi noktasında İLKE Vakfı olarak veriye dayalı gerçekçi bilgi üretmeyi ve politika yapma süreçlerine katkı sağlamayı hedefliyoruz.

Bilgiye ulaşmanın eskiye göre çok daha kolay hâle geldiği günümüzde, bilginin sınıflandırılmasının veya anlamlandırılması çok mühimdir. Son yıllarda İLKE Vakfının yoğunlaştığı alanlara dair ciddi çalışmalar yer almasına rağmen bu çalışmaların ortaya koyduğu veriyi bilgiye ve vizyona dönüştürecek sınıflandırma ve anlamlandırma sorunu varlığını sürdürmektedir.

Elinizdeki raporda 2020 yılında eğitim alanının durumu ve gidişatı değerlendirilmektedir. Raporun üzerinde durduğu en büyük konulardan biri ise 2020 yılının mart ayından itibaren ülkemizde de yaygınlaşan COVID-19 salgınının etkileri olmuştur. Bu süreç, hem ülkemizdeki mevcut eğitim problemlerinin daha belirgin duruma gelmesine sebep olmuştur hem de eğitime dair yeni uygulama ve tartışmaların ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Eğitim alanında yaşanan gelişmeler ve sorunlar kadar gündeme gelmeyen ve ihmal edilen boyutlar da raporda kendisine yer bulmuştur. Biz bu raporda tekil sorunlardan ve meselelerden ziyade genel süreçleri etkileyen gidişatı değerlendirmeye çabaladık.

Bu raporun yaşanan tecrübelerin ve atılan adımların değerlendirilmesi, analiz edilmesi ve bu doğrultuda geleceğe yönelik sağlam ve doğru adımların atılması için bir vesile olmasını temenni ederiz.

Sunuş

İbrahim Hakan Karataş

Alan İzleme Raporları Eğitim Alan Sorumlusu

İLKE EPAM (Eğitim Politikaları Araştırma Merkezi) tarafından her yıl düzenli olarak yayımlanması planlanan Eğitim Alan İzleme Raporunun (Eğitim AİR) ikincisi yayınlandı. Türkiye'de eğitim alanında yaşanan gelişmeleri kronolojik, tematik ve veriye dayalı olarak derleyen ve analiz eden bu rapor, eğitime ilişkin gelişmeleri kendi bağlamlarında, öncesi ve sonrası ile ilişkilendirerek ele alan kapsamlı bir çalışmadır.

AİR 2020'de, Türkiye'de 2020 yılı boyunca eğitim alanında yaşanan gelişmeler sıralandı ve analiz edildi. Yaşanan gelişmelerin kronolojisi ile başlayan raporun ikinci kısmında 2020'de eğitimin temel göstergeleri özetlendi. Böylece Türkiye'de eğitimin *erişim, çıktı, insan kaynağı, finans ve eğitim ortamları* bakımından durumu sayılarla ve oranlarla özetlendi. Raporun, "Genel Görünüm" başlıklı üçüncü kısmında, 2020'de yaşanan gelişmeler tasnif edilerek özetlendi. İlk kez hayata geçirilen uygulamalar, düzenleme ve geliştirme yapılan alanlar kadar unutulan konular da listelendi. Raporun "Analiz" başlıklı dördüncü kısmında, 2020 boyunca yaşanan gelişmeler etraflıca açıklandı, verilerle desteklendi ve analiz edildi. Bu bölümde ele alınan konularla ilgili uzmanların ve paydaşların görüş yazıları ile eğitim alanındaki gelişmelerin nasıl okunduğu ve değerlendirildiği yansıtılmaya çalışıldı.

Raporda kullanılan veriler; TÜİK, MEB, YÖK, TÜBİTAK, Eurostat, OECD, Dünya Bankası gibi ulusal ve uluslararası veri kaynaklarından derlendi. Ayrıca başta MEB olmak üzere Cumhurbaşkanlığı, Sayıştay, YÖK, STK'lar ve ilgili diğer kurumların plan, program ve faaliyet raporlarından yararlanıldı. Türkiye'de 2020 yılında eğitim alanında yaşanan gelişmeler, basında çıkan haberler, eğitim ile ilgili kurumların kurumsal sosyal medya hesapları, basın açıklamaları, üst düzey yöneticilerin sosyal medya hesapları yıl boyu taranarak derlendi. Derlenen veriler, haberler, açıklamalar İLKE EPAM uzman ve araştırmacıları tarafından tasnif ve analiz edildi.

AİR 2020, eğitim alanında yaşanan gelişmeler hakkında kamuoyunu bilgilendirmeyi amaçlarken diğer taraftan eğitim paydaşlarının eğitim alanındaki gelişmelere ilişkin görüş ve değerlendirmelerinden, karar alıcıları ve uygulamacıları haberdar etmeyi hedeflemektedir. Eğitim paydaşları ile karar alıcılar ve yöneticiler arasında bir köprü olması hedeflenen raporda bu doğrultuda, genel okuyucuya uygun bir yaklaşım ve anlatım tercih edilmiştir.

Raporun verilerinin toplanmasında, gelişmelerin takibinde ve izlenmesinde, metnin oluşturulmasında ve görselleştirmede heyecanla ve özveriyle çalışan EPAM araştırma asistanları İlayda Ardakoç'a, Zeynep Baltacı'ya, N. Beyza Koru'ya, Hasan Remzi Eker'e ve Cihan Kocabaş'a, raporun teknik hazırlığında destek olan İLKE araştırmacılarına ve personeline, grafik ve tasarımı titizlikle yapan Seyfullah Bayram'a, rapora değerlendirme yazıları ile katkı sunan uzman ve paydaşlara, raporun son okumalarını yaparak yol gösterici değerlendirme ve öneri için Arife Gümüş'e, Kurtuluş Öztürk'e, Yusuf Alpaydın'a ve Lütfi Sunar'a, EPAM çalışmalarını ve Eğitim 2020 AİR'in nitelikli bir eser olarak ortaya çıkmasında mali ve kurumsal desteği esirgemeyen İLKE Vakfı Mütevelli Heyetine ve Başkan Prof. Dr. Nihat Erdoğmuş'a teşekkür ederim.

Eğitim 2020 AİR'in Türkiye'deki bütün çocukların ve gençlerin en iyi biçimde yetişmelerini sağlayacak bir eğitim sisteminin geliştirilmesine katkısı olduğu oranda amacımıza ulaşmış olacağız.

Yönetici Özeti

Türkiye'de 2020 yılı, 2023 Eğitim Vizyonu'ndaki hedeflerin gerçekleştirilmesi için harekete geçilen 2019 yılının ardından, 2023 Eğitim Vizyonu hedefleri doğrultusunda süren girişimlerle başladı. Ancak yılın ilk çeyreğinde patlayan salgın ile süreç sekteye uğradı. Türkiye'de eğitim 2020 yılı boyunca salgın gündemi ile şekillendi. Salgın sürecinin bir uzantısı olarak hayata geçirilen tedbirler ile geleneksel eğitim anlayışında yaşanan dönüşümler 2020 yılı boyunca eğitim kamuoyunun gündemini oluşturdu.

Salgın sebebiyle yüz yüze eğitime ara verilmesi, eğitimin uzaktan ve dijital ortamlarda sürdürülmesini zorunlu kıldı. Böylelikle dijitalleşme, eğitim hayatınında olağan sürece entegre oldu. Bu durum eğitimde yaşanan fırsat eşitsizliklerinin yanı sıra iletişim teknolojilerine hane halkı tarafından ulaşma ve kullanmadaki eşitsizlikleri de gözler önüne sermiş oldu.

Salgın sürecinin getirdiği olumsuzluklara rağmen mesleki eğitim kurumlarında, BİLSEM'lerde ve genel olarak özel eğitim alanında eğitimin niteliğini geliştirmeye yönelik çalışmalara devam edildi. Mesleki ve teknik eğitim alanında yapılan güncelleştirme ve yaygınlaşma faaliyetleri yıl boyunca devam etti. Özel yetenekleri öğrencilerin olduğu gibi özel gereksinimli öğrencilerin de salgın koşullarına karşın eğitimlerinin aksamadan devam etmesi için yıl boyunca çalışmalar yapıldı, destek materyalleri hazırlandı. Okul öncesi eğitim kapsamında ise yaygınlaştırma çalışmaları devam etti.

Salgın sürecinde eğitimin aksaması sebebiyle öğrencilerde oluşacak öğrenme kayıplarının telafisi ve öğrenci velilerini de aktif öğrenme ve öğretme sürecine dahil etmek ve onları bu konuda destekleyebilmek amacıyla MEB, destekleyici eğitim malzemeleri hazırlama konusunda daha aktif olarak çalıştı.

Öğretmenler, yıl boyunca mesleki gelişimlerini desteklemek adına yapılan çalışmalara artan bir ivme ile katılım sağladılar. Eğitim paydaşlarının çalışmalarına destek olmak amacıyla birçok mobil ve masaüstü uygulama geliştirildi. Öğretmenler ve okul yöneticilerine yönelik destek materyalleri hazırlandı.

2020'de mevzuatta da önemli değişiklikler oldu. Okullardaki PDR hizmetleri ile ilgili yönetmelik ve PDR etik yönetmeliği, yayınlandı. Öğretmen atama ve yer değiştirme yönetmeliğinde de bir değişiklik yapıldı ancak yıl bitmeden Danıştay yürütmeyi durdurma kararı verdi.

Salgın yükseköğretimi de etkiledi. 2020 Bahar ve 2020 Güz dönemlerinin ardından 2021 Bahar dönemi de uzaktan eğitim yoluyla sürdürüldü. Başta öğretmenlik uygulaması dersleri olmak üzere uygulamalı dersler yapılamadı. İki yıllık bölümlerde okuyan öğrenciler, salgın koşullarının 2021'e de sarkması sebebiyle neredeyse kampüs deneyimi yaşamadan mezun olmak durumunda kalacaklar.

Özellikle salgın döneminde eğitim hayatının durumuyla ilgili birçok STK ve düşünce kuru-

luşu tarafından raporlar yayımlandı. Çok sayıda STK, öğretmenlere, velilere ya da öğrencilere yönelik uzaktan kişisel, mesleki gelişim ya da sosyal destek çalışması yaptı.

Salgının gölgesi, eğitim alanında gerçekleştirilecek ulusal ve uluslararası toplantılarda da kendisini hissettirdi. Toplantılar ya iptal edildi ya da ertelendi veya uzaktan katılım yoluyla gerçekleştirildi. Eğitim alanında binlerce kitap, dergi, tez, makale yayımlanmaya devam etti. Eğitim fakültelerinin öğrenci sayısında yatay bir ilerleme fark edildi.

Salgın süresince özel eğitim kurumları ve özellikle özel okullar ile özel anaokulları sürekli gündemde kaldı. Salgının yaşandığı eğitim öğretim sezonu sonunda özel eğitim kurumlarının yaklaşık %10'u kapandı.

Yıl içerisinde yaşanan iki büyük deprem felaketi deprem ve afet yönetimi konusunu bir kez daha basının gündemine taşıdı. Bunun yanı sıra uluslararası bir test olan TIMSS sonuçlarının ardından sınava katılım gösteren öğrencilerin yaşlarının uygunluğu konusunda şüphe yaşanması gündeme geldi. Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin derslerini video konferans platformları üzerinden gerçekleştirmesi sonucu öğrencilerin ve öğretmenlerin kişisel verilerinin korunmadığına dair çıkan haberlerde öğretmenlerin ve velilerin endişelenmesine sebep oldu.

2020 yılı salgının gölgesinde geçen ve olağan eğitim hayatının salgın koşullarına entegre edilmesine çabalanan, kimi zaman belirsizliklerle dolu bir yıl oldu. 2020 yılına ilişkin politika, planlama ve izleme belgelerindeki eğitime ilişkin hedeflerin birçoğunun salgın koşulları sebebiyle aksadığı veya gündeme gelmediği görüldü. Salgın sebebiyle gerçekleştirilmesi hedeflenen birçok gündem konusu ya ertelendi ya da unutuldu. Eğitim Vizyonu belgesindeki bazı hedefler, 3600 ek gösterge, teftiş konusu, öğretmenlik meslek kanunu, yeni ortaöğretim modeli meseleleri gündeme gelemedi.

Salgının oluşturduğu ekonomik durgunluk, önceki yıllardan devam eden ekonomik daralmayı pekiştirdi. Bu durum, eğitim bütçesinde yatırıma ayrılan payların daha da azalmasına yol açtı. 2018'de ilan edilen Eğitim Vizyonu belgesindeki birçok hedef mali kaynak yetersizliğinden hayata geçirilemedi.

Aşırı merkeziyetçi yapı ve işleyişi olan Türk eğitim sistemi, salgın koşullarının getirdiği zorunlulukla merkeziyetçi yaklaşımını pekiştiren bir yılı geride bıraktı. Eğitimin EBA TV üzerinden belli sayıda öğretmen tarafından merkezde çekilen ve kaydedilen videolara, öğretmenlerin mesleki gelişiminin çoğunlukla merkezi planlama ile sürdürülen çevrimiçi ya da uzaktan kurslara ya da mobil uygulamalara, eğitim ve okul yönetiminin merkezin gün aşırı değişiklik gösteren genelge ve açıklamalarına, öğrenme kayıplarının merkezde üretilen eğitsel araç gereçlere bırakıldığı 2020 yılı, öğrenci, veli ve öğretmen cephesinde de önemli değişimlere yol açtı. Öğrenciler, alternatif öğrenme ve bilgi kaynaklarına, veliler okula ve sınıfa dair mahrem sayılabilecek detaylara vakıf oldu. Öğretmenler ve okul yöneticileri de eğitimin, bilinen ve uygulanan yöntemlerinden farklı yol ve yöntemlerinin olduğuna dair derin bir farkındalık ve beceri kazandılar. Salgın, 2020'den sonra 2021'de de devam ederek 2020'deki değişimin pekişmesine ve derinleşmesine yol açacak gibi durmaktadır. 2020 yılı getirdiği radikal dönüşümle eğitim sistemimiz ve anlayışımız için bir dönüm noktası kabul edileceği anlaşılmaktadır.

Giriş

Türkiye'de 2020 yılı boyunca eğitimin farklı alanlarında ve farklı hedef kitlelerini ilgilendiren birçok gelişme yaşandı. Yılın ilk aylarından itibaren başlayan salgın gündemi ile eğitimin de belirleyici unsuru, salgın ile ilişkili olarak yaşanan gelişmeler oldu. Salgın süresince okulların kapatılması sonucu uzaktan eğitimin gündeme gelmesi ile EBA'nın bir eğitim ortamı ve aracı olarak kullanılması konusu da salgınla bağlantılı ikinci önemli başlık olarak sürekli gündemde kaldı.

Salgın gündeminin yoğunluğu içinde salgın kadar dikkat çekmese de 2020 yılı boyunca eğitim alanında başka gelişmeler de yaşandı. Bu raporda, 2020 yılı boyunca eğitim alanında yaşanan gelişmeler aşağıdaki başlıklar altında ele alınacaktır:

COVID-19 Salgını ve Eğitimde Dijitalleşme

COVID-19 Salgını, Türkiye'de de Mart ayından itibaren etkisini hissettirmeye başladı. Önce okulların geçici olarak tatil edilmesi ardından yüz yüze eğitime ara verilerek uzaktan eğitime dönülmesi ile başlayan süreç, bugün hâlen devam etmektedir. Bir yılı aşkın süredir süren bu süreç boyunca bir taraftan sağlığı önceleyen önlemler diğer taraftan ekonomiye, sosyal hayata ve eğitime ilişkin önlemler, 2020 yılının ana gündemi oldu. Salgının bireysel alışkanlıklarda, ekonomik hayatın işleyişinde, çalışma hayatında olduğu gibi eğitim alanında da etkisinin ve yansımalarının yıllarca sürecek değişimlere yol açacağı öngörülüyor. Eğitim alanındaki en önemli değişimin ise dijital olanakların; kurumsal yapıda, öğrenme-öğretme sürecinde ve veli ile öğrencinin hayatında normalleşmesi olduğu söylenebilir.

Diğer taraftan 2020 yılı eğitime erişimdeki eşitsizliklerin de gün yüzüne çıktığı ve yoğun biçimde tartışıldığı bir yıl oldu. Öğrencilerin büyük bir kesiminin; hane içindeki yaşam koşulları, beslenme, sosyal etkileşim, okul dışı eğitim ve gelişme imkânlarına erişim konularında büyük dezavantajlar yaşadığı görüldü. Bu eşitsizliklere uzaktan eğitim sürecinde internete erişim, uzaktan eğitime katılmak için gereken cihazlar ve bu cihaz ve ortamları kullanma becerisi konusundaki eşitsizlikler de eklenmiş oldu. İletişim teknolojilerini etkili kullanma konusunda çocuklar kadar ebeveynlerin de büyük eksikleri olduğu ortaya çıktı. Diğer taraftan MEB'in TV ya

da internet ortamından sunduğu uzaktan eğitimin altyapısı ve kapsamının salgın sebebiyle oluşan kayıpları telafi etmeye yetmediği görüldü.

Salgın sürecinde gelişmelerin öngörülemezliği ile oluşan belirsizlik, bürokratik ve merkeziyetçi yapının karar alma süreçlerinin hantallığıyla ve tektipçiliğiyle birleşti. Bu karışıklık, okul yöneticileri ve öğretmenler kadar veliler ve diğer paydaşlar için de güven sarsıcı ve moral bozucu bir nitelik kazandı.

Eğitimin Niteliğini Artırmaya Yönelik Gelişmeler

Eğitimin olağan akışı içinde yürütülmesi gereken birçok süreç salgın sebebiyle sekteye uğrasa da 2020 yılı boyunca eğitimin niteliğini artırmaya yönelik bir dizi çalışma devam etti. Önceki yıllardan devam eden motivasyon ile ivmesini kaybetmeden gelişmeye devam eden alanlardan biri mesleki ve teknik eğitim alanı oldu. Yeni alanların, bölümlerin açılması ile mesleki eğitimde güncelleştirme, çeşitlendirme yanında yaygınlaştırma çalışmaları da 2020 yılı boyunca sürdü. Eğitimin niteliğini artırma çalışmaları kapsamında öne çıkan alanlardan biri de özel eğitim alanı oldu. BİLSEM'ler ve genel olarak özel eğitim alanında yaşanan gelişmeler, salgın boyunca özel yetenekli öğrenciler kadar özel gereksinimli öğrencilerin de eğitime erişimlerini ve sunulan eğitimin niteliğini artıracak şekilde güçlendirecek nitelikteydi. Okul öncesinin 2020 yılında zorunlu eğitim kapsamına alınması hedefi gerçekleşmemiş olmakla birlikte okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması, erişimin artırılması ve salgın sürecinde kayıpların telafisi için birçok çalışma yapıldığı gözlendi. Salgın sebebiyle öğrenme kayıplarının telafi edilmesi, anne babaların ev ortamında çocuklarının eğitimine katkısının en üst düzeye çıkarılabilmesi, sınavlara girecek öğrencilerin ihtiyaç duyduğu destekleyici eğitim malzemeleri konusunda da 2020 yılı belirgin bir artışın olduğu yıl oldu. Son olarak özellikle okullardaki rehberlik hizmetlerinin etkinliğini ve niteliğini artırmak ve değişen koşullara uyumunu sağlamak amacıyla mevzuat düzenlemeleri yapıldı. Bunların dışında 2020 yılı boyunca eğitimin niteliğini artırmaya yönelik bazı başka düzenleme ve geliştirmeler de yapıldı.

Öğretmenlerin Mesleki Gelişimine Yönelik Çalışmalar

Türk eğitim sisteminin niteliğini artırmak amacıyla öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin güçlendirilmesine yönelik çalışmalar, bir önceki yıldan itibaren artarak devam etti. 2020; salgının ortaya çıkardığı gereksinimlerle, fırsatlar ve motivasyonlarla, öğretmenlerin kişisel çabalarıyla, STK'ların destekleriyle, okul ve bölge düzeyindeki çalışmalarla ve MEB'in merkezi planlamalarıyla oldukça zengin ve verimli bir yıl oldu. Bakan Ziya Selçuk'un yüz yüze öğretmen buluşmaları, 2020 yılında salgın sebebiyle yaygınlaşan video konferans yöntemiyle devam etti. 2020 yılında öğretmen buluşmaları, "Türkiye Zümreleri"ne dönüştü. Eğitim paydaşlarının etkileşimini artırmak, süreçleri izlemelerini kolaylaştırmak ve profesyonel gelişimlerine destek olmak amacıyla MEB tarafından birçok mobil uygulama geliştirildi.

Politika, Planlama ve İzleme Belgelerinde Eğitime İlişkin Hedef ve Gerçekleşmeler

Her yıl olduğu gibi 2020 yılında da resmî kurumların hazırladığı politika ve planlama dokümanlarında eğitime ilişkin hedefler de yer aldı. "11. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Yeni Ekonomi Programı" adlı orta vadeli program, "Cumhurbaşkanlığı 2020 Yıllık Planı, MEB Stratejik Planı ve 2020 yılı Performans Programı" eğitim alanındaki hedeflerin yer aldığı temel belgelerdi. Bu belgelerde 2020 yılı içinde gerçekleştirilmesi gereken birçok hedefin salgın sebebiyle aksadığı ya da gündeme gelmediği görüldü. Cumhurbaşkanlığı Eğitim ve Öğretim Politikaları Kurulunun da bazı politika önerilerini Cumhurbaşkanlığına sunduğu açıklandı. Diğer taraftan "2023 Eğitim Vizyonu"nda ortaya konulan hedeflerden 2020 yılında gerçekleştirilecek olanların bazılarının gerçekleştirilemediği görüldü.

Türkiye'de eğitim alanında yürütülen politikaların ve yapılan çalışmaların izlenip değerlendirildiği belgelerde 2020 yılına ilişkin değerlendirmeler de incelendi. Sayıştay'ın MEB çalışmalarını denetlediği 2019 raporu, 2020 yılının Eylül ayında yayınlandı. MEB Faaliyet Raporu ise MEB Stratejik Planı kapsamında 2020 yılı hedeflerinin ne düzeyde gerçekleştiğine ilişkin bir iç denetim raporu olarak incelendi. MEB bütçesinin görüşülmesi sırasında Bakan, TBMM'ye yaptığı sunumda 2020 yılına ilişkin gelişmeleri özetledi ve 2021 yılı hedeflerini açıkladı.

Türkiye'de eğitime ilişkin gelişmelerin derlendiği, değerlendirildiği ve analiz edildiği birçok rapor yayınlandı. Bu raporlarda salgın sürecinde eğitime ilişkin gelişmeler yanında eğitimin diğer alanları da tartışıldı. Çoğun-

lukla STK'lar ve düşünce kuruluşları tarafından hazırlanan bu belgeler, Bakanlık düzeyinde ve basında değerlendirildi.

Eğitim Alanındaki Entelektüel Birikim

Eğitim alanına ilişkin gelişmelerin bir ayağını da eğitim alanındaki bilimsel ve entelektüel bilginin geliştirilmesine yönelik çabalar oluşturdu. 2020 yılında düzenlenecek olan birçok ulusal ve uluslararası toplantı ya ertelendi ya da uzaktan katılım yoluyla gerçekleştirildi. 2020'de eğitim alanında telif ve tercüme eserler yayımlanmaya ve tezler yazılmaya devam etti. Eğitim bilimleri ve öğretmen yetiştirme alanında binlerce tez yazıldı, makale yayımlandı. Eğitim fakültelerinin sayılarında ve öğrenci kontenjanlarında azalma olmasa da bir yatay ilerleme olduğu görüldü. Eğitim alanında faaliyet gösteren STK'ların eğitim alanındaki dayanışma ve yardımlaşma misyonundan politika geliştirme ve savunuculuk rollerine doğru bir gelişme olduğu görüldü.

Basının Gündemine Yansıyan Eğitim Konuları

Türkiye'de eğitim, 2020 yılı boyunca basın aracılığıyla gündeme gelen bazı konular kapsamında da tartışıldı. 2020 yılının Şubat ayında, okuduğu kitaplar ile gündeme gelen bir ilkokul öğrencisi; özel yeteneklilik, aile, eğitim, etik ve habercilik gibi birçok konunun tartışılmasını sağladı. Erzincan ve İzmir depremleriyle eğitim konusu, eğitimin aksaması, travma sonrası psikolojik destek ve okul yapılarının güvenliği ve deprem ve afet yönetimi etraflıca tartışıldı. Uluslararası bir test olan TIMSS sonuçlarının açıklanması ile Türkiye'nin yükselen puanının, sınava giren öğrencilerin yaşları sebebiyle bir yanıltma olup olmadığı gündeme geldi. Salgın sebebiyle yüz yüze eğitime ara verilmesi sonrası uzaktan eğitimin başladığı günlerde öğretmenlerin bir video konferans programı üzerinden yaptıkları eğitimlerde öğrencilerin ve öğretmenlerin kişisel verilerinin çalındığına yönelik haberler, uzaktan eğitim yapan öğretmenleri endişelendirdi.

Unutulan ya da Gündeme Gelmeyen Konular

Hayatın normal akışının 2020 yılında salgın sebebiyle bozulması, eğitim alanında konulan birçok hedefin de ertelenmesine yol açtı. Gerek politika ve planlama belgelerinde gerek Eğitim Vizyonu belgesinde 2020 yılında gerçekleştirilmek üzere yer verilen bazı hedefler hiç gündeme gelmedi. Bir önceki yıldan eğitim kamuoyunun gündemini meşgul eden; 3600 ek gösterge konusu, teftiş konusu, öğretmenlik meslek kanunu, yeni ortaöğretim modeli gibi konular 2020'de neredeyse hiç gündeme gelmedi. Ayrıca mültecilerin eğitimi konusu da unutulan konulardan biri oldu.

Türkiye için 2020 yılı, eğitim alanında salgının sebep olduğu kriz ile mücadele yılı olarak tarihe geçti. Bu krizin bir kayıp mı kazanım mı olduğu önümüzdeki yıllarda daha açık bir şekilde anlaşılabilecek. Bugün, henüz salgın krizinin sona ermediği bir ortamda akıllarda kalan salgının sebep olduğu eğitim kayıplarının nasıl telafi edileceği sorusu oldu.

Görünüm: Sayılarla 2020

2020'de Eğitime Erişim

2020'de Okullaşma

2019-2020 öğretim yılında;

- okul öncesi 3 yaş grubunda %41,78,
- okul öncesi 4 yaş grubunda %52,41,
- okul öncesi 5 yaş grubunda %71,22,
- ilkokulda %93,62,
- ortaokulda %95,9,
- lise düzeyinde %85,01,
- yükseköğretim düzeyinde %43,37

oranında okullaşma gerçekleşti.

2020'de Özel Okullaşma

- Öğrencilerin %91.2'si devlet okullarında %8,8'i özel okullarda eğitim gördü.
- Özel okullara devam eden öğrencilerin %26'sı okul öncesi eğitim kurumlarında, %17'si ilkokullarda, %22'si ortaokullarda, %35'i liselerde eğitim gördü.
- Özel liselerde devam eden öğrencilerin %7'si meslek %28'i genel liselerde eğitim gördü.

2020'de Özel Eğitim

- 71 okul öncesi kuruma 4.873 özel öğrenci,
- 433 ilkokula 159.542 özel öğrenci,
- 432 ortaokula 179.877 özel öğrenci,
- 481 liseye 81.482 özel öğrenci devam etti.

2020'de Suriyeli Çocuklar

2019-2020 öğretim yılında;

- okul öncesinde 23.998,
- ilkokulda 344.612,
- ortaokulda 273.098,
- lise düzeyinde 108.652

olmak üzere toplam 750.360 öğrenci Türkiye'de eğitime katıldı.

2020'de Eğitim Çıktıları

2019 yılı sonu itibariyle Türkiye'de;

- 25-34 yaş arası nüfusun % 41'i ortaokul ve altı, % 24'ü lise, %35'i üniversite,
- 25-64 yaş arası nüfusun % 58'i ortaokul ve altı, % 20'si lise, %31'i üniversite,
- 55-64 yaş arası nüfusun % 75'i ortaokul ve altı, % 14'ü lise, %11'i üniversite mezunuydu.

2020'de Eğitim Ortamları

- Toplam 68.607 okulda 1.117.686 öğretmen, 727.347 derslikte 18.2441.911 öğrenciye eğitim verdi.
- 11.485 okul öncesi eğitim kurumunda 56.218 öğretmen, 50.831 derslikte 1.629.720 öğrenciye eğitim verdi.
- 24.790 ilkokulda 309.247 öğretmen, 261.875 derslikte 5.279.975 öğrenciye eğitim verdi.
- 19.286 ortaokulda 371.590 öğretmen, 195.134 derslikte 5.701.564 öğrenciye eğitim verdi.

- 13.046 lisede 380.631 öğretmen, 219.507 derslikte 5.630.652 öğrenciye eğitim verdi.
- 6.925 akademik lisede 186 914 öğretmen, 108.982 derslikte 3.412.564 öğrenciye eğitim verdi.
- 4.470 mesleki ve teknik lisede 144.255 öğretmen, 74.720 derslikte 1.608.081 öğrenciye eğitim verdi.
- 1.651 imam hatip lisesinde 49.462 öğretmen, 35.805 derslikte 610.007 öğrenciye eğitim verdi.
- 2019-2020 öğretim yılında bulunduğu yerde düzeyine uygun okul olmadığından 754.555 öğrenci taşımalı eğitimden yararlandı.
- 2020 öğretim yılında MEB'e bağlı 80 bini aşkın kurumdan 1483'ü denetlendi.

2020'de Eğitimin Bütçesi ve Finansmanı

- Öğretmen ortalama 5.500 ₺ net aylık ücret aldı. *
- Bir öğrenciye temel eğitimde 6.590 ₺, ortaöğretimde 7.636 ₺, yükseköğretimde 14.020 ₺ harcandı.

2020'de MEB Bütçesinin;

- Gayri safi yurt içi hasılaya oranı %2,57,
- Merkezi yönetim bütçesine oranı %11,45,
- Yatırıma ayrılan payının gayri safi yurt içi hasılaya oranı %0,11,
- Yatırıma ayrılan payının merkezi yönetim bütçesine oranı %0,53 düzeyinde gerçekleşti.

2020'de MEB bütçesinin;

- %84,4'ü personel ve SGK giderlerine,
- %8'i mal ve hizmet alım giderlerine,
- %3'ü sermaye ve cari transferlere,
- %4,6'sı yatırıma harcandı.

2020'de eğitime;

- hanehalkı 53.833 milyon ₺,
- özel sektör ise 28.261 milyon ₺ harcadı.

* 9. derecede eşi çalışmayan, çocuk yardımı alan ve aylık ortalama 30 saat ek derse giren öğretmenin aldığı 1 Temmuz 2020 tarihli net öğretmen maaşıdır.

2020'de Eğitimin İnsan Kaynağı

2020 yılında öğretmenlerin;

- % 10,26'sı yüksek lisans,
- % 0,19'u doktora mezunuydu.
- % 21,63'ü 30 yaş altında,
- % 39,01'i 31-40 yaş arasında,
- % 27,57'si 41-50 yaş arasında,
- % 10,52'si 51-60 yaş arasında
- % 1,28'i 61 yaş ve üzerindeydi.
- % 79'u kadrolu,
- % 12'si sözleşmeli,
- % 9'u kurum yöneticisi olarak görev yaptı.
- özel okullarda 174.750 öğretmen görev yaptı.
- 41.139 öğretmen göreve başladı, 15.021 öğretmen görevden ayrıldı.
- 409.988 öğretmen yüz yüze, 636.821 öğretmen uzaktan hizmetiçi eğitimlerden belge aldı.

Kronoloji: 2020'de Ne Oldu?

OCAK

4 Ocak

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Motorlu Araçlar Teknolojisi Alanında ilk kez "Elektrikli Araçlar Dalı" Bursa'da açıldı.

6 Ocak

Yurt dışına lisansüstü eğitim için gönderilecek öğrencilerle ilgili 1416 sayılı Kanun'da yeni düzenlemeler yapıldı.

7 Ocak

Her ilde özel eğitim meslek okulu açıldı.

18 Ocak

Microsoft ve Türkiye Bilişim Vakfı iş birliğiyle düzenlenen Yazılım Geliştirme Uzmanlığı Mesleki Gelişim Programı'nın birinci aşaması 10 bin öğretmenin katılımıyla tamamlandı.

20 Ocak

Öğrencilerin Türkçe okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerinin uluslararası standartlarda ölçümü için ilk kez öz kaynaklarla kurulan uluslararası standartlardaki laboratuvarlarda, yerli yazılımla yapıldı.

29 Ocak

Elazığ deprem bölgesinde yarıyıl tatili uzatıldı.

ŞUBAT

4 Şubat

MEB Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, öğretmenlerin mesleki gelişimi için MEB - HARVARD - ODTÜ iş birliği ve Limak Vakfı desteğiyle fen lisesi programı uygulayan okullardaki öğretmenler için mesleki gelişim programı başlattı.

10 Şubat

"Yenilenen Eğitim Bilişim Ağı (EBA) ve Akademik Destek" Tanıtım Programı'nda yenilenen eğitim bilişim ağının detayları açıklandı.

23 Şubat

Elazığ'da eğitim başladı.

MART

1 Mart

Yurt dışındaki yükseköğretim öğrencileri için "Türk Öğrencilerin Yabancı Ülkelerde Öğrenimleri Hakkında Yönetmelik" yayımlandı.

5 Mart

MEB ile YÖK arasında öğretmenler ve eğitim yöneticilerinin bireysel ve mesleki becerilerinin artırılması konusunda iş birliği protokolü yapıldı.

9 Mart

MEB ile Adalet Bakanlığı arasında ceza ve infaz kurumlarında 309 mesleki eğitim merkezi açılmasını kapsayan iş birliği protokolü imzalandı.

12 Mart

Koronavirüse karşı eğitimde alınan tedbirler açıkladı. Ara tatil 16-22 Mart arasına çekildi. 23-29 Mart arası eğitimin ise eba.gov.tr ve TRT ile evden uzaktan eğitim şeklinde gerçekleştirileceği belirtildi. Okullarda gerçekleştirilen sosyal etkinlikler iptal oldu.

13 Mart

TFF ile MEB arasında hakem meslek liselerinin açılmasını kapsayan işbirliği protokolü imzalandı.

18 Mart

20.000 öğretmen ataması yapıldı.

23 Mart

Uzaktan eğitim süreci EBA TV'de başladı.

25 Mart

Uzaktan eğitimin 30 Nisan'a kadar devam edeceği kararı açıklandı.

NİSAN

16 Nisan

Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi kabul edilerek telafi eğitimlerinin yapılabilmesi düzenlendi.

18 Nisan

EBA Canlı Ders uygulamasında ilk hafta 150.000 ders yapıldığı açıklandı.

29 Nisan

Uzaktan eğitim sürecinin 31 Mayıs'a kadar devam edeceği açıklandı.

MAYIS

4 Mayıs

LGS'nin 20 Haziran'da yapılacağı açıklandı.

18 Mayıs

19 Mayıs'ın TRT EBA TV Lise üzerinden kutlanacağı açıklandı.

21 Mayıs

6 Haziran 2020'de yapılacağı ilan edilen İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Bursluluk Sınavı, 5 Eylül 2020 Cumartesi gününe ertelendi.

HAZİRAN

3 Haziran

Resmî eğitim ve öğretim kurumları için yüz yüze telafi, tamamlama ve uyum eğitiminin 31 Ağustos'ta başlayacağı açıklandı.

11 Haziran

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde değişiklik yapıldı.

19 Haziran

Karneler e-okul üzerinden erişime açıldı ve yaz tatili başladı.

19 Haziran

"Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" ile uluslararası ve ulusal bir hakemli dergide makalesi yayımlanan öğretmenlere hizmet puanı verileceğine dair düzenleme yapıldı.

20 Haziran

LGS gerçekleştirildi.

29 Haziran

TTK, Pedagojik Formasyon Sertifika Eğitimi'nin geçerliliğini yitirdiğine dair karar aldı.

30 Haziran

Cumhurbaşkanı Kararı ile İstanbul Şehir Üniversitesi'nin faaliyet izni kaldırıldı.

TEMMUZ

4 Temmuz

2020-2021 eğitim öğretim yılı takvimi açıklandı.

16 Temmuz

LGS sonuçları açıklandı.

23 Temmuz

E-Özel Bülteni yayımlandı.

AĞUSTOS

10 Ağustos

LGS 2020 yerleştirme sonuçları ve veriler açıklandı.

12 Ağustos

2020-2021 eğitim öğretim yılının 31 Ağustos'ta uzaktan eğitim ile açılacağı, 21 Eylül'den itibaren aşamalı ve seyreltilmiş olarak yüzyüze eğitimin de başlayacağı açıklandı.

14 Ağustos

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği yayımlandı.

14 Ağustos

Adalet Bakanlığının ortaklığı ile cezaevi içerisinde ilk Adalet Meslek Eğitim Merkezi açıldı.

16 Ağustos

2020-2021 eğitim öğretim yılı çalışma takvimi düzenlendi.

18 Ağustos

MEB Asistan kamuoyu ile paylaşıldı.

19 Ağustos

Okulum Temiz Belgesi kamuoyuna tanıtıldı.

27 Ağustos

MEB Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü ve CISCO Network Akademi iş birliği ile gerçekleştirilen dijital mesleki gelişim programı ilk mezunlarını verdi.

31 Ağustos

2020-2021 eğitim öğretim yılı uzaktan eğitim telafi dönemi ile başladı.

EYLÜL

01 Eylül

Rehberlik ve Araştırma Merkezi Yönergesi ile Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Etik Yönergesi yayımlandı.

02 Eylül

128 bin öğretmen Google İş Birliği ile Mesleki Gelişim Programı'nı tamamladı.

02 Eylül

81 ilde 1420 EBA Destek Noktası kuruldu.

02 Eylül

Liselere yeni sınıf geçme sistemi getirildi.

08 Eylül

6100 öğretmen Microsoft işbirliği ile düzenlenen Yazılım Geliştirme Uzmanlığı Mesleki Gelişim Programı'nı başarı ile tamamladı.

10 Eylül

Erken Çocukluk Eğitimi Çalıştayı gerçekleştirildi.

21 Eylül

Anasınıfı ve ilkokul öğrencileri seyreltilmiş sınıflarda haftada bir gün olacak şekilde yüz yüze eğitime başladı.

21 Eylül

TRT EBA TV yeni yayın dönemine başladı.

EKİM

03 Ekim

EBA sistemlerinin KKTC'de kurulması için protokol imzalandı.

05 Ekim

12 Ekim Pazartesi günü itibari ile tüm ilkokulların, köy okullarının, 8. ve 12. sınıfların ve özel gereksinimli çocukların okullarının seyreltilmiş şekilde açılacağı belirtildi.

8 Ekim

12 Ekim Pazartesi günü itibari ile tüm ilkokulların, köy okullarının, 8. ve 12. sınıfların ve özel gereksinimli çocukların okullarının seyreltilmiş şekilde açılacağı belirtildi.

12 Ekim

Yüz yüze eğitimin ikinci aşaması başladı.

15 Ekim

Mesleki Eğitimde 1000 Okul Projesi başlatıldı.

15 Ekim

Yaşayan Okullar Projesi hayata geçirilmeye başlandı.

19 Ekim

50 bin okul yöneticisinin katılımıyla Uzaktan Eğitim ve Teknoloji Liderliği Programı gerçekleştirilmeye başlandı.

22 Ekim

MEB-Sabancı Vakfı ortaklığında gerçekleştirilen Köy Okulları Birleştirilmiş Sınıf Öğretmenleri Mesleki Gelişim Programı'nı tamamlayan öğretmenlere sertifikaları dağıtıldı.

23 Ekim

Dezavantajlı öğrencilere ulaştırılmak üzere 500 bin tablet kampanyası başlatıldı.

KASIM

1 Kasım

30 Ekim İzmir depreminin ardından 50 okulun Ağustos-Ekim 2020 arasında yıkımının gerçekleştiği, 2505 okuldan yalnızca 139 tanesinin hafif hasarlı olduğu açıklandı.

17 Kasım

Resmî, özel, örgün ve yaygın tüm eğitim öğretim faaliyetlerinin 31 Aralık 2020 tarihine kadar uzaktan eğitim yoluyla devam edeceği açıklandı.

19 Kasım

Danıştay, MEB'in Öğretmen Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliğinde yaptığı 19 Haziran 2020 tarihli değişikliğin 40. Maddesinin 9. bendinin yürütmesini durdurdu.

23 Kasım

Uzaktan eğitim süreci yeniden başladı.

29 Kasım

BİLSEM'ler 1000 kitaplık kütüphaneler ile donatıldı.

ARALIK

03 Aralık

MEB Ajanda ve e-Okul Öğretmen mobil uygulamaları kamuoyuna tanıtıldı.

08 Aralık

TIMSS 2019 sonuçları açıklandı.

09 Aralık

MEB Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, British Council ve Sabancı Vakfı iş birliğiyle düzenlenen "English Together - İngilizce Öğretmenleri Mesleki Gelişim Eğitimi Tanıtım Programı" başladı.

11 Aralık

COVID19.meb.gov.tr sitesi kuruldu.

14 Aralık

2021 MEB bütçesi TBMM Genel Kurulunda kabul edildi.

25 Aralık

Yüz yüze sınavların uygulanması kararı ertelendi.

OCAK 2021

1 Ocak

Eğitimde Bu Yıl 2020 Almanak yayımlandı.

Gündem: 2020'nin Genel Görünümü

2023 Eğitim Vizyonu hedeflerini birbiri ardı sıra hayata geçirmek üzere atılan adımların yılı olan 2019'dan sonra salgın sebebiyle neredeyse tek bir gündeme mahkûm olan 2020'de eğitim alanında yaşanan gelişmeler de sınırlı oldu. Buna rağmen ilk kez hayata geçirilen uygulamalar, süregelen uygulamalara ilişkin düzenleme ve geliştirmeler, görünürlük ve iletişim amaçlı çalışmalar 2020'de eğitimin genel görünümünü şekillendirdi. Eğitime erişimde eşitsizliklerin ana gündemi oluşturduğu 2020'de eğitim gündeminde olması gerektiği hâlde birçok konuda ya unutuldu ya da ertelendi. Bu bölümde 2020 yılında eğitim alanında yaşanan gelişmeler tematik olarak özetlendi.

2020'de İlk Kez Hayata Geçirilen Uygulamalar

- Ailelere özel eğitim takvimi hazırlandı.
- Hakem meslek liseleri açıldı.
- Adalet meslek eğitim merkezi açıldı.
- EBA Kontrol Merkezi kuruldu.
- 81 ilde 1420 EBA Destek Noktası kuruldu.
- Yaşayan Okullar Projesi hayata geçirildi.
- Okulum Temiz uygulaması başlatıldı.
- Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Etik Yönergesi yayımlandı.

2020'de Basın Gündemine Yansıyan Konular

- Kaynaştırma öğrencisine şiddet
- Çok okuyan çocuk hadisesi
- Elazığ ve İzmir Depremleri
- Tablet kampanyası
- TIMSS 2019 sonuçları
- EBA TV'de Ders Veren Başörtülü Öğretmen Gündemi

2020'de Düzenleme ve Geliştirme Yapılan Alanlar

- Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifikalarının geçerliliği kaldırıldı.
- Mesleki Eğitimde 1000 Okul Projesi başlatıldı.
- Kalite Yönetim Sistemi ve Bilgi Güvenliği Yönetim Sistemi kuruldu.
- Meslek Liselerinde Elektrikli Araçlar Dalı açıldı.
- Liselere yeni sınıf geçme sistemi getirildi.
- Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde değişiklik yapıldı.
- Elektronik sınav merkezlerinin altyapısı güçlendirildi.
- Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği yayımlandı.
- Rehberlik ve Araştırma Merkezi Yönergesi yayımlandı.
- Özel eğitim öğrencileri için her ile bir anaokulu kuruldu.
- 2021 yılı MEB bütçesinde sermaye giderleri (yatırım bütçesi) %94 arttırılarak 11,3 milyara çıkarıldı.
- BİLSEM'ler 1000 kitaplık kütüphaneler ile donatıldı.

2020'de Görünürlük ve İletişime İlişkin Çalışmalar

- Bizden Veli Kuşağı podcast formatında sunulmaya başlandı.
- E-Özel Bülteni yayımlandı.
- COVID19.meb.gov.tr sitesi kuruldu.
- Eğitimde Bu Yıl 2020 Almanak yayımlandı.

2020'de Gündeme Gelmeyen Konular

- 3600 ek gösterge
- Öğretmenlik meslek kanunu
- Teftiş sistemi
- Yeni ortaöğretim modeli
- Mültecilerin eğitimi
- Okul yöneticiliğinin uzmanlık alanı olması
- Hayat boyu öğrenme
- Dershaneler ve etüt merkezlerinin durumu

COVID-19 SALGINI VE EĞİTİMDE DİJİTALLEŞME

EĞİTİMİN NİTELİĞİNİ ARTIRMAYA YÖNELİK GELİŞMELER

ÖĞRETMENLERİN MESLEKİ GELİŞİMİNE YÖNELİK ÇALIŞMALAR

BASIN GÜNDEMİNE YANSIYAN EĞİTİM KONULARI

EĞİTİME İLİŞKİN POLİTİKA METİNLERİ: HEDEFLER VE GERÇEKLEŞMELER

UNUTULAN YA DA GÜNDEME GELMEYEN KONULAR

EĞİTİM ALANINDAKİ ENTELEKTÜEL BİRİKİM

ANALİZ:
2020'DE EĞİTİMİN GÜNDEMİ

Türkiye'de eğitim politikaları ve uygulamalarına yönelik süreksizlik ithamları, salgınla tarihi bir kırılmaya yol açmıştır. Salgın yılı olarak da tarihe geçen 2020'de eğitime ilişkin gelişmeler, zorunlu olarak bir kırılmanın gerekçesi kadar zeminini de oluşturmuştur. 2019'da ve öncesinde yansıyanlar ve geleceğe yönelik hedefler çizgisinde belli bir zaman kesiti olarak 2020'de eğitim alanında yaşanan gelişmeler ve bu gelişmelerin gündeme geliş biçimleri, yansımaları ve sonuçları, istatistikler, veriler, paydaş ve uzman görüşleri ile yedi başlık altında analiz edilmiştir.

COVID-19 Salgını ve Eğitimde Dijitalleşme

Bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de 2020 yılının eğitim gündemi büyük oranda COVID-19 salgını sebebiyle ortaya çıkan olağanüstü durumun yönetimine dair konular oldu. Salgın döneminde eğitimin sürdürülmesi, EBA ve eğitimde dijitalleşme, eğitime erişim, özel okulların, özel gereksinimli öğrencilerin, okul öncesi ve yükseköğretimin durumu sürekli gündemde kaldı.

2020 yılı salgın süresince bir taraftan dijital çağa geçişin yılı olurken diğer taraftan eğitime erişimdeki eşitsizliklerin oluşturduğu başta öğrenme kayıpları olmak üzere beslenme, sağlık, gelişim, sosyalleşme gibi kayıpların yılı oldu. Bu bölümde; 2020'nin salgınla bütünleşen eğitim gündemi; Salgının Eğitime Yansımaları, EBA ve Eğitimde Dijitalleşme, Uzaktan Eğitime Erişim ve Tablet Temini, Salgında Özel Okullar, Meslek Liseleri ve BİLSEM'ler, Hayat Boyu Öğrenme ve Mesleki Gelişim ve Yükseköğretim başlıkları altında analiz edildi.

COVID-19 Salgınının Eğitime Yansımaları

COVID-19 salgını sebebiyle 13 Mart 2020'de yüz yüze eğitime ara verilmesi ile başlayan süreç, Türkiye'de eğitim alanında 2020 yılında yaşanan gelişmelerin temel belirleyicisi oldu. Bahar tatilinin öne alınması ile başlayan dönem, bugün hâlen devam eden bir yılı aşkın bir serüvene dönüştü. Okulların ne zaman açılacağı, nasıl açılacağı gündemin en önemli konusu oldu. Okul öncesi eğitim kurumları, özel okullar, özel gereksinimli öğrenciler, sınava hazırlanan öğrenciler, ders ve dönem sınavları, kademeler arası geçiş amacıyla yapılan ulusal sınavlar, açık öğretim sınavları vd. bütün eğitim süreçleri salgın sebebiyle yaşanan kısıtlamalardan etkilendi.

Okul yöneticilerinin, müdür yardımcılarının okula gelip gelmeyecekleri, okulların hijyeni, öğretmenlerin durumu salgın döneminin diğer bir boyutu olarak gündeme geldi. Ek ders ücretlerinin yüz yüze eğitime ara verildiği dönem boyunca, normal eğitimdeki gibi ödenmeye devam edeceği kararı alındı.

2020-2021 eğitim öğretim yılının başlamasıyla aynı konular yeniden gündeme geldi. MEB, 11 Eylül'de 81 ilin millî eğitim müdürlüğüne gönderdiği yazı ile okulların ne şekilde açılacağına dair açıklama yaptı. Güz döneminde dönüşümlü ve kademeli yüz yüze eğitime geçiş ve uzaktan eğitimlerin yürütülmesi sürecinde günde kaç ders yapılacağı, derslerin ve ders aralarının süreleri, sınavların yapılma biçimi, devam durumu,

Tablo 1. 2020'de Salgında Eğitim Yönetiminin Kronolojisi

Tarih	Gelişme
12 Mart	Koronavirüse karşı eğitimde alınan tedbirler açıkladı. Ara tatil 16-22 Mart arasına çekildi. 23-29 Mart arası eğitimin ise eba.gov.tr ve TRT EBA TV ile evden uzaktan eğitim şeklinde gerçekleştirileceği belirtildi. Okullarda gerçekleştirilen sosyal etkinlikler iptal oldu.
23 Mart	Uzaktan eğitim süreci EBA TV'de başladı.
25 Mart	Uzaktan eğitimin 30 Nisan'a kadar devam edeceği kararı açıklandı.
29 Nisan	Uzaktan eğitim sürecinin 31 Mayıs'a kadar devam edeceği açıklandı.
18 Mayıs	19 Mayıs'ın TRT EBA TV Lise üzerinden kutlanacağı açıklandı.
3 Haziran	Resmî eğitim ve öğretim kurumları için yüz yüze telafi, tamamlama ve uyum eğitiminin 31 Ağustos'ta başlayacağı açıklandı.
19 Haziran	Karneler e-okul üzerinden erişime açıldı ve yaz tatili başladı.
12 Ağustos	2020-2021 eğitim öğretim yılının 31 Ağustos'ta uzaktan eğitim ile açılacağı, 21 Eylül'den itibaren aşamalı ve seyreltilmiş olarak yüz yüze eğitimin de başlayacağı açıklandı.
31 Ağustos	2020-2021 eğitim öğretim yılı uzaktan eğitim telafi dönemi ile başladı.
02 Eylül	81 ilde 1420 EBA Destek Noktası kuruldu.
21 Eylül	Anasınıfı ve ilkokul öğrencileri seyreltilmiş sınıflarda haftada bir gün olacak şekilde yüz yüze eğitime başladı.
21 Eylül	TRT EBA TV yeni yayın dönemine başladı.
03 Ekim	EBA sistemlerinin KKTC'de kurulması için protokol imzalandı.
05 Ekim	12 Ekim Pazartesi günü itibari ile tüm ilkokulların, köy okullarının, 8. ve 12. sınıfların ve özel gereksinimli çocukların okullarının seyreltilmiş şekilde açılacağı belirtildi.
12 Ekim	Yüz yüze eğitimin ikinci aşaması başladı.
19 Ekim	50 bin okul yöneticisinin katılımıyla Uzaktan Eğitim ve Teknoloji Liderliği Programı gerçekleştirilmeye başlandı.
23 Ekim	Dezavantajlı öğrencilere ulaştırılmak üzere 500 bin tablet kampanyası başlatıldı.
17 Kasım	Resmî, özel, örgün ve yaygın tüm eğitim öğretim faaliyetlerinin 31 Aralık 2020 tarihine kadar uzaktan eğitim yoluyla devam edeceği açıklandı.
23 Kasım	Uzaktan eğitim süreci yeniden başladı.
11 Aralık	COVID19.meb.gov.tr sitesi kuruldu.
25 Aralık	Yüz yüze sınavların uygulanması kararı ertelendi.

Kaynak: Resmî açıklamalardan ve basında çıkan haberlerden yararlanılarak oluşturulmuştur.

öğretmenlere ödenecek ek derslerin hesaplanması vb. konularda tereddütler genelgelere ve açıklamalara da yansıdı.

Güz döneminde, 27 Ekim tarihinde yapılan açıklamayla sınavların okullarda yüz yüze yapılacağı kararına istinaden bazı okullar sınavlarını yaptı. Bütün öğrencilerin sınavlarının yapılamamış olması ders notlarının belirlenmesinde eşitsiz bir durum oluşmasına yol açtı.

Salgın sürecinde farklılaşan uygulamalardan biri de özel okullarla ilgili olarak yaşandı. Bazı özel okullar 31 Ağustos itibariyle sınava girecek sınıflarda yüz yüze eğitime başlamıştı. Bu durum devlet okulu öğrencileri ile özel okul öğrencileri arasında bir eşitsizliğe yol açacağı gerekçesiyle tartışıldı. 20 Kasım tarihi itibariyle özel okullar da dâhil olmak üzere bütün öğrenciler için eğitim yeniden uzaktan eğitime döndü.

Salgın döneminde okul öncesi eğitim kurumlarının durumu da bir tartışma konusuydu. Salgının ilk dönemindeki sıkı sokağa çıkma yasağının ardından Haziran ayından itibaren yaz ayları da dâhil olmak üzere okul öncesi eğitim kurumları açık kaldı. Ancak Kasım ayı ile başlayan yeniden tamamen uzaktan eğitime geçişle birlikte önce okul öncesi eğitim kurumlarının da uzaktan eğitime geçeceği

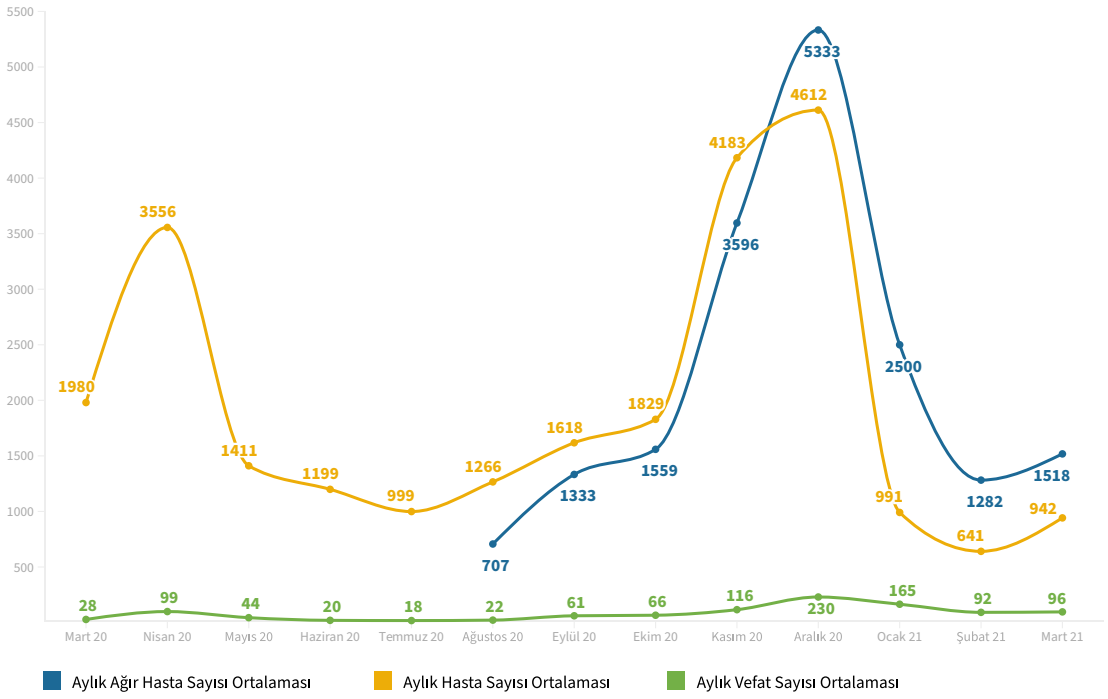

Şekil 1. Türkiye'de Salgının Seyri

Kaynak: Sağlık Bakanlığının yayınladığı günlük verilerden oluşturulmuştur.

11 Mart 2020'de ilk vakanın tespitinden itibaren salgın sebebiyle 13 Mart'ta yüz yüze eğitime ara verilerek, salgının öngörülemeyen seyri sebebiyle yüz yüze eğitime geçme kararı sürekli revize edildi. 2020-2021 eğitim-öğretim yılına daha olumlu beklentilerle başlandığı hâlde Eylül ayından itibaren vaka sayısının hızla artması Kasım ayında okulların yeniden kapanması kararını getirdi. Aralık ayında aşılama başlamış olmasına rağmen salgının yükselen trendi devam ediyor.

açıklandı, ardından ertesi gün okul öncesi eğitim kurumlarının yüz yüze eğitime devam edeceği ilan edildi. Bu durumun öğretmenler arasında bir eşitsizliğe yol açtığı öne sürüldü.

EBA ve Eğitimde Dijitalleşme

Salgın sebebiyle yüz yüze eğitime bir hafta ara verilmesinin ardından 23 Mart tarihinde uzaktan eğitim TRT üzerinden yayın yapan EBA TV kanalları aracılığıyla başladı. İlkokul, ortaokul ve lise düzeyinde bütün dersler, stüdyoda kaydedildi ve TV yayını olarak sunuldu. TV üzerinden yapılan uzaktan eğitimin tek yönlü ve etkileşimsiz olması sebebiyle etkileşimli eğitim ihtiyacı doğdu. EBA'nın altyapısı bu hizmeti ülke genelinde bütün öğrenci ve öğretmenler için sunacak kapasitede olmadığından bazı öğretmenler ve okullar kendi imkânlarıyla geliştirdikleri yollarla canlı derslere başladılar. Bu süreçte ortaya çıkan bazı haberler sebebiyle kişisel verilerin korunması konusunda tartışmalar yaşandı.

Bahar döneminin sonuna kadar süren uzaktan eğitim; EBA TV kanalları, EBA sanal sınıfları ve bazı okul ve öğretmenlerin kendi çabalarıyla oluşturduğu imkânlar üzerinden yürütülmeye çalışıldı. Özel okulların bir kısmı da kurumsal imkânlarla bahar döneminde uzaktan canlı eğitim yaparak dönemi bitirdiler.

Güz dönemi başladığında salgın krizi devam etmekteydi. Bahar dönemindeki denemeler üzerine dönüşümlü olarak birinci sınıflarla başlayan eğitim, kademeli olarak diğer sınıflara da yaygınlaştırılmaya çalışıldı. Ancak Ekim ayında vaka sayılarının hızla artmasıyla tekrar uzaktan eğitime dönüldü. Gerek dönüşümlü eğitim yapılan günlerde gerekse tamamen yüz yüze eğitime dönüldüğü

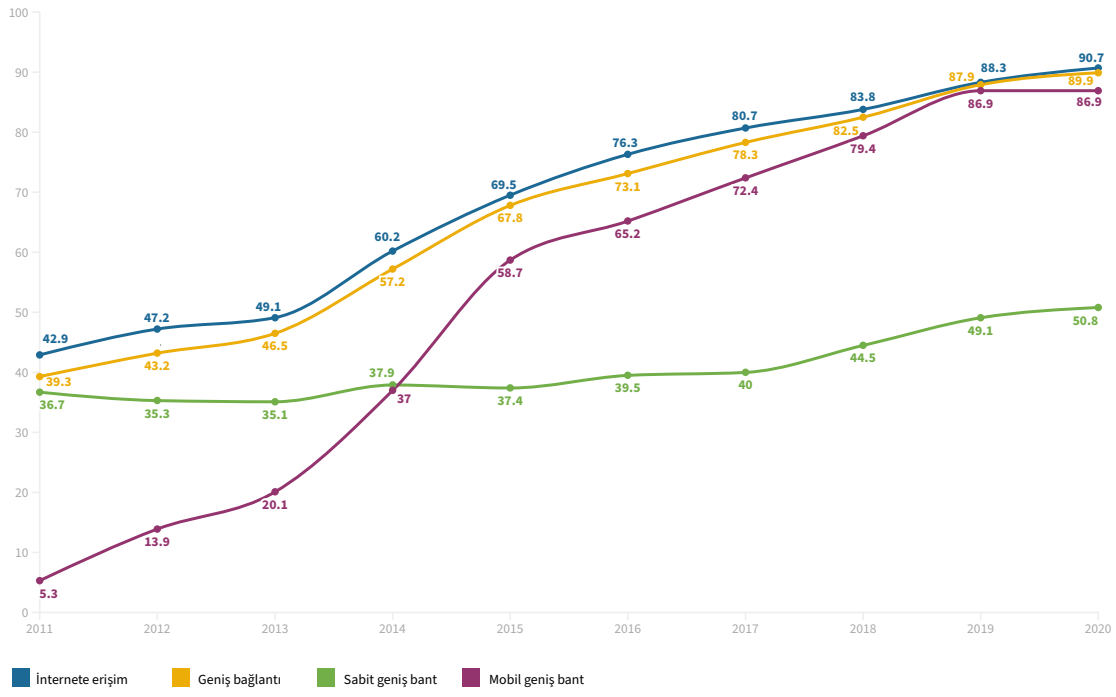

Şekil 2. Hanelerde İnternete Erişim İmkânı ve Kullanılan İnternet Bağlantı Türleri (2011-2020)

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım İstatistikleri (2020)

günlerde artık EBA üzerinden her öğretmen ve ders için canlı sınıf planlaması yapılabilir hâle gelmişti. Öğrenciler okulda derslerine devam ediyorlarmış gibi canlı sınıflarda aynı ders saatiyle, süresiyle ve teneffüs zamanlarıyla, kendi öğretmenleriyle uzaktan canlı derslere katılmaya başladılar.

EBA üzerinden devam eden eğitimlerde önemli bir sorun da sınavların nasıl yapılacağı konusuydu. Birinci dönemin sonuna gelindiğinde sınavsız tamamlanan bir yarıyıl olarak öğretmen kanaatlerine göre karnelerin hazırlanmasına kararı verildi.

Uzaktan Eğitime Erişim ve Tablet Temini

Salgın süresince eğitime erişimde yaşanan eşitsizlikler görünür oldu. Uzaktan eğitime geçilmesi sonrasında daha iyi fark edildi ki

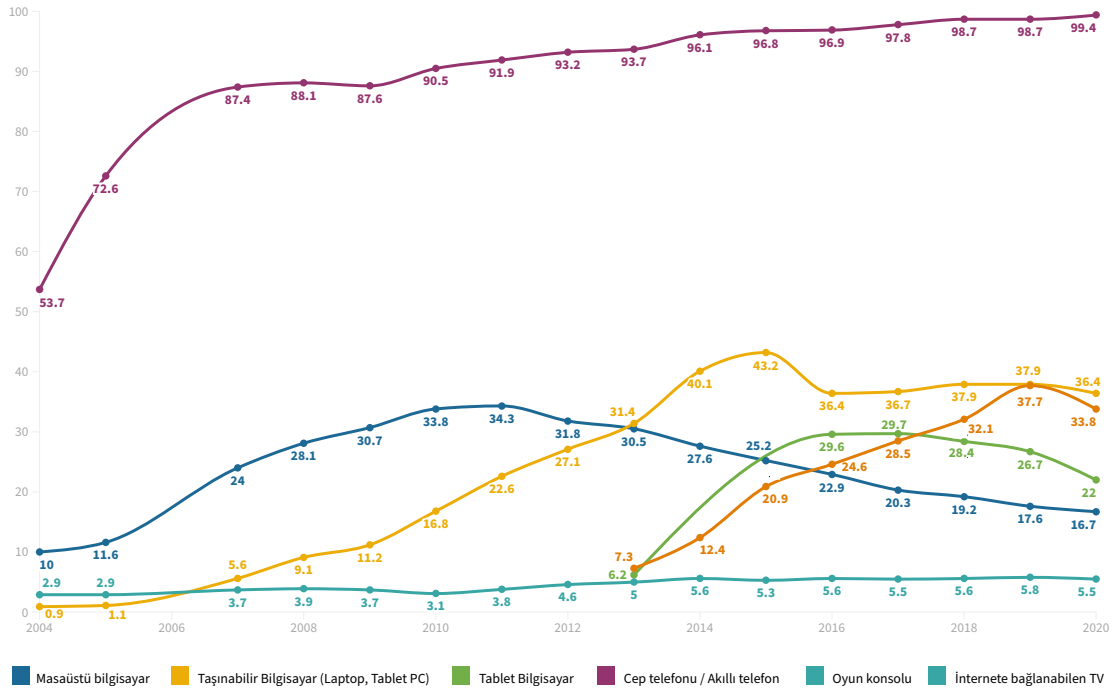

Şekil 3. Hanelerde Bilişim Teknolojileri Bulunma Oranı (2004-2020)

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması (2004-2020)

İnternet erişimi, internet erişimine sahip hanelerin oranını göstermektedir. Geniş bant, çeşitli yüksek hızlı bağlantı türlerini belirtmek için kullanılan yaygın bir terimdir. Sabit genişbant bağlantı ADSL, kablolu İnternet, fiber vb. altyapılarıyla internete erişimi; mobil genişbant taşınabilir cihazlar için operatörlerin sağladığı 3G, 4G vb. altyapılar üzerinden hızlı internet erişimini ifade eder. Uzaktan eğitime erişim için hızlı yani upload (yükleme) ve download (indirme) değerleri iyi olan bir erişim sağlamak önemlidir. Türkiye'de bulunduğu bölgeye göre değişmekle birlikte hem sabit hem de mobil bantların uzaktan eğitim için yeterli hızı sağladığı söylenebilir. Ancak operatörlerin sağladığı mobil internet fiziksel mekân esnekliği sunsa da genellikle bir kota ile sınırlandırılmaktadır. Uzaktan eğitime erişim açısından değerlendirildiğinde kota sınırları bir dezavantaj oluşturabilmektedir. Bu yüzden şahsi kullanımda mobil geniş bant bağlantının maliyetinin sabit geniş bantlara kıyasla görece fazla olduğu söylenebilir.

Sayılarla Uzaktan Eğitim

23 Mart- 25 Aralık 2020

Sayılarla Uzaktan Eğitim

23 Mart- 25 Aralık 2020

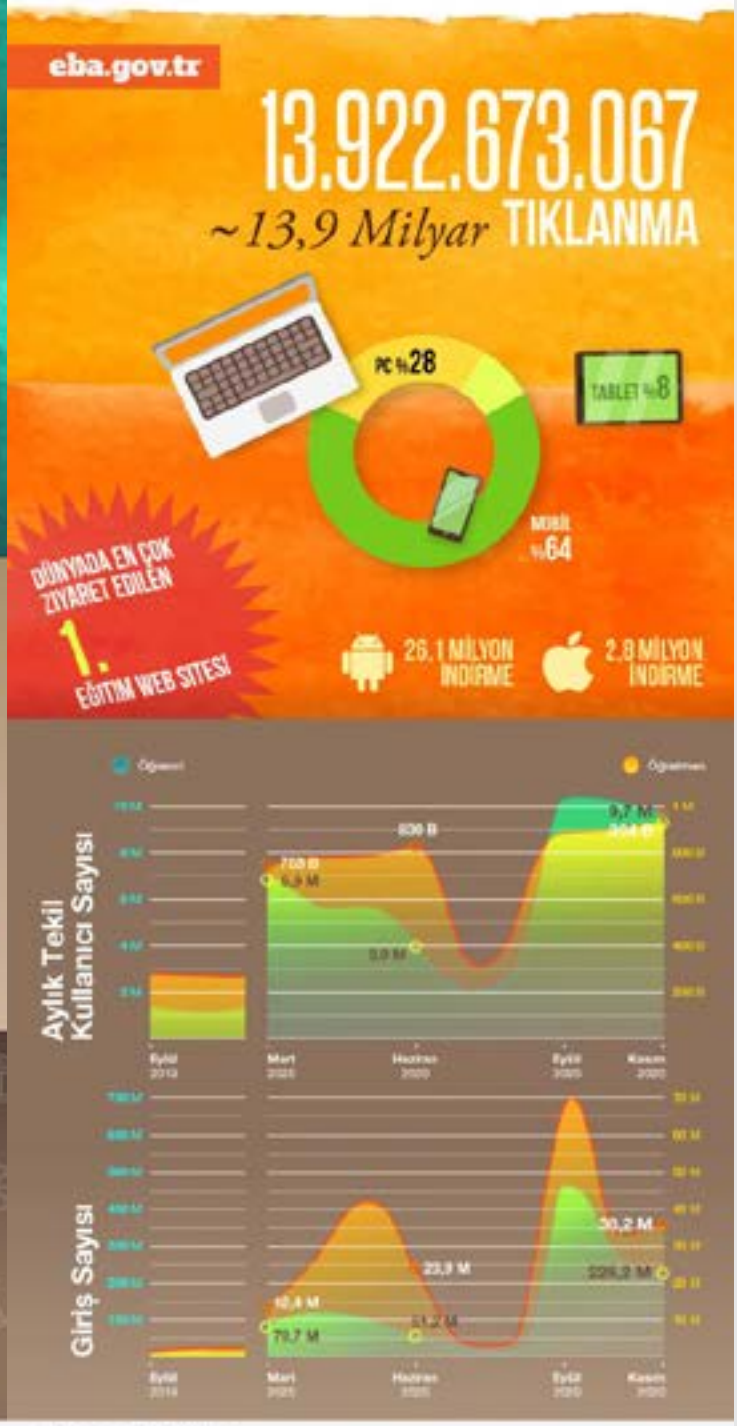

eğitim her yerde aynı donanımla sürdürülmüyor. Özellikle dijital bir platformdan eğitim sunmak bir dijital araca sahip olmayı ve internete erişimi zorunlu kılıyor. Bununla birlikte aslında bir ortama da ihtiyaç var. Birden fazla kardeşi olanlar için aynı gün içerisinde derslere katılmak için mekân genişliği de öne çıkıyor.

Eşitsizlikleri gidermek adına ev büyüklüğü ya da hane halkı gelirini artıracak anlık müdahale söz konusu olmasa da uzaktan eğitime erişim için cihazı olmayan öğrencilere 500 bin tablet dağıtmayı hedefleyen bir kampanya düzenlendi. Kampanya 12 Ekim 2020 tarihinde başladı. 2020 yılı sonuna kadar 266.500 tablet gereksinim duyan öğrenciye ulaştırıldı. Tablet temini için düzenlenen kampanyaya yerel yönetimlerden sivil toplum kuruluşlarına kadar birçok kurum destek oldu. En büyük destek 20 milyon liralık katkıyla Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonundan (TMSF) geldi.

Basında tabletlerin adil dağıtılmadığını iddia eden bazı haberler yer aldı. Bunun üzerine MEB'den yapılan açıklamada tabletlerin dağıtımı için belirlenen kriterler ve prosedür kamuoyu ile paylaşıldı. Ne var ki tablet dağıtılan 500 bin öğrenci yaklaşık 25 milyon öğrencinin %2'sine tekabül ediyor. TÜİK'in yayınladığı istatistiklere göre nüfusun yaklaşık %10 hâlen geniş bant internete erişemiyor ve öğrencilerin %50'sinin evinde tablet ya da bilgisayar bulunmuyor. Bu durumda tablet kampanyası önemli bir katkı olmakla birlikte salgında eğitime erişim sorununu çözemediği de açıkça görülebiliyor.

İnternete erişimde de sorunlarla karşılaşıldı. İnternete erişimi sağlamak için operatör firmaları ücretsiz (Türk Telekom 3+5 GB, Vodafone 3+3 GB, Turkcell 3+3 GB) internet kotası sundu. Türk Telekom, evde internet bağlantısı temininde güçlük çeken aileler için düşük ücretli internet kampanyası başlattı.

Cihaz, internete erişim ve eğitim ortamı bakımından güçlük çeken öğrenciler için bütün şehirlerde ve ilçelerde (14 bin 273 EBA destek noktası ve 164 EBA mobil destek aracı) EBA Destek Merkezleri kuruldu.

Salgında Özel Okullar

Salgınla birlikte özel okulların sözleşmeleri gereği velilerden aldıkları ücretlerin ne olacağı sorusu ile başlayan bir süreç yaşandı. Bu tartışma yüz yüze eğitim ve eğitim ortamları gereği talep edilen özel okulların salgın koşullarında bu hizmetleri verememesine rağmen sözleşmeleri devam ettirme kararlılıklarıyla, velilerin ve öğrencilerin mağduriyetleri arasında yaşanmaya devam etti. Veliler ücret iadesi talep ederken özel okul işletmecileri maliyetlerinin düşmediğini ve indirim yapmalarının mümkün olmadığını ifade ettiler. Bu kapsamda yasal bir düzenleme yapıldı ve Resmî Gazete'de yayımlandı. Buna göre, 1 Eylül 2020 ile 30 Haziran 2021 tarihleri arasında verilen eğitim ve öğretim hizmetlerinde KDV oranı geçici olarak yüzde 8'den yüzde 1'e indirildi. Böylece veliler KDV farkından doğan geri ödemelerini alabildiler. Ancak bu süreçte Türkiye Özel Okullar Derneği verilerine göre 936 kolej kapandı ve 300 bin öğrenci bu kurumlardan ayrıldı.

Salgında Meslek Liseleri ve BİLSEM'ler

Salgın sürecinde meslek liselerinin görünürlüğü artmaya devam etti. Salgının oluşturduğu gereksinimleri karşılamak için dezen-

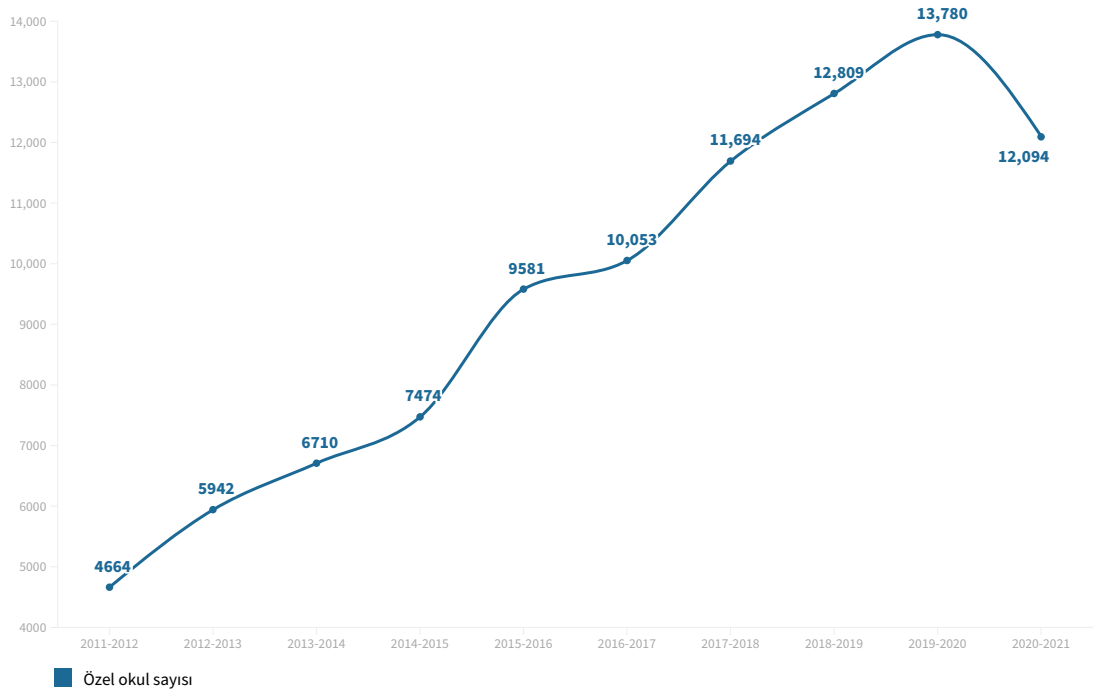

Şekil 4. Özel Okul Sayısı (2011-2021)

Kaynak: 2019-2020 yılına kadar veriler MEB Örgün Eğitim İstatistikleri verilerinden alınmıştır. 2020-2021 yılı verileri, Mart 2020 tarihinde MEB ÖÖKGM'nin kurumsal web sayfasında yayınladığı özel okullar listesi verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 2. 2020 Yılında Meslek Liselerinin Salgın Sürecinde Geliştirdiği Envanter

Ürün	Miktar
Maske	100 milyon
Tek kullanımlık tulum	1,2 milyon
Yüz koruyucu siperlik	1,3 milyon
El dezenfektanı	1,8 milyon
Yüzey dezenfektanı	8 milyon
Temassız ateş ölçer	6500 adet
N-95 standartında otomatik maske makinesi	6 adet
Tek kullanımlık çatal-bıçak	60.000 adet
Ultrasonik cerrahi maske makinesi	33 adet
Otomatik dezenfektan cihazı	1600 adet
Kolonya	75 bin litre

Kaynak: MEB'in "Mesleğim Hayatım" portalından paylaştığı içerikten derlenmiştir.

fektan, maske vb. birçok araç gereç meslek liselerinin atölyelerinde üretildi. Aynı girişim BİLSEM'lerde de yaşandı. BİLSEM'ler de salgını önlemeye yönelik üretim faaliyetlerine dâhil edildi. Faaliyet kapsamında 150 BİLSEM'de bulunan 3 boyutlu yazıcılarla koruyucu siperlik üretimine başlandı. Üretilen 250 bin siperlik emniyet güçlerine teslim edilirken 10 bin siperlik ise cezaevi personeline destek olarak gönderildi.

Salgında Hayat Boyu Öğrenme ve Mesleki Gelişim

Salgın sürecinin en önemli katkılarından biri uzaktan çevrimiçi mesleki gelişme olanaklarının çeşitlenmesi ve erişilebilir olması oldu. Özel ya da resmî, bireysel ya da kurumsal birçok eğitim başta öğretmenler olmak üzere toplumun her kesimine ulaştı. Sayısız çevrimiçi seminer, atölye, konferans, toplantı, çalıştay yapıldı.

MEB Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, diğer bazı genel müdürlükler, il ve ilçe millî eğitim müdürlükleri kendi personellerinin mesleki gelişimine katkı sağlayacak programlar düzenlediler. Bu dönemde MEB'in yaptığı açıklamaya göre 1.046.809 öğretmen, 15.927 düzenlenen faaliyete katılım belgesi aldı.

Salgında Yükseköğretim

13 Mart 2020 tarihinde yüz yüze eğitime iki hafta ara verilmesinin ardından yükseköğretim kurumlarında da üniversitelere göre değişmekle birlikte 16 Mart tarihi itibariyle uzaktan eğitime geçildi. 2020 yılının Bahar döneminin tamamen uzaktan eğitim yoluyla tamamlanmasının ardından Güz 2021 döneminde bazı üniversiteler kısmi yüz yüze eğitime geçmekle birlikte 12 Kasım 2021 tarihinden itibaren bütün eğitim süreci uzaktan eğitim yoluyla sürdürüldü.

Tablo 3. COVID Sürecinde YÖK'ün Aldığı Kararlar Takvimi

Tarih	Kararlar
06.03.2020	YÖK'ten Koronavirüs (COVID-19) Hakkında Yükseköğretim Kurumlarında Alınacak Tedbirlere İlişkin Öneriler
13.03.2020	Koronavirüs (COVID-19) Bilgilendirme Notu: 1
18.03.2020	YÖK Başkanı Saraç Üniversitelerde Verilecek Olan Uzaktan Eğitime İlişkin Açıklama Yaptı
23.03.2020	"YÖK Dersleri Platformu" Öğrencilerin Erişimine Açıldı
26.03.2020	Başkan Saraç'tan Üniversitelerdeki Uzaktan Eğitim Süreci ve YKS'nin Yeni Tarihine İlişkin Basın Açıklaması
01.04.2020	YÖK'ten Üniversite Öğrencileri İçin Kayıt Dondurma ve Erteleme Hakkı
07.04.2020	Öğretmen Adayı Öğrencilere Müjde
09.04.2020	YÖK'ten Uygulamalı Eğitimi Gören Öğrencilere Staj Kolaylığı
10.04.2020	YÖK'ten Hemşirelik Programlarındaki Son Sınıf Öğrencileri İçin Alınan Yeni Karar
13.04.2020	Diş Hekimliği ve Eczacılık Programlarında Mezuniyet Aşamasında Bulunan Öğrencilere İlişkin Alınan Yeni Kararlar
24.04.2020	YÖK'ten Salgın Sürecinde Doktor Adaylarının Mezuniyetlerini Kolaylaştıracak Yeni Karar
29.04.2020	Üniversite Öğrencilerine Ücretsiz 6 GB'lık "Uzaktan Eğitime Destek" Kotası
04.05.2020	Yükseköğretim Kurumları Sınavı'nın (YKS) Tarihine İlişkin Açıklama
05.05.2020	YÖK'ten 2020-YKS'ye Özel Öğrencileri Sevindirecek Önemli Kararlar
05.05.2020	15 Haziran 2020 Tarihi İtibariyle Üniversitelerde Akademik Takvime Dönülmesi Kararına İlişkin Açıklama
07.05.2020	Engelli Öğrencilerin Uzaktan Eğitimde Yaşadığı Sıkıntılara Yönelik Açıklama
11.05.2020	Üniversitelerdeki Sınavların Yüz Yüze Gerçekleştirilmeyeceğine İlişkin Karar
27.05.2020	Üniversitelerde Dijital Ortamda Gerçekleştirilebilecek Sınavların Temel İlkeleri Açıklandı
30.05.2020	Küresel Salgın ile Mücadele Kapsamında Yeni Düzenlemeler-1
02.06.2020	Yurt Dışında Öğrenim Gören Başarılı Beyinlerin Öğrenimlerine Türkiye'de Devam Etmesine Yönelik Çağrısı
04.06.2020	Küresel Salgın ile Mücadele Sürecinde Yeni Düzenlemeler - 2
10.06.2020	Tez Aşamasındaki Lisansüstü Öğrencilere Ek Süre Hakkı
04.06.2020	"YÖK 100/2000 Doktora Bursu" Kapsamında Pandemi Dönemi Özel Çağrısına Çıkıldı
08.07.2020	YÖK, Türk Üniversitelerine Yatay Geçişler İçin Web Sitesini Erişime Açtı
30.07.2020	YÖK "Küresel Salgında Yeni Normalleşme Süreci" Rehberini Yayımladı
13.08.2020	Yükseköğretim Kurumlarımızdaki 2020-2021 Eğitim ve Öğretim Dönemine Yönelik Açıklama
28.08.2020	Kayıt Yaptıracak Adaylara Salgın Nedeniyle "Tek Hekim Raporu" Kararı

Kaynak: YÖK'ün COVID-19 adlı web sayfasından alınmıştır.

Yurtlar kapatıldı, öğrencilere yurt ücretleri iade edildi. Yurtlar bir süre yurt dışından gelen ve umreden dönen vatandaşların karantina sürecini geçirmeleri için kullanıldı.

Uzaktan eğitim sürecinde sınavların nasıl yapılacağı, sınav güvenliği vb. konular yükseköğretim için de gündeme geldi. Bir üniversitenin öğrencilerine, uzaktan yapılacak sınavlarda güvenliği sağlamak amacıyla ayna dağıttığına dair haberler yayınlandı.

Salgın döneminde yükseköğretimde uzaktan eğitimin değerlendirildiği raporda, üniversitelerin uzaktan eğitime geçiş süreci şöyle açıklanmıştır: "Üniversitelerimiz uzaktan öğretime geçiş konusunda önemli gayretler göstermiş, birçok üniversite kısa süre içerisinde bu çalışmaları tamamlamıştır. 189 Üniversiteden 121'i (%64'ü) 23 Mart 2020 (YÖK'ün üniversitelerde eğitime ara vermesinden bir hafta sonra), 41'i (%21,6'sı) ise 30 Mart 2020, 25'i ise (%13,2'si) 6 Nisan 2020 tarihlerinde uzaktan öğretim uygulamalarına başlamıştır." (YÖK, 2020). Buradan anlaşılıyor ki iki üniversite yüz yüze eğitime devam etmiştir. BBC'nin haberine göre bu üniversiteler; Atılım Üniversitesi ve Bilkent Üniversitesidir.

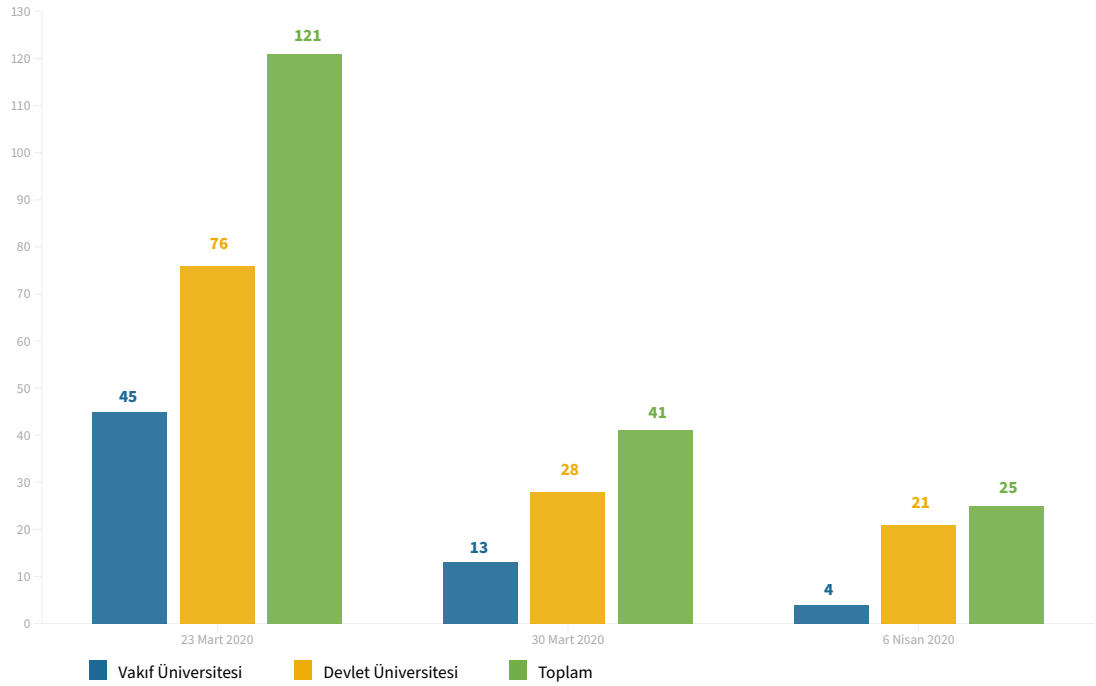

Şekil 5. Salgın Döneminde Üniversitelerin Uzaktan Eğitime Başlama Tarihleri

Kaynak: YÖK'ün yayınladığı Uzaktan Eğitime Yönelik Değerlendirme Raporundan alınmıştır.

Sayılarla 2020'de Yükseköğretim

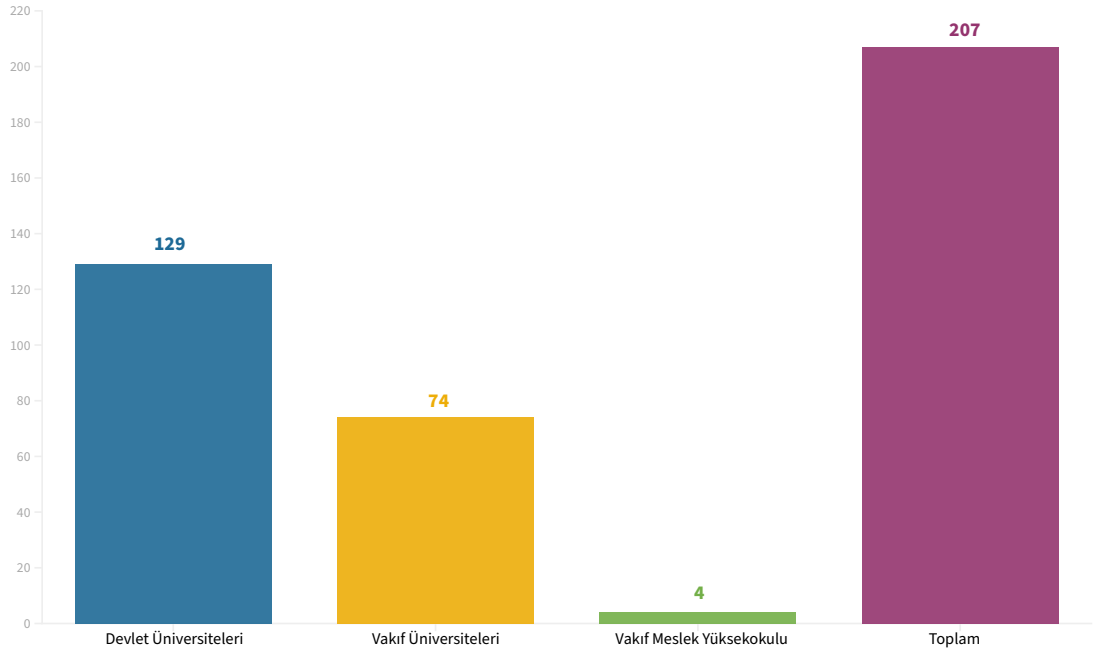

Şekil 6. Yükseköğretim Kurumu Sayısı, 2019-2020

Kaynak: YÖK (2020). Bilgi yönetim sistemi, birim sayıları. https://istatistik.yok.gov.tr/ adresinden erişilmiştir.

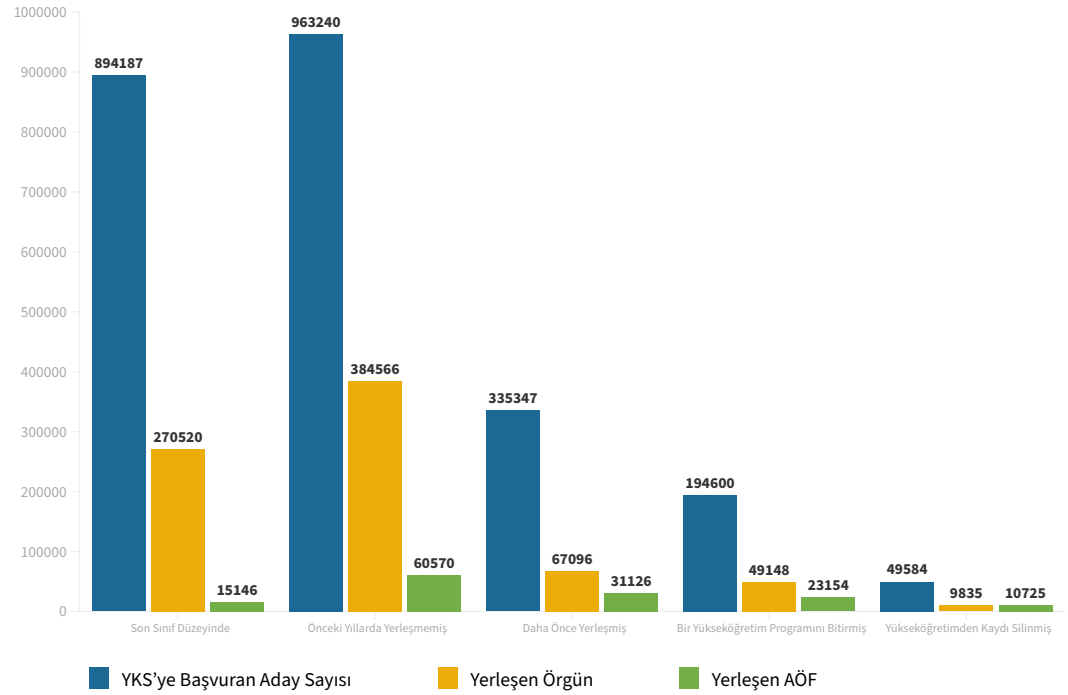

Şekil 7. 2020 YKS ile Yerleşen Aday Sayısı (ÖSYM, 2020)

Kaynak: ÖSYM, (2020). 2020-YKS yerleştirme sonuçlarına ilişkin sayısal bilgiler. https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2020/YKS/sayisalbilgiler26082020.pdf adresinden erişilmiştir.

Şekil 8. Yükseköğretim Öğrenci Sayıları, 2019-2020.

Kaynak: YÖK (2020). Bilgi yönetim sistemi, Öğrenci sayıları. https://istatistik.yok.gov.tr/ adresinden erişilmiştir.

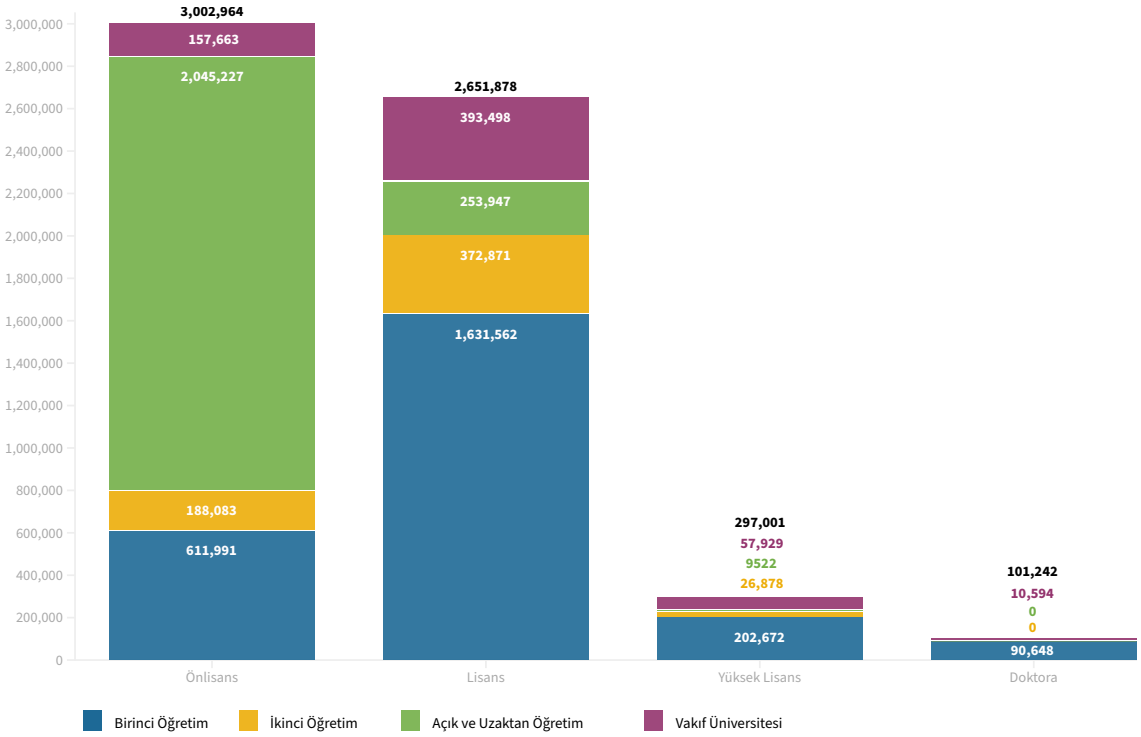

Şekil 9. Yükseköğretim Öğrencilerinin Kademeye Göre Toplam Sayıları, 2019 – 2020

Kaynak: YÖK (2020). Bilgi yönetim sistemi, Öğrenci sayıları.
https://istatistik.yok.gov.tr/ adresinden erişilmiştir.

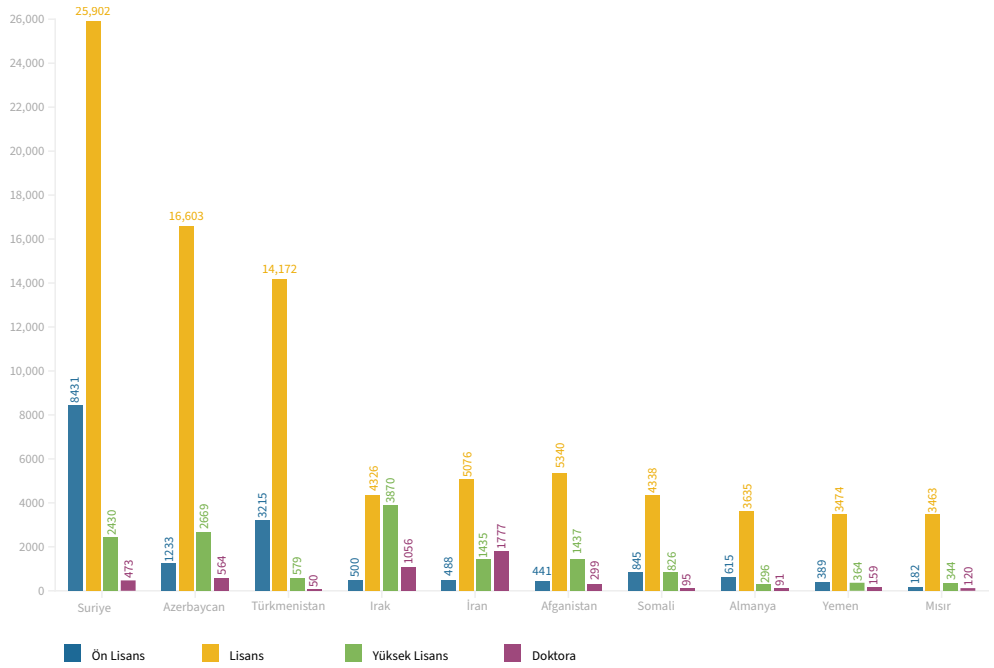

Şekil 10. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Kademeye Göre Sayıları, 2019 – 2020

Kaynak: YÖK (2020). Bilgi yönetim sistemi, Öğrenci sayıları. https://istatistik.yok.gov.tr/ adresinden erişilmiştir.

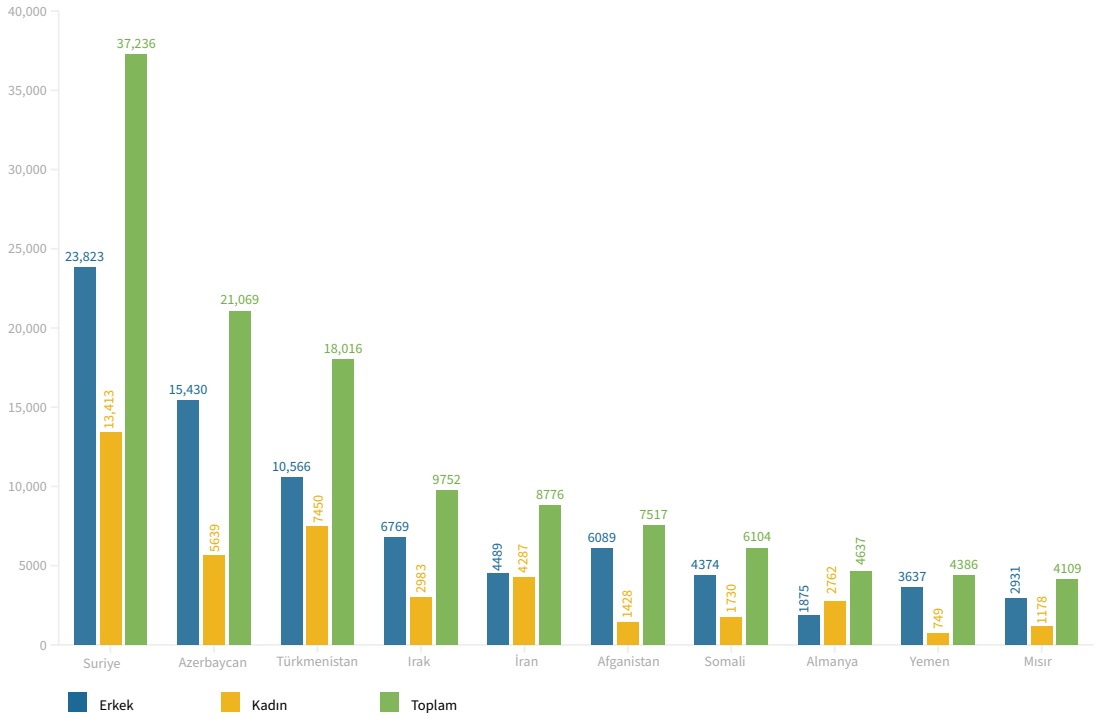

Şekil 11. Türkiye'ye En Fazla Öğrenci Gönderen 10 Ülke, 2019 – 2020

Kaynak: YÖK (2020). Bilgi yönetim sistemi, Öğrenci sayıları. https://istatistik.yok.gov.tr/ adresinden erişilmiştir.

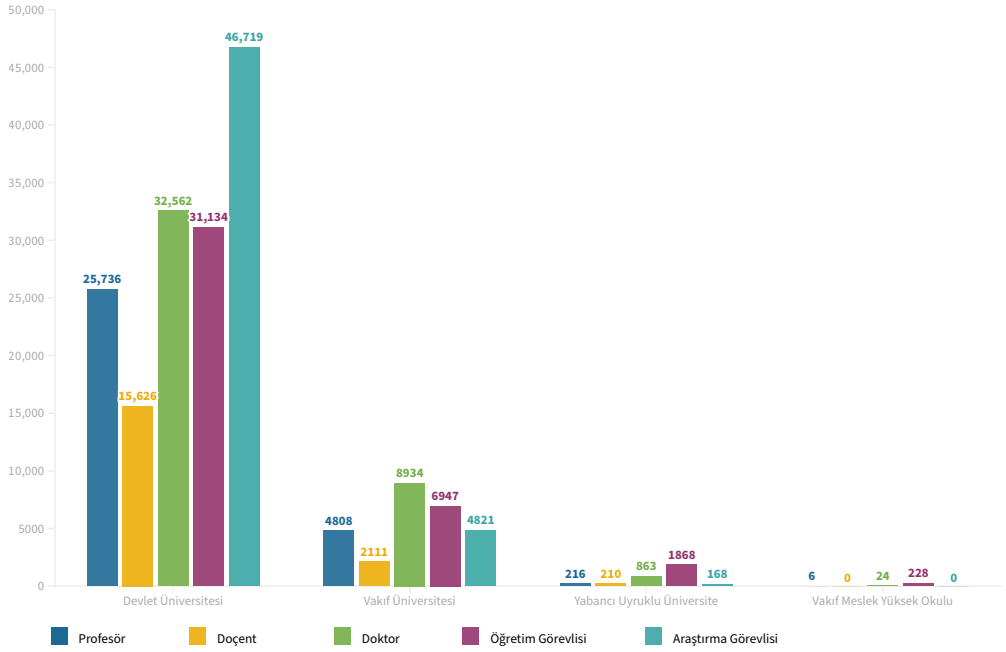

Şekil 12. Türkiye'deki Üniversitelerde Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Unvana Göre Sayısı, 2019-2020
Kaynak: YÖK (2020). Bilgi yönetim sistemi, Öğretim elemanı istatistikleri.
https://istatistik.yok.gov.tr/ adresinden erişilmiştir.

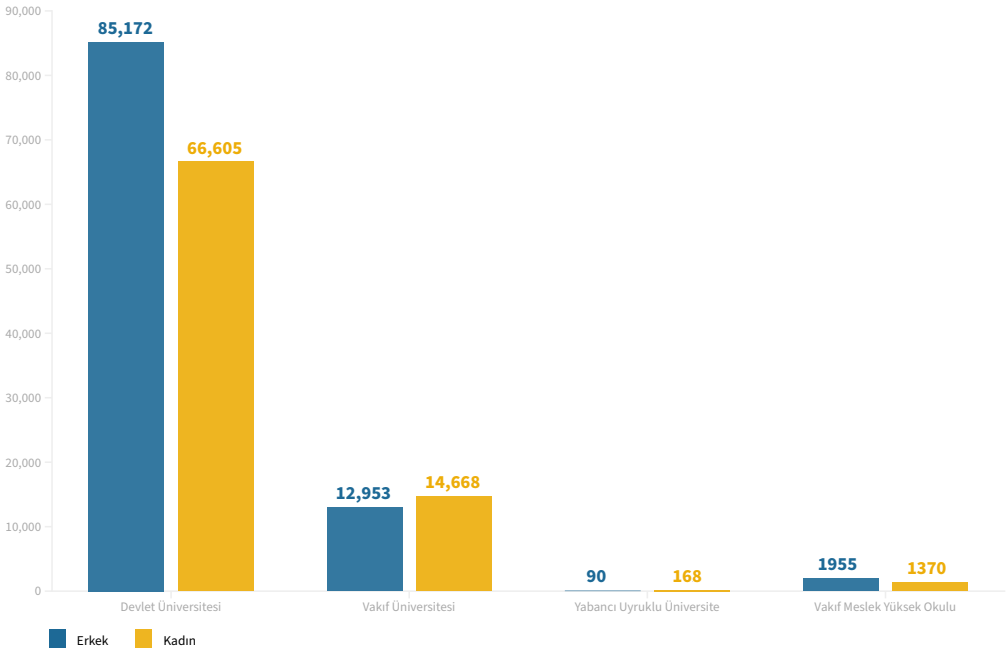

Şekil 13. Türkiye'deki Üniversitelerde Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Cinsiyete Göre Sayısı, 2019-2020
Kaynak: YÖK (2020). Bilgi yönetim sistemi, Öğretim elemanı istatistikleri.
https://istatistik.yok.gov.tr/ adresinden erişilmiştir.

Genel Değerlendirme

Salgın, eğitimin toplum için bireysel sağlıktan, toplumsal düzenden ve devamlılıktan sonra gelen bir gereksinim olduğu gerçeğini ortaya çıkardı. Salgının etkisi, okulların okulöncesinden yükseköğretime kadar yüz yüze eğitime ara vermesiyle bütün toplum için tam anlamıyla hissedildi. Bu da okulların gündelik hayatın ne denli önemli bir parçası olduğu gerçeğini açığa çıkardı.

Cumhurbaşkanlığının, Sağlık Bakanlığının ve MEB'in salgın süresince okullarla ilgili aldığı kararlar, belirsizliğin yansıması oldu. Krizin belirleyiciliği karşısında olacakları önceden kestirmek zor olsa da Türkiye'de eğitim yönetiminin, politik, yasal, kültürel ve kurumsal bakımdan bugünün ihtiyaçlarını karşılamak bakımından yer yer yetersiz kaldığını söylemek yanlış olmayacaktır. EBA ve TRT altyapısı ile hızlı biçimde uzaktan eğitime geçilmiş olsa da eğitim sisteminin çağdaş teknolojiyi işlevsel olarak kullanmak bakımından altyapı, insan kaynağı, içerik, yapı ve yönetim bakımından yeterli olmadığı görüldü.

Özellikle internete, uzaktan eğitim için gereken cihazlara ve desteğe erişimde öğrencilerin ve öğretmenlerin büyük bir kısmı sorunlar yaşadı. Meslek liseleri, BİLSEM'lerde salgın için hijyen ve sağlık ürünlerinin üretilmesi, okulun hayatla bağını güçlendirmek bakımından destekleyici bir ortam oluşturdu. Salgının eğitimi sistemi bakımından en önemli kazanımı ise öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin eğitimde teknolojinin yeri ve kullanımı konusunda farkındalık ve beceri bakımından güçlenmeleri oldu.

Salgında Acil Durum Uzaktan Öğretim ve EBA Üzerine

Dr. Betül Tonbuloğlu

Öğretmen, MEB

Aralık 2019'da ortaya çıkan COVID-19 salgınından dolayı okulların kapatılmasıyla beraber eğitimin devam ettirilebilmesi amacıyla ülkemizde uzaktan eğitime hızlı bir geçiş yaşanmıştır ve bir yılı aşkın süredir tüm eğitim kademelerinde uzaktan eğitim faaliyetleri devam ettirilmektedir. Bu süreçte uzaktan eğitimin etkili bir şekilde sürdürülebilmesi adına bakanlıkça çok önemli adımlar atılmasına rağmen uygulanan acil durum uzaktan öğretiminin salgın öncesi dönemdeki yüz yüze eğitimle kıyaslanması yoluyla bireylerde oluşan verimsizlik algısı dile getirilmeye başlanmıştır.

Yaşanan acil durum uzaktan öğretim sürecinde kuşkusuz en çok kullanılan platform, Eğitim Bilişim Ağı (EBA) olmuştur. Bakanlığın EBA kullanım verileri incelendiğinde tüm kademelerde canlı derslerin oldukça büyük bir oranda yapılmış olduğu görülmektedir. Ayrıca buradaki rakamlara EBA dışındaki çevrimiçi eğitim platformlarında sürdürülen canlı dersler de dâhil edildiğinde acil uzaktan öğretim sürecinde öğretimin aksamaması için büyük bir gayret gösterildiği açıktır. Ancak, öğrencilerin derslere devam takibinin yapılmayışı ve derse devam durumlarının herhangi bir olumlu- olumsuz etkisinin bulunmayışı, öğretim sürecinin etkili şekilde değerlendirilmesini zorlaştırmakta ve öğrenme kayıplarına yol açmaktadır. Aynı şekilde EBA TV'de yer alan içeriklerin de öğrencilerce ne ölçüde izlendiği, takip edildiği ve bu içeriklerin farklı sınıf seviyelerindeki etkililiği bilinmemektedir.

EBA'nın canlı ders ve öğretim materyali sunma dışında da eğitimi destekleyici birçok özelliğinin bulunduğu, ancak bunların yeterince bilinmediği dolayısıyla bu özelliklerin tanıtımının öğretmen, öğrenci ve velilere daha etkili şekilde yapılması gerekliliği hissedilmektedir. EBA'da öğretmenlerin sınıf veya öğrenci bazlı dosya ve ödev paylaşımı yapabilmesi, etkinlik oluşturabilmesi, bir konuyu oylamaya açabilmesi, sınıf ve öğrenci bazında ödev tamamlama raporu alabilmesi, öğrencilere durumlarına ve ödevlerine ilişkin geri bildirimde bulunulabilmesi, öğrenci portfolyosu sunması, lise öğrencilerine kendi eksikliklerini tespit ederek bunları sistemde sunulan kaynaklarla ve sorularla tamamlayabildikleri sınava hazırlık portalı olarak EBA Akademik Destek Platformunu sunması, VFabrika programı ile öğretmenlerin farklı içerikler ve oyunlar üretebilmelerine olanak tanıyan hazır şablonlar barındırması gibi özellikler bulunmakta; bu özellikler EBA'yı diğer eğitim platformlarından ayrı bir yere taşımaktadır.

EBA'nın sahip olduğu tüm bu olumlu özelliklere rağmen EBA canlı ders platformunun başlangıçtaki altyapı zayıflığı ve tüm ülkedeki uzaktan eğitim derslerinin istenen saatte yapılmasına izin vermeyen, çakışma ve uyarı veren yapısı, öğretmen ve okul idarecilerini farklı çevrimiçi platformlarda ders verme arayışına yönlendirmiş; her okulun kendi sistemini kullanması ise eğitimin merkezi takibini zorlaştırmıştır. Ayrıca canlı ders sistemlerinin barınma ve depolama hizmetlerinin yurt dışı tabanlı olmasından kaynaklı olarak güvenlikle ilgili etik sorunlar gündeme taşınmıştır.

Teknik açıdan acil uzaktan öğretim sürecini değerlendirmek gerekirse hanelerdeki internet erişim imkânında TÜİK verilerine göre yaşanan yükselmeye rağmen yine de internet erişimine sahip olmayan ve teknik donanım açısından yetersiz bir kesimin bulunduğu görülmektedir.

Yaşanan acil durum uzaktan öğretim süreci boyunca sürecin aniliği, belirsizliği, değişkenliği ve sahip olunan imkânların farklılığından dolayı eğitimde aksamalar oluşmuş ve birçok konuda öğrenme kayıpları meydana gelmiştir.

Türkiye'de yaşanan acil durum uzaktan öğretim süreci, zorluklarla birlikte birçok fırsatı da beraberinde getirmiş; çok uzun zamanda gerçekleştirilmesi çok güç olan dijital dönüşümün, tüm paydaşların teknolojiye maruz bırakılması suretiyle çok kısa bir sürede gerçekleştirilmesini sağlamıştır. Bu süreçte bakanlığın uzaktan eğitimin sağlıklı şekilde sürdürülmesi için attığı adımlar olumlu görülmekle birlikte, sürecin dikkatli bir planlama ile şekillendirilmesinin ve her aşamasında değerlendirmesinin yapılmasının, zayıf kalan alanların belirlenerek bu ihtiyaçlara daha iyi hazırlanılmasının iyi olacağı düşünülmektedir.

EBA ve Dijitalleşme

Ziya Bilici

Veli, Yazar

Salgın boyunca EBA üzerinden sürdürülen eğitim süreci belki bir provaydı. Bu süreçten çok önce eğitimin ileride online olabileceğini öngörmüş biri olarak bu prova sürecini değerlendirdiğimde birçok dezavantajının yanı sıra fırsatın da önümüze düştüğünü müşahede ettim.

Mesela EBA'da ders anlatan öğretmenlerin seçilmiş ve üst seviye isimler olması, düşük profilli bir öğretmene duçar olan öğrenciler için bir şanstı. Sonrasında sistem kuruldu ve öğrenciler kendi hocalarından online ders almaya başladılar. Bunun da en güzel yanı, normalde sınıfta kaytaran, savsaklayan ya da eğitim kurgusunun dışına çıkan, fikir empoze eden hocaların, derslerin kayıt altına alınma ihtimalinden dolayı ciddi ve müfredata uygun performanslar sergilemeleriydi. Dersin huzurunu bozacak haylaz öğrencilerin online ortamda bu şansları zayıfladı, bu da diğer öğrenciler için iyi bir haberdi.

Ancak ne olursa olsun, örgün eğitimin yaygın eğitime çok ağır basan yanları var. Öğretmeni vasıfsız olsa bile öğrencinin öğretmeniyle yüz yüze diyaloglardan çok istifade ettiğini biliyoruz. Üstelik eğitim sadece bilgi aktarımı değil, görgü ve kültürel aktarım, disiplin ve ahlâki performansları düzenleyen çok boyutlu bir kurum. Online eğitimde bu bileşenlerin çok zayıfladığını gözlemledik. İç disiplini yüksek ve konsantrasyon problemi yaşamayan öğrenciler, online eğitimde çok kayıp yaşamasalar da dikkat dağınıklığından mustarip öğrenciler için durum çok iç açıcı değildi. Onlar da bizim çocuklarımız ve örgün eğitimde öğretmenlerin bu çocuklarla ilgilenme şansları tabii ki daha yüksek.

Eşim öğretmen olduğundan, bir öğretmen olarak online eğitime bakışını sordum. Öğretmenler için keyifli bir süreç olmadığını, ev ve okul ayrımının kalmamasının kendilerini zorladığını söyledi. Ayrıca sınıf hâkimiyetinde zorlandıklarını da ekledi.

Kızım güzel sanatlar öğrencisi ve uygulamalı atölye derslerine evden devam etti. Ağır yağlı boya kokusunun bütün evi sarması bir yana kışın sağlıksız hava solumak gibi dertlerle de yüzleştik. Muhtemelen müzik eğitimi alan çocukların da ev içi gürültü gibi dertleri olmuştur.

Çocukların okula gitmesi, pek çok ebeveyn için ev ya da iş ortamında kafa rahatlığı sağlar. Bu dönemde de özellikle çalışan annelerin gerilim ve çaresizlik içerisinde kaldığı söylenebilir.

Örgün eğitimin öğrenciye kazandıracağı sosyal yeteneklerin de online eğitimle zayıfladığı muhakkak. Ayrıca öğrenciler için okul her zaman eğlencelidir. Bu açıklarını online muhabbet ya da bilgisayar oyunlarıyla gidermeleri de sağlıklı görünmüyor.

Salgın vesileyle kurulan EBA bir şekilde korunursa, salgın sonrası dönemde çocuklar için destekleyici ders veya özel alanlarda bilgi verilmesi konusunda faydalı olur. Web ortamında da bu tür şeyler var. Ama devletin kontrolünde, doğru ve pedagojik ilkeler eşliğinde verilecek bu ekstra yüklemeler de gençlerimizi geliştirebilir.

Okul birçok yönüyle online eğitimden güçlü. Ama Z kuşağının bu türden bir eğitime çok uzak bir psikolojileri de yok doğrusu. Online eğitim bazı yönleriyle hoşlarına gitse de öğretmen-öğrenci ve öğrenciler arası ilişkilerin devamlılığı konusunda devletimizin ısrarcı olması gerektiğini düşünüyorum.

UZMAN GÖRÜŞÜ

Salgında Müzik Eğitimi

Dr. Deniz Tunçer

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

COVID-19'un hayatımıza girmesi ile yüz yüze eğitimin çevrimiçi programlarla yürütüldüğü bir 2020 yılı geçirdik. Bu dönemde eğitimin her aşamasında farklı sorunların ortaya çıktığını ve her alan için farklı çözüm önerileri ile hareket edildiğini gözlemledim.

Uygulamalı alanlardan biri olan müzik eğitimi, kendi dinamiği içerisindeki sorunları ile başa çıkmaya çalışmıştır ve çalışmaktadır. Gerek üniversitelerin müzik bölümlerinde gerek ilkokul, ortaokul ve lise seviyelerindeki müzik derslerinde yürütülen solfej, çalgı eğitimi, koro vb. dersler çevrimiçi programlar ile gerçekleşmek zorunda kalmıştır. Bu programların müzik alanında kullanımı ise çeşitli problemleri beraberinde getirmiştir.

Yaşanan en önemli ve ilk problem, çevrimiçi programlar kullanılırken sesin performans anında karşı tarafa eşzamanlı olarak aktarılamamasıdır. Yaşanan bu sorun müzik eğitimde önemli bir yer tutan öğrenci ve öğretmenin birlikte performans yaparak öğrenmenin gerçekleşmesi konusunda büyük bir boşluğa sebebiyet vermiştir. Bu sebeple bazı öğretmenler öğrencilerinden performanslarını değerlendirmek üzere video çekmelerini istemiş, bazıları ise kendi çektikleri videoları öğrenciler ile paylaşmak suretiyle eğitimi sürdürmeye çalışmışlardır. Ancak bu yaklaşımlar kısa vadede çözüm olarak kalmış, salgın süresinin uzaması ile öğrencilerin eğitimin bu aşamasındaki kazanımını sağlayamamalarına sebebiyet vermiştir.

Bir başka konu ise özellikle çalgı eğitiminde sorun teşkil etmiş olan görüntü aktarımıdır. Bir piyano öğretmeni öğrencisinin hatalı el pozisyona gerektiği zamanda müdahale edememiş, bir kanun öğretmeni mızrabını yanlış vuran öğrencisine performansı sırasında doğru şeklini gösterememiş, bir keman hocası öğrencisinin yay çekerken yaşadığı ufak bir sorun için bile o anda yardım edememiştir. İnternet bağlantı sorunlarının da bir sonucu olan görüntü donması veya görüntünün bir süre sonra iletimi, müzik alanındaki derslerinin işleyişinde önemli bir problem yaratmıştır.

Salgın süresince her dersin kendi işleyişine ait materyallerine öğrencilerin sanal ortamlarda kolaylıkla ulaşması durumu da eğitimin aksamaması göz önünde tutularak bir zorunluluk olarak ortaya çıkmıştır. Bu sebep ile müzik öğretmeleri de eğitimde kullandıkları nota, kitap gibi ders içi materyaller konusunda yeniden yapılanmak zorunda kalmışlardır. Örneğin, bir solfej öğretmeni ders sırasında enstrümanı ile eş zamanlı yaptığı eşliği yapamadığı için eşlik için kullandığı materyali de öğrenciye sanal ortamda ulaştırmak durumunda kalmıştır.

Bu materyallerin birçoğu öğretmenlerin kendileri tarafından video çekmek, ses kayıtları yapmak ve notaları yazım programlarında yazmak gibi yöntemler ile oluşmuştur. Ayrıca öğretmenlerin daha önceleri basılı olarak kullandıkları ders materyallerinin sanal olarak erişilebilirliği konusu da önem kazanmış, ulaşamadıkları ders materyalleri için de alternatif yaratma zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Böylece ders içeriği değişmese de dersin işleniş materyalleri değişmiştir.

2020 yılında ortaya çıkan online korolar da salgın döneminin bir başka değerlendirmesi olarak incelenebilir. Bunlardan benim de içinde yer aldığım ve 2020 yılında kurulan "Marmara'nın Sesi" korosu Marmara Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü mezunları tarafından kurulmuş, müzik öğretmenlerini bir araya getirmiş ve meslektaş etkileşimi sağlamıştır.

Bir başka gözlemim de müzik öğretmenlerinin çevrimiçi derslerini yürütürken yüksek sesle konuşmak zorunda kalmış olmaları ve bu sebeple ortaya çıkan ses sağlığı bozulması konusudur. Diğer alanlardaki öğretmenlere göre müzik eğitimi alanındaki öğretmeler gerek şarkı söylemek gerek çalınan veya söylenen eserleri seslerini kullanarak öğretim gerçekleştirdikleri için seslerini daha çok kullanmaktadırlar. Ancak salgın sebebiyle ortaya çıkan zorunlu çevrimiçi eğitim, müzik öğretmenlerinin ses sağlıklarının daha çok etkilenmesine sebebiyet vermiştir.

Müzik eğitimin salgın ile çevrimiçi yürütülmesi ve bunun sonucu ortaya çıkmış uzaktan eğitim süreci daha ne kadar sürecek bilemiyoruz. Ancak şimdiden bu deneyimimizin gelecekteki müzik eğitimi anlayışını etkilediğini görüyoruz.

Salgını Fırsata Dönüştürmek Ama Nasıl? Ya da Şimdi En Temelinden 3n 1k Zamanı

Mehmet Ali Özkan

YETEV Özel Öğretim Kurumları Akademik Koordinatör Yardımcısı

Salgın fırçasıyla çizilen büyük küresel resmin tamamını görmekten ve bu resmin anlamını kavramaktan henüz epey uzağız ve gelecekle ilgili tahminler pek çok alanda belirsiz. Eğitim de bu alanlardan birisi. Tarihteki büyük dönüşümlerin bu türden kırılma noktalarıyla eş zamanlı olduğunu hatırlarsak, küresel çaptaki bu salgının pek çok alanda olduğu gibi eğitim alanında da şu hâliyle bile ürettiğinden daha ciddi bir dönüşüme yol açması kaçınılmaz. Peki, nasıl bir dönüşüm olacak bu?

"Dönüşümün nasıl olacağı, eğitimciler olarak bizlerin ve özellikle de eğitimle ilgili karar vericilerin tutumlarıyla yakından ilgili olacak" diye düşünebiliriz ve bu düşüncenin elbette doğruluk payı var. Ancak eğitimin en büyük paydaşı olan öğrencilerin üç dönemdir çevrim içi ders görmeleri de derin psikososyal sonuçları itibarıyla bu dönüşüme yön veren önemli etkenlerden biri olacaktır. Bir açıdan, sosyalleşme ihtiyacına cevap veren ortamlar olarak öğrencilerin değer dünyasında okul daha üstlere yükselmiş görünürken; müfredat, içerik, yöntem ve teknikler açısından başka imkânların, yolların, yöntemlerin de bulunduğu fark edildiği için okul onların dünyasında ciddi bir sorgulamanın hedefi hâline de gelebilecektir.

Bireysel veya toplumsal olarak yaşadığımız hiçbir şey boşuna değildir. Salgın süreci de aslında bize alışageldiğimiz sosyal, ekonomik ve eğitimsel yapıları ve hatta soru sorma biçimlerimizi sorgulama fırsatı sunan bir teklif olarak okunmaya son derece uygun. Eğitimde "alışageldiğimiz yöntemler, alışageldiğimiz müfredat ve içerik yapılanması, alışageldiğimiz eğitim amaçları, alışageldiğimiz eğitim ortam ve süreçleri. . ." gibi tüm başlıkları, öğrencilerden önce masaya yatırarak dünyadaki sınırlı var oluşumuzu anlamlandıran, bu var oluşun özüyle, hakikatiyle daha bağdaşık, daha özgür, açık ya da örtük ideolojiden arındırılmış bir eğitim kurgusu ve ortamı oluşturabilmek için önümüzde büyük bir fırsat var şimdi. Nerede ve ne zaman sorularının öneminin azaldığı günümüzde, temel soru(n)lar şunlar: Niçin eğitim, nasıl bir eğitim, hangi içerik (ne) ve bunu yapacak kişilerin hangi özellikleri taşıyor (kim) olması gerektiği (dolayısıyla da öncelikle işe kendimizden başlama zorunluluğu).

Acil uzaktan eğitim döneminin ardından, uzaktan eğitimi daha da nitelikli kılmaya çalıştığımız bu dönemde, eğitimciler olarak, eğitime dair bu "sorgulamaya", (zaten var olmakla birlikte, yeni dönemde daha da belirgin hâle gelen) sorulara gerçek, doyurucu, sahih cevaplar bulmak için kafa yormazsak salgın dönemi kaçırılmış bir fırsat olarak daha büyük sorunları beraberinde getirecektir.

Oysa, eğitim sürecini daha hayatın içinde kılabilecek, her yeri ve zamanı bir "mektep" olarak görebilecek, dolayısıyla daha genel anlamda tüm yaşama alanlarımıza da "eğitim" boyutuyla bir çekidüzen verecek yeni bir eğitim anlayışına ihtiyacımız var. Salgın nedeniyle ortaya çıkan bu şimdilik kısa görünen "es" ya da pause çok kıymetli bir "durup düşünme" imkânı olarak özenle değerlendirilebilmelidir. Evet, mevcut hâliyle eğitimi sürdürmek, erişilebilir kılmak, çevrim içi ders niteliğini artırmak için araştırıyor, tartışıyor, çalışıyoruz. Bunları yapmaya devam etmek zorundayız. Ancak tam da şimdi, bunların yanında, alışageldiğimiz eğitimin kendisini, kitlesel eğitim tarzımızı, eğitimi nasıl daha da bireyselleştirebileceğimizi, gerçek bir yetenek keşfini, eğitim amaçlarımızı ve buna göre şekillenen müfredatlarımızı, okullarımızı, süreçlerimizi, eğitim yönetimi anlayışımızı alabildiğine ve özgürce tartışma zamanı. Yoksa okulda öğretilenlerin unutulmaya mahkûm olduğu, okul-hayat mektebi ikilemini sürdüren, öğretilenlerin derde deva, sorunlara çare olmadığı, teoriyle pratik arasında köprü kuramamış; sadece sınav sonuçları için çalışan, yetenekleri, yetkinliği ve kapasitesi köreltilmiş, gerçek hayat becerilerinden yoksun olduğu için yaratıcılık ve girişim ruhu da yeterince gelişememiş nesiller üreten bir meşgalenin içinde olmak ve buna da eğitim demeye devam ederek kendimizi avutmak durumundayız.

Eğitimin Niteliğini Artırmaya Yönelik Gelişmeler

Gündemde geniş yer tutan salgın ve buna yönelik eğitim alanında alınan önlemlerin gölgesinde bu yıl eğitimin niteliğini artırmaya yönelik çalışmaların da yapıldığı görüldü. Meslek liseleri, BİLSEM'ler, özel eğitim ve okul öncesi eğitimi geliştirmeye yönelik çalışmalar yanında öğrencilerin ve paydaşların kullanımına sunulan eğitim malzemeleri, mevzuat düzenlemeleri de 2020 yılı boyunca gerçekleştirilen gelişmeler arasında kaydedildi. Önceki yılı aratmayan bir şekilde 2020 yılı da yeni iş birlikleri, protokoller ve açılan bölümler ile meslek liselerinin gündemde olduğu bir yıl oldu. Meslek liselerinin yanı sıra BİLSEM'ler fiziki şartlarının iyileştirilmesine yönelik çabalarla, özel eğitim ise her ilde bir özel eğitim anaokulu hedefi ile gündemde kaldı. 2020 yılında uzaktan eğitime geçilmesi ile birlikte MEB tarafından yayınlanan birçok eğitim materyali, öğrencilere yönelik ders videoları ve mobil uygulamalar salgın sürecinde oluşan öğrenme kaybının en aza indirgenmesi için gerçekleştirilen çalışmalar olarak görüldü.

- *Meslek Liseleri ile İlgili Gelişmeler*
- *BİLSEM'ler ile İlgili Gelişmeler*
- *Özel Eğitim ile İlgili Gelişmeler*
- *Okul Öncesi Eğitim ile İlgili Gelişmeler*
- *Öğrenme Kayıpları ve Telafi-Destek Materyalleri*
- *Mevzuat Düzenlemeleri*

Meslek Liseleri ile İlgili Gelişmeler

Son yıllarda olduğu gibi 2020 yılında da meslek liselerine yönelik ilgi sürdü. Bu kapsamda 2019 yılı ve öncesinde başlayan yeni iş birliği ve protokollere yenileri eklendi. Mart ayı sonrası salgın sürecinde özellikle hijyen malzemeleri ve ihtiyaç duyulan medikal cihazların üretimi noktasında meslek liseleri görünür oldu. 2020 yılında meslek liselerinin isimleri ve alan/dal bilgileri, üretim sonuçları üzerinden gündeme geldi. Meslek liselerinin artan döner sermaye gelirleri, üretilen patent, marka tescil sayıları, yeni açılan bölüm ve alanlar, mesleki eğitim altyapısını güçlendirmeye yönelik çalışmalar 2020 yılı boyunca devam etti. 2019-2020 eğitim yılı meslek liseleri için "fikrî mülkiyet yılı" ilan edildi. 21 ilde 40 Ar-Ge merkezi ku-

ruldu. Mesleki eğitim merkezleri, usta ve kalfa üretimine katkı sunarak sanayiye duyarlı profilini güçlendirdi.

Bursa Otomotiv Endüstrisi İhracatçıları Birliği Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde *Elektrikli Araçlar Dalı* açıldı. Ayrıca Türkiye Futbol Federasyonu ile MEB arasında bir işbirliği imzalandı. Buna göre, *TFF Hakem Meslek Lisesi* kurulması kapsamında Riva Meral-Celal Aras Spor Lisesinde yapılacak müfredat değişikliği ile birlikte 2020-2021 öğretim döneminden itibaren futbol hakemliği eğitimi verilmesi kararlaştırıldı.

Bir diğer meslek lisesine yönelik iş geliştirme hamlesi olarak Adalet Bakanlığı ile yapılan protokol kapsamında cezaevlerinde ülkemizin ilk *Adalet Mesleki Eğitim Merkezi* açıldı. Cezaevlerinde *309 Mesleki Eğitim Merkezi* açılması planlandı. Takip eden süreç içerisinde 14 Ağustos'ta ise Sincan Kampüsünde ilk merkezin açılışı yapıldı.

Yine bu bağlamda Millî Eğitim Bakanlığı ile İstanbul ve Marmara, Ege, Akdeniz, Karadeniz Bölgeleri (İMEAK) Deniz Ticaret Odası arasında Mesleki Eğitim İş Birliği Protokolü imzalandı. *Denizcilik endüstrisi* için nitelikli insan kaynağının yetiştirilmesi ve ayrıca uluslararası denizcilik sahasında istihdam edilecek öğrenciler yetiştirilmesi hedefleyen protokol İstanbul Beşiktaş Ziya Kalkavan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, İstanbul Pendik Barbaros Hayrettin Paşa Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, İzmir Çeşme Ulusoy Denizcilik Teknolojisi Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ve Rize Hasan Kemal Yardımcı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesini

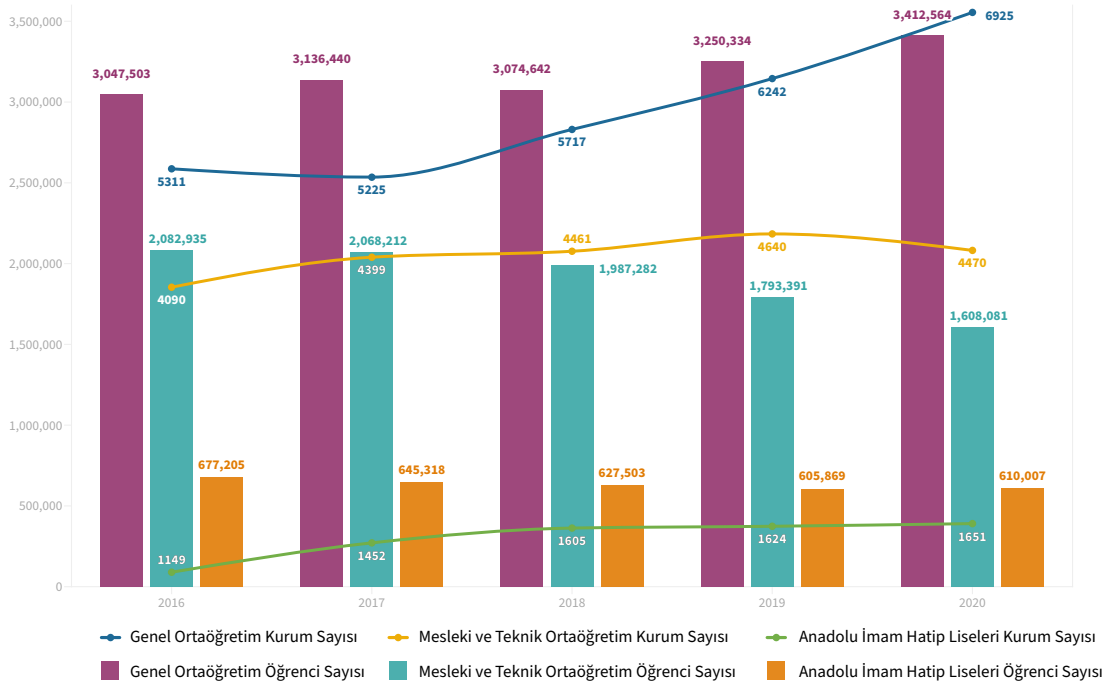

Şekil 14. Ortaöğretimde Türlere Göre Kurum ve Öğrenci Sayısı, 2016-2020.

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri (2016-2020)

Son yıllarda mesleki ve teknik eğitime yönelik ilgi, çalışma, tanıtım, ortaklık ve iyileştirme çalışmalarına rağmen mesleki ve teknik eğitim öğrenci sayısının düşme eğiliminde, okul sayısının ise stabil olduğu görülmektedir. Genel ortaöğretim okul ve öğrenci sayısının ise artmaya devam ettiği görülmektedir. Bu durum mesleki ve teknik eğitime yönelik ilginin henüz veli ve öğrenci tercihlerine yansımadığını göstermektedir.

kapsamaktadır. Ayrıca her ilde özel eğitim öğrencileri için meslek lisesi açıldı ve 520 Zenginleştirilmiş Kütüphane (Z-Kütüphane) kuruldu.

BİLSEM'ler ile İlgili Gelişmeler

Salgınla ara verilen yüz yüze eğitime, BİLSEM'lerde 9 Kasım'dan itibaren devam edildi. Yüz yüze eğitim grubu içerisinde ise 1, 2, 3, 4, 5 ve 8. sınıflar ile hazırlık sınıfları, 9. ve 12. sınıflar yer aldı. 2020 yılının Mart ayında Millî Eğitim Bakanlığı, tüm BİLSEM'lerde altı ay içinde en az 1000 kitaplık kütüphanelerin oluşturulacağını duyurdu. Bu hedef, Kasım ayında ülkede bulunan bütün BİLSEM'lerin 1000 kitaplık kütüphanelerle donatılmasıyla gerçekleşmiş oldu.

BİLSEM'lerde kurumların fiziki şartlarının iyileştirilmesinin yanında, öğretmenlerin mesleki gelişimine yönelik çalışma yapan MEB, 2020 yılında tüm BİLSEM'lerde görev yapan 7.670 öğretmene yönelik mesleki gelişim eğitimi düzenledi. Program çerçevesinde, öğretmenlerin tamamı en az bir, büyük bir çoğunluğu ise birden fazla eğitim aldı.

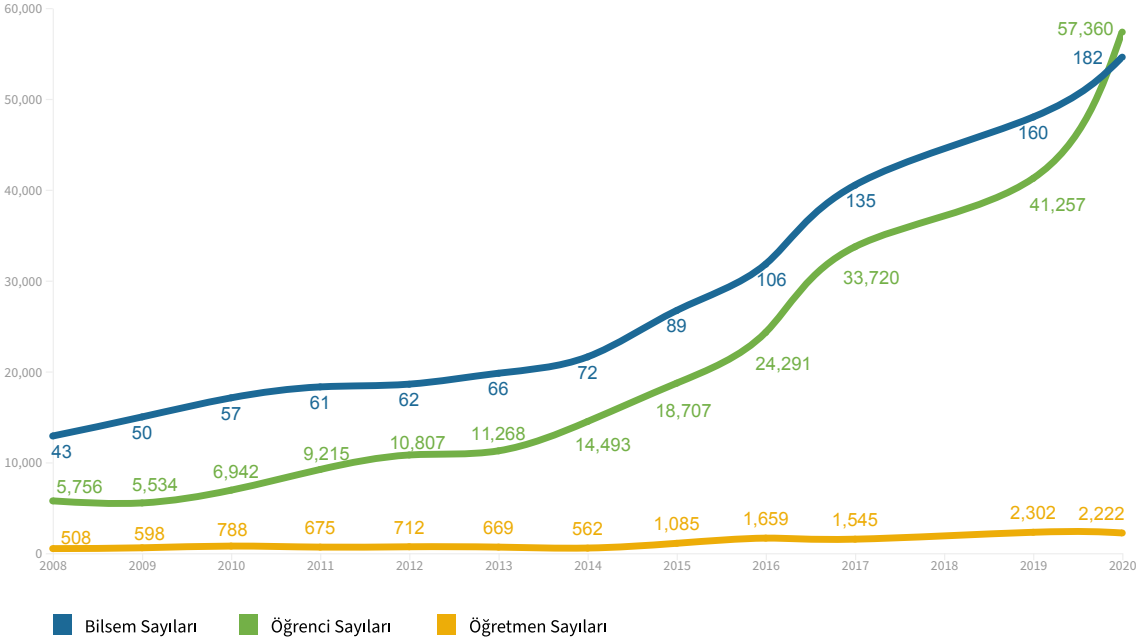

Şekil 15. BİLSEM Kurum, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları, 2008-2020.

Kaynak: MEB, Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim (2019-2020)

Özel Eğitim ile İlgili Gelişmeler

Eylül ayı itibariyle 28 ilde 52 olan özel eğitim anaokulu sayısı, her ilde bir anaokulu olacak şekilde düzenlendi ve 110'a yükseltildi. Özel eğitim meslek okullarının sayısı 151'den 175'e çıkarıldı. 2020 yılında ülke genelinde yaygınlaştırılan bir uygulama da "Özel Eğitim Uygulama Evleri" oldu. 61 ilde 101 adet bulunan uygulama evlerinin sayısı, 81 ilde 220'ye yükseltildi.

Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" ile beraber genel hayatı etkileyen nedenlerle özel eğitim kurumlarında eğitime ara verilebilmesi ve bu durumda uzaktan eğitim yapılabilmesi mümkün hâle geldi. Yine bu yönetmelik kapsamında, velilerin talebi doğrultusunda öğrenciler sınıf tekrarı yapabilecek.

Okul Öncesi Eğitim ile İlgili Gelişmeler

Salgın sürecinde okul öncesi eğitimde en çok gündeme gelen mesele yüz yüze eğitim-uzaktan eğitim tartışmalarıydı. Okul öncesinde yüz yüze eğitim ilk olarak Mayıs ayında özel okul öncesi eğitim kurumları uygulanacak kurallarla birlikte başlanmıştı. Ardından ailelerin taleplerini karşılayabilmek adına anne babası çalışan çocuklar için de resmî okullarda da yüz yüze eğitime geçildi. 19 Haziran'a kadar sürecek olan bu eğitimi "Yaz Okulu" faaliyetleri takip etti. Bu faaliyetler, çalışan velilerin talepleri üzerine yüz yüze eğitimin başlayacağı tarihe kadar uzatıldı. Yüz yüze eğitim, okul öncesi ve ilkokul öğrencileri için seyreltilmiş sınıflarda Eylül ayında belirli şartlar ve çerçeveler içerisinde başlatılmıştı fakat Kasım ayında verilen ara

Tablo4. Özel Eğitim Kurum, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları 2015-2020.

	Kurum Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğretmen			Derslik
		Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	
2019-2020	1 417	425 774	269 897	155 877	15 321	6 703	8 618	9 610
2018-2019	1 489	398 815	252 835	145 980	14 043	6 005	8 038	9 361
2017-2018	1 395	353 610	224 728	128 882	12 846	5 510	7 336	8 453
2016-2017	1 362	333 598	210 150	123 448	12 009	5 050	6 959	7 823
2015-2016	1 268	288 489	179 487	109 002	11 595	5 026	6 569	7 287

Kaynak: MEB, Millî Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim (2015-2020)

tatil sonrasında eğitimin uzaktan devam etmesi kararı alındı. Bu karar sonrasında alınan yeni bir kararla resmî ve özel tüm anaokulu, anasınıfı ve uygulama sınıflarının haftada 5 gün boyunca yüz yüze eğitime devam edebileceği açıklandı.

2020-2021 eğitim öğretim döneminde özel eğitim anaokulu ve ilkokul öğrencileri yüz yüze eğitimle başladı. MEB'in "Eğitimde Birlikteyiz" sloganıyla yola çıkan Engelli Olan Çocuklar İçin Kapsayıcı Erken Çocukluk Eğitimi Projesi, 2017 yılının Mayıs ayında faaliyet göstermeye başlamıştı. 2020 Mart ayında proje kapanışı gerçekleşti. Projenin faaliyet sürecinde 32 bin çocuğa ulaştığı duyuruldu.

Eylül ayının başında yeni eğitim-öğretim yılında erken çocukluk eğitiminin nasıl daha etkin bir şekilde yapılacağını konuşmak üzere "Yeni Normal Sürecinde Erken Çocukluk Eğitimi Çalıştayı" gerçekleştirildi. 2023 Eğitim Vizyonunun hedeflerine yönelik olarak 28 Eylül tarihinde "Erken Çocukluk Eğitiminde Kalite ve Erişimin Arttırılması Operasyonu (ECE)" projesi imzalandı. Dezavantajlı çocukların erken çocukluk eğitimine erişiminin artırılmasını ve eğitim şartlarının iyileştirilmesini amaçlayan proje 36 ay sürecek.

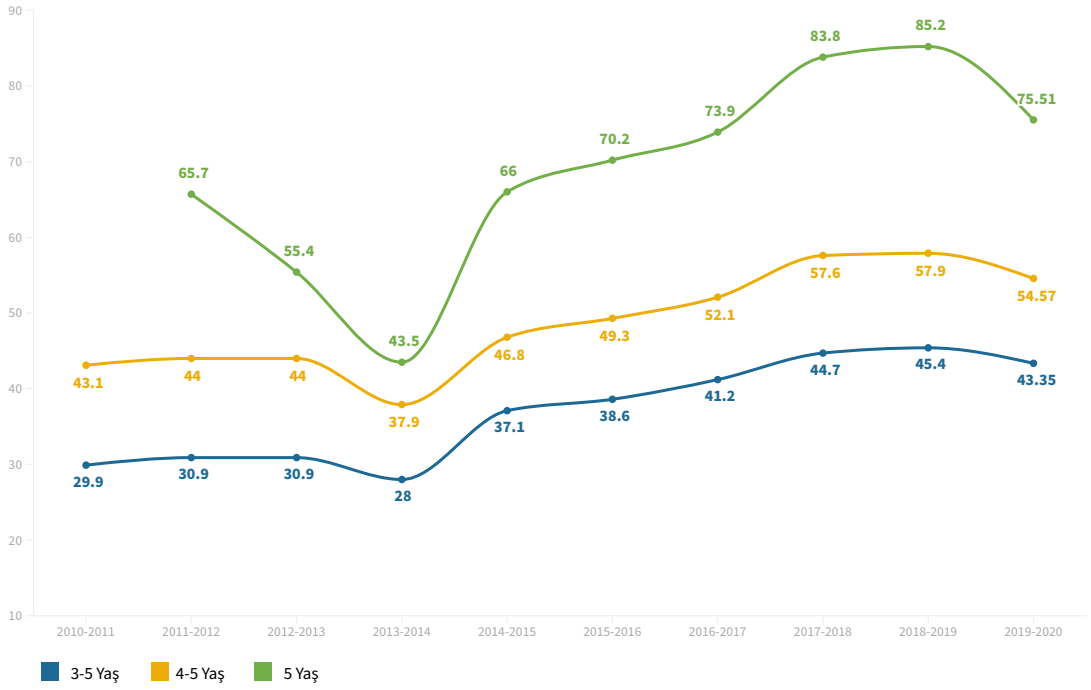

Şekil 16. Okul Öncesinde Yaşlara Göre Okullaşma Oranları, 2010-2020.

Kaynak: MEB, Millî Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim (2010-2020)

Türkiye'nin son yıllarda eğitim alanındaki ana konularından biri de okul öncesi eğitimdir. Okul öncesi eğitimin geçen yıl ve bu yılki politika metinlerinde zorunlu eğitim kapsamına alınmasına yönelik hedefler konulduğu hâlde bu hedefler gerçekleştirilememiştir. Bununla beraber okul öncesi eğitimde 5 yaş grubunda geçen yıl %71'e ulaşan okullaşma oranının bu yıl yeniden bir düşüş trendine girdiği görülmektedir. Esasen bu yıl ki düşüşte salgının etkisi olduğu açıksa da okul öncesi eğitime erişim konusunda belirlenen hedeflerin gerçekleştirilememiş olması salgın sonrası dönemde okul öncesine yönelik uygulamaların yakından izlenmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Mevzuat Düzenlemeleri

2020 yılında eğitim sistemi ile ilgili bir kanun, 19 yönetmelik ve 7 yönerge yayımlandı. Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile üniversitelerde, ilk ve ortaöğretimde yaz tatilinde telafi eğitimi yapılabilmesi düzenlendi. Bu yıl içerisinde ön plana çıkan diğer düzenlemelerden biri de rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanı ile ilgili yayımlanan Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği, Rehberlik ve Araştırma Merkezi Yönergesi ve Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Etik Yönergesi oldu. Salgın koşullarında eğitim ve öğretimde alınabilecek tedbirlere yönelik düzenlemelerin yapıldığı "Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik"te ayrıca özel eğitim okullarında öğrenim gören öğrencilerin velilerinin talepleri doğrultusunda sınıf tekrarı yapabileceklerine dair bir düzenleme yapıldı.

Öğrenme Kayıpları ve Telafi-Destek Materyalleri

Salgın süresince tartışılan konuların başında okula devam edemeyen, evden de eğitime erişim konusunda dezavantajlı durumdaki öğrencilerin öğrenme kayıplarının telafisinin nasıl yapılacağı konusu geldi. Yaz boyu eğitimin devam etmesi, okulların erken açılması, günlük ders saatlerinin artırılması gibi birçok yöntem konuşuldu. Ancak bunların hemen hiçbirisi gerçekleştirilemedi.

Öğrenme kayıplarını en aza indirmek amacıyla MEB bir dizi yayın hazırlayarak öğrencilere ücretsiz ulaştırdı. Okuma metinlerinden yabancı dil öğrenme setlerine kadar geniş bir yelpazede hazırlanan bu eserlerin öğrencilere ne düzeyde ulaştığı ve öğrenme kayıplarını ne düzeyde azalttığı araştırılması gereken bir konu olarak kaldı.

Tablo 5. 2020'de Yapılan Yasal Düzenlemeler

Kanun	
17 Nisan	Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
Yönetmelik	
14 Ocak 2020	Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
18 Ocak 2020	Millî Eğitim Bakanlığı Taşıma Yoluyla Eğitime Erişim Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
19 Şubat 2020	Millî Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
1 Mart 2020	Türk Öğrencilerin Yabancı Ülkelerde Öğrenimleri Hakkında Yönetmelik
8 Mayıs 2020	Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
8 Mayıs 2020	Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
28 Mayıs 2020	Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
11 Haziran 2020	Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
18 Temmuz 2020	Millî Eğitim Bakanlığı Personelinin Görevde Yükselme, Unvan Değişikliği ve Yer Değiştirme Suretiyle Atanması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
19 Haziran 2020	Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

19 Temmuz 2020	Millî Eğitim Bakanlığı İl ve İlçe Millî Eğitim Müdürlükleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
14 Ağustos 2020	Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği
30 Ağustos 2020	Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
2 Eylül 2020	Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
12 Eylül 2020	Vakıflar Genel Müdürlüğü Yükseköğrenim Burs Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
2 Ekim 2020	Millî Eğitim Bakanlığı Kurum Açma, Kapatma ve Ad Verme Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
2 Ekim 2020	Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
26 Kasım 2020	Millî Eğitim Bakanlığı Taşıma Yoluyla Eğitime Erişim Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
2 Aralık 2020	Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
Yönerge	
9 Ocak	Millî Eğitim Bakanlığı İl Millî Eğitim Müdürlükler Ölçme Değerlendirme Merkezlerinin Görev Yetki ve Sorumluluklarına İlişkin Yönerge
11 Mart	Millî Eğitim Bakanlığı Yaygın Eğitim Kursları Uzaktan Öğrenme Yönergesi
31 Ağustos 2020	Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Etik Yönergesi
31 Ağustos 2020	Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Araştırma Merkezi Yönergesi
31 Ağustos	Millî Eğitim Bakanlığı Sosyal Etkinlik İzinleri Yönergesi (Ortaöğretim Genel Müdürlüğü)
9 Eylül	Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü İç Hizmet Yönergesi
8 Ekim	Tip 1 Diyabetli Öğrencilerin Okul/Kurumlarda Bakımı ve Desteklenmesi Hakkında Yönerge

Kaynak: YÖK'ün COVID-19 adlı web sayfasından alınmıştır.

Tablo 6. MEB'in 2020'de Yayınladığı Öğrencilere, Velilere ve Öğretmenlere Yönelik Eğitsel Kaynaklar Listesi

Öğrencilere Yönelik Eserler
Tohum, 2020 Ağustos, İlkokul 1. Sınıf Okuma ve Yazma Çalışma Yaprakları (3 kitapçık)
Ses Temelli Okuyorum Yazıyorum, 2019, (5 fasikül)
Ses Temelli Okuyorum Yazıyorum, 2019, Öğretmen Kılavuz Kitabı
Özel Çocuklarımızla Eğlenceli Etkinlikler, 2020, (3 cilt)
Öğrenmeye Hazırım Tatil Kitapları, 2020 Ağustos, (1,2,3 ve 4. Sınıflar için)
Arkadaş, 2020, (1,2,3 ve 4. Sınıflar için)
Elif ile Alp, Çocuklar için Psikoeğitsel Etkinlikler.
Elif ile Alp "Piknik Hazırlığı", Çocuklar için Psikoeğitsel Etkinlikler.
Topaç "Dinleme Okuma Konuşma ve Yazma" Etkinlikleri, 3.- 4. Sınıf alternatif modül.
Sınavla Öğrenci Alacak Ortaöğretim Kurumlarına İlişkin Merkezî Sınava Yönelik Mart Ayı Örnek Soruları
İçimdeki Okul Sesleri, Ziya Selçuk
Salgın Hastalık Dönemlerinde Psikolojik Sağlamlığımızı Korumak: Gençler İçin Bilgilendirme Rehberi.
Ailelere Yönelik Eserler
Aileler için Çocuklara Yardım Kılavuzu, Psikososyal Destek Hizmetleri.
Salgın Hastalık Dönemlerinde Psikolojik Sağlamlığımızı Korumak: Aileler için Çocuklara Yardım Rehberi.
Salgın Hastalık Dönemlerinde Psikolojik Sağlamlığımızı Korumak: Yetişkinler için Bilgilendirme Rehberi.
Aile eğitim Serisi: Güvenli İnternet Kullanımı.
Aile eğitim Serisi: Siber Zorbalık.
Evde Oyun Var
Öğretmenlere Yönelik Eserler
Deprem ve Psikolojik Travma, Öğretmenler için Yardım Kılavuzu.
Dijital Okuryazarlık Öğretmen Kılavuzu.
Okul Yöneticilerine Yönelik Eserler
Toplum Temelli Okul Yönetimi
Öğretimsel Liderlik
Kapsayıcı Eğitim Bağlamında Okul ve Okul Yöneticiliği
Maddi Kaynakların Yönetimi
Uzaktan Eğitim Sürecinde Okul Yönetiminde Veri Okuryazarlığı
Uzaktan Eğitim Sürecinde Okul Yönetiminde Dijital Materyal Geliştirme
Kriz Döneminde Yaratıcı Problem Çözme

Kaynak: MEB web sayfası ve sosyal medya hesaplarından yapılan açıklama ve tanıtımlardan derlenmiştir.

Genel Değerlendirme

Geride bıraktığımız yıl, büyük oranda salgın gündemi ile dolu olsa da eğitim alanında yaşanan gelişmeler, eğitimde önceliklerin billurlaşmasına imkân tanıdı. Yıl boyunca meslek liseleri, özel eğitim, BİLSEM'ler ve okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması, güçlendirilmesi ve çeşitlendirilmesine yönelik çalışmalar yapıldı. Bu alanlarda yapılan çalışmaların eğitime erişim, eğitim ortamlarının zenginleştirilmesi ve yaygınlaştırılması ve içerik üretimi bakımından eğitim sisteminin zayıf yanlarına yönelik olduğu söylenebilir.

Salgın sebebiyle merkeziyetçiliğin de belirginleştiği 2020'de çok sayıda eğitim destek materyalinin üretilmiş olmasının, merkeziyetçi politika ve bakış açısının belirgin bir görüntüsü olduğu söylenebilir. 2020'de rehberlik ve danışma hizmetleri alanında yapılan mevzuat düzenlemeleri ise okulların güncel işlevleri ve misyonlarına yönelik bir vurgunun yansıması olarak kabul edilebilir. Nitekim rehberlik ve danışmanlık hizmetleri de eğitimin niteliğinin artırılması bakımından öncelik alanlarından biri olarak son yıllarda daha fazla gündeme gelen konulardan biri olmaktadır.

2020'de Özel Eğitim Alanındaki Gelişmeler

Aladdin Karacan

RAM Müdürü, MEB

Unutulmaması gerekir ki, özel eğitim genel eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Yani özel eğitimde yaşanan sorunlar genel eğitimi; genel eğitimde yaşanan sorunlar ise özel eğitimi doğrudan etkilemektedir. Milli Eğitim Bakanlığı 2020 yılında özel eğitim adına oldukça faydalı, olumlu çalışmalar gerçekleştirmiştir. Bunlardan belli başlıları;

1- Her ilde özel eğitim öğrenciler için meslek lisesi açıldığı belirtildi.

8 yıllık (ilkokul ve ortaokul) eğitimini tamamlamış, 27 yaşından gün almamış hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireyler bu okullara kayıt olabilmektedirler. Ayrıca hafif düzeyde otizm spektrum bozukluğu olan bireyler de bu okullarda açılacak özel eğitim sınıflarında eğitimlerine devam edebilmektedirler. Bu okulların yaygınlaştırılmasıyla görme veya hafif düzey zihinsel yetersizlik tanısı almış bireylerin eğitim olanaklarının gelişmiş olduğu görülmektedir.

2- Salgında özel eğitim desteği

Salgın sürecinde özel eğitim alanında öğrenciler ve yetişkinlere yardımcı olmak amacı ile yayınlar hazırlanmıştır. Rehberlik, psikolojik danışma ve özel eğitim desteği için bilgilendirme hattı oluşturulmuştur. Salgın sürecinin getirdiği olumsuzluklara rağmen ulaşılabilirliği artırması yönüyle insanlar üzerinde olumlu etki yarattığı görülmektedir. "Özelim Eğitimdeyim" mobil uygulaması ile BİLSEM'ler dahil olmak üzere içeriklere ulaşabilmeleri açısından bütünleyici olarak değerlendirilebilmektedir.

3- Bir Covid-19 kazanımı: "Özelim Eğitimdeyim"

"Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Bilgilendirme Hattı" ile rehberlik ve araştırma merkezlerinde görevli idareciler, özel eğitim ve rehberlik öğretmenleri rehberlik desteği sağlayarak verileri e-rehberlik sistemine işlenmiştir. Aynı zamanda önleyici rehberlik çalışmaları ile stres ve kaygıyla baş etme, sağlıklı yaşam konularında çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar ile salgın süreci en iyi şekilde desteklenmeye çalışılmıştır.

4- Özel eğitim öğrencilerinin EKPSS'ye hazırlığı için mobil uygulama

Özel eğitim öğrencileri ve mezunlar için hazırlanmış olan EKPSS Mobil uygulaması ile öğrencilerin bilgiye erişimi kolaylaşmıştır. Bu uygulamanın özellikle salgın sürecinde çalışmalarına evden devam eden öğrenciler için faydalı olduğu görülmektedir.

5- Özel eğitim öğrencileri için her ilde bir anaokulu kurulması

Erken çocuklukta özel eğitim oldukça önemlidir. Erken tanı ile birçok öğrencide olumlu yönde kazanımlar gözlenmekte, topluma adapte olmaları kolaylaşmaktadır. Her ilde bir özel eğitim anaokulu açılmış olması ile özel eğitim anaokullarına ulaşılabilirlik artırılmış olsa da özellikle büyük şehirlerde insanların bu okullara erişimi hala mümkün olmayabilmektedir.

6- Özel eğitim öğrencileri için okula uyum

"Özel Öğrencilerimiz İçin Okula Uyum Etkinlikleri" yayınının salgın süreci ile baş etme, okula uyum sağlama ve psikososyal destek almaları amacı ile geliştirilmiş ve bu yayının salgın sürecine ilişkin kolaylaştırıcı bir rehber niteliği taşımakta olduğu görülmektedir.

7- 12 Ekim Pazartesi günü itibari ile tüm ilkokulların, köy okullarının, 8. ve 12. sınıfların ve özel gereksinimli çocukların okullarının seyreltilmiş şekilde açılacağı belirtildi.

Özel gereksinimli öğrenciler için seyreltilmiş ve tedbirli bir şekilde yapılan yüz yüze eğitimin faydalı olacağı değerlendirilmektedir. Covid-19 salgınında köy gibi yerleşimlerde de vakalar görülmesi sebebiyle yüz yüze eğitim aşamasında bu durumun değerlendirilmelidir.

8- Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde değişiklik yapıldı.

11/06/2020 tarihinde yayımlanmış olan Özel Eğitim Hizmetleri yönetmeliğinde bir önceki yönetmeliğe göre çok değişiklik yapılmamış olup; salgın koşullarının getirmiş olduğu "eğitim öğretime ara verilmesi durumunda eğitimin uzaktan da yapılabileceği, ancak notla değerlendirilemeyeceğine, velinin yazılı talebi olması durumunda öğrencinin sınıf tekrarı yapabileceğine yer verilmesi olumlu olarak değerlendirilmektedir.

9- "3DP Teacher" projesi gerçekleştirildi.

Proje kapsamında Türkiye çapında faaliyet gösteren Bilim Sanat Merkezleri'nde (BİLSEM) görev yapan öğretmenlere MEB anket aracı kullanılarak anket uygulaması yapılmıştır. Toplam 567 BİLSEM öğretmenine uygulanan anket sonuç raporu Türkçe ve İngilizce dillerinde hazırlanmıştır. Hazırlanan 3DP Öğretmen Rehberi ile birlikte; öğretmenler için 3D modelleme kursu ve 3DP öğretmenleri için çevrimiçi öğrenme ortamı geliştirildi. Bu çerçevede 3D yazılımda uluslararası uzman öğretmen ağı kurulması sağlanmıştır.

10- Bütünleştirici Eğitimin Geliştirilmesi Projesi (BEGEP) gerçekleştirildi.

BİLSEM'lerde görev yapan 12 pilot ilde 700 BİLSEM öğretmenine STEM eğitimleri verilmiştir. Kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarında görev alan öğretmenlerin, okul yöneticilerinin ve diğer aktörlerin gelişimleri desteklenerek yenilikçi, sürdürülebilir ve bütünleştirici bir eğitim sistemine katkı sağlanması hedeflenmiştir.

Genel Değerlendirme

Geçtiğimiz yıl içerisinde Ziya Selçuk önderliğinde ülkemizde özel eğitim alanında oldukça başarılı çalışmalar yapıldığını görmekteyiz. Her ile Özel Eğitim Meslek Liselerinin açılması, salgın sürecinde özel eğitim öğrencilerine ve velilerine yardımcı olunması amacıyla yayımlar hazırlanması, E-KPSS'ye hazırlığa yönelik mobil uygulamanın hayata geçirilmesi hizmetleri özel eğitimin temel ilkelerinden ERİŞİLEBİLİRLİĞE hizmet etmesine yardımcı olmuştur.

Her ile özel eğitim anaokulu kurulması, erken çocuklukta özel eğitim verilmesi bakımından önemli olup, 0-6 yaş çocuklarının erken tedavi ve eğitim almasına katkı sağlamıştır. Bununla birlikte özellikle büyükşehirlerde her ilçede özel eğitim anaokullarının açılması ise öğrenci ve veliler için elzemdir.

Özel eğitim okulları ve özellikle de rehabilitasyon merkezlerinin salgın sürecinde açık tutulması veliler açısından bir ihtiyaç olarak görülmektedir. Özellikle orta ağır zihinsel engelli ve otizmlilerin maske kullanımı, özbakım becerileri, hijyen konusundaki eğitim yetersizlikleri göz önünde bulundurulduğunda bu bireylerin hastalık taşıma, öğretmenlerinin Covid-19'a maruz kalmaları noktasında sorunlara neden olmuştur. Velilerin psiko-sosyal ve eğitim destek ihtiyaçlarının özel eğitim okulları ve özel rehabilitasyon merkezlerinin açılması ile değil, evde ve uzaktan programlı ve sistematik eğitim desteği ile karşılanmasının daha sağlıklı olacağı kanaatindeyim.

Ülkemizde özel eğitim alanında son on yıl içerisinde çok ciddi çalışmaların olduğu görülmektedir. Burada uzunca yıllar hak ettiği desteği yeterince alamayan, üstün zekalı/özel yetenekli bireylerin de unutulmaması gerekir ki bu toplumun %2-3'lük kesimini oluşturmaktadır. BİLSEM'lerin yaygınlığının artırılmaya çalışılması, projelerle desteklenmesi de olumlu olarak görülmektedir.

Son olarak, ülkemizde özel eğitim alanında yapılan bilimsel çalışmalara ve üniversitelerde açılan özel eğitim bölümlerine rağmen Millî Eğitim Bakanlığındaki bazı bürokratik çevrelerde bunun bir uzmanlık alanı olarak henüz hak ettiği yerde olmaması, özel eğitim alanından sorumlu ilçe/il/ bakanlık bürokratik çevrelerine baktığımızda alan çıkışlı ya da Rehberlik/ PDR kökenli şube müdürü, daire başkanı, genel müdürlerin yeterince yer almaması, çoğu özel eğitim okullarında yönetici olarak din kültürü öğretmenlerine yer verilmesi büyük bir handikap olarak görülmektedir.

2020 Yılında PDR Alanında Yaşanan Gelişmeler Ne Anlama Geliyor?

Doç. Dr. Mehmet Boyacı

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

PDR camiası 10 Temmuz 2018 tarihi itibariyle PDR alanında doktorası bulunan Prof. Dr. Ziya Selçuk'un millî eğitim bakanı olarak göreve başlamasıyla alan savunuculuğu ve alanın sorunlarının çözülmesi adına önemli bir beklenti içerisine girmişti. Millî Eğitim Bakanı olarak görev alan Ziya Selçuk'un ilk açıklaması, "Bilimin, aklın ışığında elimizden gelen bütün gayreti ekibimizle göstereceğiz" olmuştu. Özellikle yukarıda sıralanan 70 yılı aşkın süren sorunların hemen olmasa da zamanla çözüleceği inancı PDR alanında hâkim olmaya başlamıştı. Bu beklentilerin en başında da neredeyse PDR camiasında çalışan tüm uzmanların ve alan hocaların şikâyetçi olduğu MEB bünyesinde yürütülen PDR hizmetlerini düzenleyen "Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği" gelmekteydi. Aslında psikolojik danışma ve rehberlik alanında çalışanlar bu yönetmeliğin isminden bile hoşlanmamaktaydı. Bu bağlamda 2020 yılının PDR alanında önemli gelişmelerin yaşandığı bir yıl olduğunu söylemek hiç de yanlış olmayacaktır.

Nihayet 14 Ağustos 2020 itibariyle PDR alanında çalışan tüm uzmanların ve akademisyenlerin şiddetle karşı çıktıkları 10 Kasım 2017 tarihli "Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği" kaldırılmış ve yerine 14 Ağustos 2020 tarihinde Resmî Gazeted'e yayınlanarak yürürlüğe giren "Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği" getirilmiştir. Ayrıca yönetmelikle birlikte "Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Etik Yönergesi" de yayınlanmıştır. Bu yönetmelik sadece okul psikolojik danışmanlarını değil tüm okul personelini ilgilendirmektedir. Bu yönetmelikte okulda görev alan tüm idareci, öğretmen vb. tüm çalışanların psikolojik danışma ve rehberlik adına ne gibi çalışmalarda nasıl görev alacakları detaylıca belirlenmiştir.

Rehberlik Yönetmeliğinden "Rehberlik ve Psikolojik Danışma" Yönetmeliği

2017 yılında "Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği" isimli eski yönetmeliğin içeriğine yapılan eleştiriler kadar ismine yapılan eleştireler de bulunuyordu. Özellikle "psikolojik danışma" isminin yönetmelikte yer almaması sadece rehberlik kavramının vurgulanması PDR alanının vermiş olduğu var oluş mücadelesini hiçe saymak anlamına gelmekteydi. 14 Ağustos 2020 tarihinde çıkan yönetmeliğin isminin "Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği" olarak belirlenmesi Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği başta olmak üzere PDR camiası tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.

Resmî ve Özel Eğitim Kurumlarını Kapsayan Bir Yönetmelik Olması

Eski yönetmelik hükümlerinde sadece il ve ilçe düzeyinde MEB'e bağlı resmî okulların bu yönetmeliğe tabi olduğu gibi bir anlayış söz konusuyken yeni yönetmelikle "resmî ve özel eğitim kurumları" vurgusu yapılarak özel sektördeki PDR hizmetlerinin de bir düzenleme içerisine dâhil edilmesi sağlanmıştır.

"Rehberlik Öğretmeni" yerine "Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışman" Unvanının Kullanılması

Yeni yönetmelikle birlikte PDR camiasının tamamının şiddetle karşı çıktığı "rehberlik öğretmeni" unvanı kaldırılmış ve yeni yönetmelikle PDR hizmetleri sunan uzman personel "psikolojik danışman" olarak tanımlanmıştır. PDR lisans programları mezunlarını yalnızca rehberlik hizmeti sunan rehber öğretmenler olarak yetiştirmeyi amaçlamamaktadır. Aksine PDR hizmetlerinin özünü "psikolojik danışma" oluşturmaktadır. PDR programları hem psikolojik danışma hem de rehberlik hizmetlerini layıkıyla uygulayabilen uzman kişiler yetiştirmeyi kendisine amaç edinmiştir. Yeni yönetmelikle psikolojik danışma vurgusunun yapılması ve bunun yönetmeliğin içeriğinde de yer alması alan adına oldukça sevindirici bir gelişmedir.

Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servislerinin Fiziksel Ortamına İlişkin Düzenlemeler

PDR hizmetlerinin etkili biçimde sunulması için nitelikli personelle birlikte uygun fiziksel ortamın sağlanması da oldukça önemlidir. Eski yönetmeliklerde PDR servislerinin nasıl olması gerektiği yeni yönetmelikteki kadar açık olmadığı için ortak kullanım başta olmak üzere çeşitli sorunlar yaşanmaktaydı. Okul PDR servislerinin idare, spor odası, revir, fotokopi odası ya da başka başkaları ile ortak kullanımda olmadan bağımsız biçimde olması gerekmektedir. Yeni yönetmelikle "Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri dışında başka bir amaç için kullanılmaması gerekir." ifadesinin getirilmesi olumlu bir gelişme olmuştur.

Psikolojik Danışmanların Görev Sınırlarının Belirginleşmesi

Özellikle MEB'e bağlı okullarda psikolojik danışman olarak çalışan alan mezunları görev sınırlarının belirli olmaması nedeniyle okul yönetimleriyle sorunlar yaşamaktaydılar. Özellikle eski yönetmelikte (2017) rehber öğretmenlerin görevleri kısmına eklenen son madde olan "Okul müdürünün vereceği diğer görevleri yapar." suistimale oldukça açık bir maddeydi. Bu maddeyi kendisine dayanak yapan kimi okul yönetimleri rehber öğretmenlere angarya işler verip mobinge varabilecek uygulamalar yürütmekteydiler. Son yönetmelik düzenlemesiyle (2020) birlikte "Eğitim kurumu müdürünün vereceği rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri ile ilgili diğer görevleri yapar." ifadesi gelmiştir. Burada "diğer görevler" oldukça belirsiz ifade içerirken mesela "fotokopi çektirmek" ve "idari işler yapmak" diğer görevler olarak değerlendirilebilmekteydi. Ancak yeni yönetmelikle "rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri ile ilgili diğer görevler" tanımlamasıyla verilecek görevlerin PDR alanı içerisinde yer alamsı gerektiği vurgulanmıştır.

14 Ağustos 2020 Tarihli Yeni PDR Hizmetleri Yönetmeliği ile Nöbet Görevi Kaldırılmıştır

2017 yılında çıkan yönetmelikte PDR camiasının tamamının tepkisini çeken ve en çok tartışılan madde "Sınavlarda görev alabilir; belleticilik ve nöbet görevi yapar." olmuştu. Psikolojik danışmanlar, öğrencilerle öğretmen öğrenci ilişkisinden çok

psikolojik danışman ve danışan ilişkisi kurmaktadırlar. Bu ilişki doğası gereği kontrol eden denetleyen bir ilişkiden çok karşılıklı güven ve anlayışa dayanan bir ilişkidir. Ayrıca ders zamanında sınıfta bulunan öğrenciler teneffüslerde rehberlik servislerine gelmektedirler. Mesleki sınırları ihlal anlamına gelen PDR servislerini işlevsiz konuma düşüren, hangi mantıkla düzenlendiği belli olmayan ve Türk PDR Derneği başta olmak üzere PDR camiasının yoğun tepkisi alan bu madde yeni yönetmelikle ortadan kaldırılarak önemli bir sorun çözülmüştür.

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Etik Yönergesinin Yayınlanması

Bir mesleğin profesyonel olarak yürütülmesinde etik standartlar oldukça önemlidir. Türk PDR derneğinin alanda çalışan uzmanlar yönelik hazırlamış olduğu Psikolojik Danışma ve Rehberlik Alanında Çalışanlar için Etik Kurallar isimli bir kitap bulunmaktaydı ancak PDR hizmetlerin yoğun biçimde sunulduğu MEB tarafından kabul edilen yasal bir metin bulunmamaktaydı. Yönetmelik güncellemesiyle yayınlanan "Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Etik Yönergesi" PDR alanı adına önemli ve yerinde bir gelişme olmuştur. Bu yönergeyle, MEB'e bağlı kurumlarda yürütülen rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etik ilkelerini belirlenmiş ve bu hizmetleri yürüten personelin görevleriyle, yetkileriyle ve sorumluluklarıyla ilgili uyması gereken etik ilkelere yönelik usul ve esasları düzenlenmiştir.

Sonuç olarak, değişen dünya koşulları toplumları, iş koşullarını, eğitimi ve hayatın hemen her alanını etkilemektedir. Bu değişimler beraberinde nitelikli insan gücü ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı da bu değişimlere uyum sağlamak adına 23 Ekim 2018 tarihinde "2023 Eğitim Vizyon Belgesi" açıklamıştır. Bu belge ile PDR hizmetlerinin önemi vurgulanmış ve ihtiyaca göre PDR hizmetlerinin yeniden yapılandırılacağı belirtilmiştir. Nihayet 14 Ağustos 2020 tarihi itibariyle "PDR Hizmetleri Yönetmeliği ve Psikolojik Danışma Etik Hizmetleri Yönergesi" yayınlanmıştır. Bu yasal düzenlemeler yapılırken PDR alanından paydaşların görüşlerinin alınması ve alanda var olan mevcut sorunların önemli bir bölümünü çözüme kavuşturması adına önemlidir. Bu düzenlemelerde kuşkusuz Millî Eğitim Bakanı Sayın Ziya Selçuk'un PDR alanından olması ve değerli katkıları yadsınamaz. Ancak unutulmamalıdır ki değişen koşullarla birlikte ihtiyaçlar ve alanda çalışanların görev sınırları da değişebilecektir. Önemli olan ileride yapılacak olan düzenlemelerde de PDR camiasında yer alan ve bu hizmetlerden etkilenen tüm paydaşların görüşlerinin dikkate alınmasıdır.

MEB'in Hazırladığı Yardımcı Kaynaklar ve Okuma Kitapları Üzerine

Dr. Melike Günyüz

İbn Haldun Üniversitesi Öğretim Üyesi, Yazar, Yayıncı

MEB'in yardımcı kitap ve öykü kitabı yayınlama ve dağıtma uygulamalarına nasıl yaklaşmalıyız ve nasıl değerlendirmeliyiz?

2020 yılı verilerine göre Türkiye'nin yayıncılık kapasitesi 7.855 milyon dolardır ve bunun 3.148 milyon doları eğitim yayıncılığına aittir. Türkiye, yayıncılık alanında dünyanın birinci liginde yer alan bir ülkedir. IPA (International Publishers Association) verilerine göre ülkemiz her yıl üretilen başlık sayısında 6. sırada, perakende pazar büyüklüğü bakımından 9. sıradadır.

YAYFED (Yayımcı Meslek Birlikleri Federasyonu) verilerine göre 2020 yılında sektör 433.213.632 adet bandrollü kitap ve MEB ise 184.200.000 kitap üretmiştir. Sadece 2020 yılında ilk baskısı yapılan çocuk ve ilk gençlik kitaplarının sayısı 10.429'dur. Toplam 78.500 adet yeni basılan kitabın yedide biri çocuk ve ilk gençlik kitabıdır. Bunun anlamı şudur: Ülkemizde her yıl büyüyen gelişen bir çocuk ve gençlik edebiyat yayıncılığı vardır, her yıl yeni birçok yazarın eseri piyasaya çıkmaktadır ve birçok yeni çizerin kitabı yayınlanmaktadır. Üstelik artık bu kitaplar (hem okul öncesi eğitim kitapları hem de kurgusal kitaplar) birçok dile çevrilerek dünya çocukları ile buluşmaktadır.

Yardımcı ders kitabı pazar büyüklüğü bir önceki yıla göre %27,7 oranında gerilemiştir. Yani devletin yardımcı kitap dağıtması ile sektörün bu alanında ciddi bir gerilemesi söz konusudur. MEB'in yardımcı ders kitabı dediğimiz sınav merkezli anlatım ve testlerden oluşan kitaplarla ilgili bakış açısı da oldukça kafa karıştırıcıdır. Geçtiğimiz yıllarda bazı il millî eğitim müdürlükleri okul öncesi eğitim kitapları dâhil olmak üzere yardımcı ders kitaplarının okullara girişini yasaklamıştı. Yani ne öğretmen bir kitap önerebilir ne de bu kitaplar öğrencinin çantasında bulunabilirdi. Sonrasında il bazlı öğrenci başarı grafiklerinde düşüşü gören ilgili yetkililer geri adım atmak zorunda kalmışlardı. Sonraki yıllarda ise bu yasak doğrudan Ankara'dan duyurulmuştu. 2020-2021 eğitim öğretim yılında ise ilk defa 17,5 milyon öğrenci için ücretsiz yardımcı ders kitabı dağıtma kararı açıklandı.

Sonuç olarak MEB'in hem yardımcı ders kitabı konusunda hem de çocuk edebiyatı konusundaki bu tektipleştirici, çocukları zengin koleksiyondan mahrum eden politikalar yerine 2023 Eğitim Vizyon belgesinde belirlenen hedeflere yönelik yayıncısı, yazarı, çizeri ile daha barışçıl bir ilişki içine girmesi, önceliğini zengin sınıf kitaplıkları ve okul kütüphaneleri kurmaya vermesi, sosyal devlet olarak farklı sosyoekonomik düzeydeki öğrenciler arasında açılan fırsat eşitsizliğine çözüm olacaktır.

Öğretmenlerin Mesleki Gelişimine Yönelik Çalışmalar

Salgına kadar yüz yüze gerçekleştirilen eğitim buluşmalarının, hizmet içi eğitimlerin ve toplantıların 2020'de salgın önlemlerine uyularak çevrimiçi devam ettirildiği görüldü. Bakan'ın illerde yüz yüze geçekleştirdiği eğitim buluşmaları da çevrimiçi ortama taşındı. Bunun yanı sıra Bakan'ın düzenlediği Türkiye Zümre Toplantıları da Temmuz ayından itibaren çevrimiçi olarak gerçekleştirilmeye başlandı. Çeşitli kamu kurumu, firma, STK ya da üniversite ile iş birlikleri sağlanarak hazırlanan ve uzaktan eğitim şeklinde gerçekleştirilen hizmet içi eğitim faaliyetlerine çok sayıda öğretmen katıldı. Salgın süresince eğitime erişimi ve katılımı kolaylaştırmak amacı ile masaüstü ve mobil uygulamalar hizmete sunuldu. Meslek Liseleri ile İlgili Gelişmeler

- ***Çevrimiçi Öğretmen Buluşmaları ve Türkiye Zümreleri***
- ***Hizmet içi Eğitimler ve Mesleki Gelişim Etkinlikleri***
- ***Masaüstü ve Mobil Uygulamalar***
- ***MEB Podcast Yayınları***

Çevrimiçi Öğretmen Buluşmaları ve Türkiye Zümreleri

2018 yılından itibaren yüz yüze gerçekleştirilen öğretmen buluşmaları, salgının etkisi ile 30 Nisan'dan itibaren ilk olarak Rize'de çevrimiçi ortamda gerçekleştirildi. 29 Aralık'ta ise Kayseri'de gerçekleştirilen eğitim buluşmaları ile 100. çevrimiçi eğitim buluşması gerçekleşmiş oldu. Yüz yüze eğitime birinci sınıflarda tekrar başlanması kararının alınması üzerine 14 Eylül'de birinci sınıf öğretmenleriyle, 17 Eylül'de ise ilkokul müdürleriyle buluşmalar gerçekleştirildi. İzmir depreminin ardından 4 Kasım'da İzmirli öğretmenlerle, 14 Aralık'ta ise emekli öğretmenler ile çevrimiçi buluşma gerçekleştirildi.

18 Temmuz'da başlayan Türkiye Zümre Toplantılarının ilki sınıf öğretmenleri ile gerçekleştirildi. Bu toplantılar sırasıyla matematik, İngilizce, fen bilimleri, rehber öğretmen/psikolojik danışman, okul öncesi, Türkçe, Türk dili ve edebiyatı, sosyal bilgiler ve felsefe grubu öğretmenleri ile gerçekleştirildi.

Hizmet İçi Eğitimler ve Mesleki Gelişim Etkinlikleri

2023 Eğitim Vizyonu kapsamında öğretmenlerin yetkinliklerini arttırmak için iş birlikleri sağlanarak hazırlanan hizmet içi eğitim faaliyetleri, 2020 yılında ilk olarak 18 Ocak'ta 10 bin öğretmenin Microsoft ve Türkiye Bilişim Vakfı iş birliğinde düzenlenen programın ilk aşamasını başarıyla tamamlamasıyla başladı. 4 Şubat'ta MEB-Harvard-ODTÜ iş birliği ve Limak Vakfı desteği ile Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, fen lisesi programı uygulayan okullardaki öğretmenler için mesleki gelişim programı başlattı. İlk aşamada 100 öğretmenin eğitimleri başarıyla bitirdikleri, buradaki bilgi ve deneyimlerini de meslektaşlarına aktaracakları belirtildi. Bu sayede uzaktan öğretim sistemi ile bir yıl içerisinde 18 bin öğretmene ulaşılmasının hedeflendiği belirtildi.

4 Mart'ta YÖK ile MEB arasında öğretmen ve eğitim yöneticilerinin bireysel ve mesleki becerilerinin arttırılması için uzaktan ve yüz yüze lisansüstü eğitim programlarının açılması konusunda iş birliği protokolü yapıldı.

27 Ağustos'ta CISCO Networks Akademi iş birliği ile gerçekleştirilen dijital mesleki gelişim programı ilk mezunlarını verdi. Eğitimi başarıyla tamamlayan 13.987 öğretmen ve 1235 öğrenci, uluslararası akredite sertifikası almaya hak kazandı. Öğretmenlerin dijital becerilerini geliştirdiği, Google iş birliğinde gerçekleştirilen bir diğer mesleki gelişim programını 2 Eylül'de 128 bin öğretmen başarıyla tamamladı. 6100 öğretmen ise 8 Eylül'de Microsoft iş birliği ile gerçekleştirilen Yazılım Geliştirme Uzmanlığı Mesleki Gelişim Programı'nı başarıyla tamamladı ve bu öğretmenlerden 4448'i uluslararası akredite sertifikası almaya hak kazandı.

UNICEF iş birliği ile yürütülen "Öğretmenlerin Kapsayıcı Eğitim Bağlamında Uzaktan Eğitim Süreçlerinde Tasarım ve Yönetim Becerilerinin Geliştirilmesi Eğitimi Kursu" eğitimini 150 bine yakın öğretmen tamamladı. Bakan Selçuk, 2021 yılı içerisinde tüm öğretmenlere bu eğitimin verilmesini hedeflediklerini belirtti. 19 Ekim'de ise 50 bin okul yöneticisinin katılımıyla UNICEF iş birliğinde gerçekleştirilen "Okul Yöneticilerinin Kapsayıcı Eğitim Bağlamında Uzaktan Eğitim, Tasa-

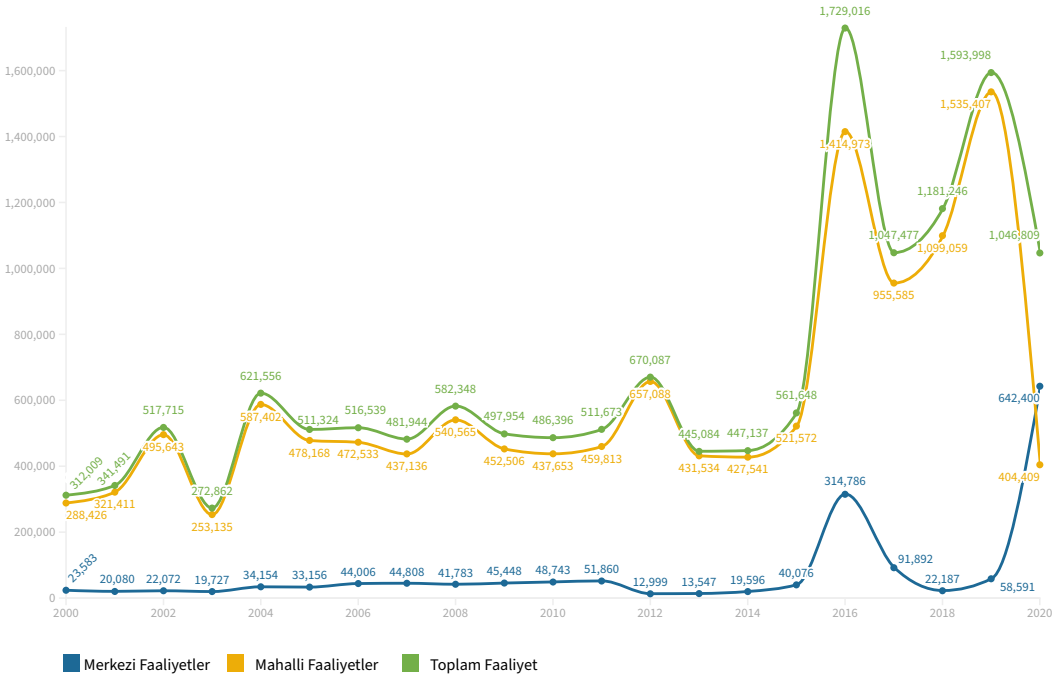

Şekil 17. MEB'in 2020'de Öğretmenlere Yönelik Gerçekleştirdiği Hizmetiçi Faaliyetlerin Sayısı

Kaynak: MEB Bütçe Sunuşu (2021)

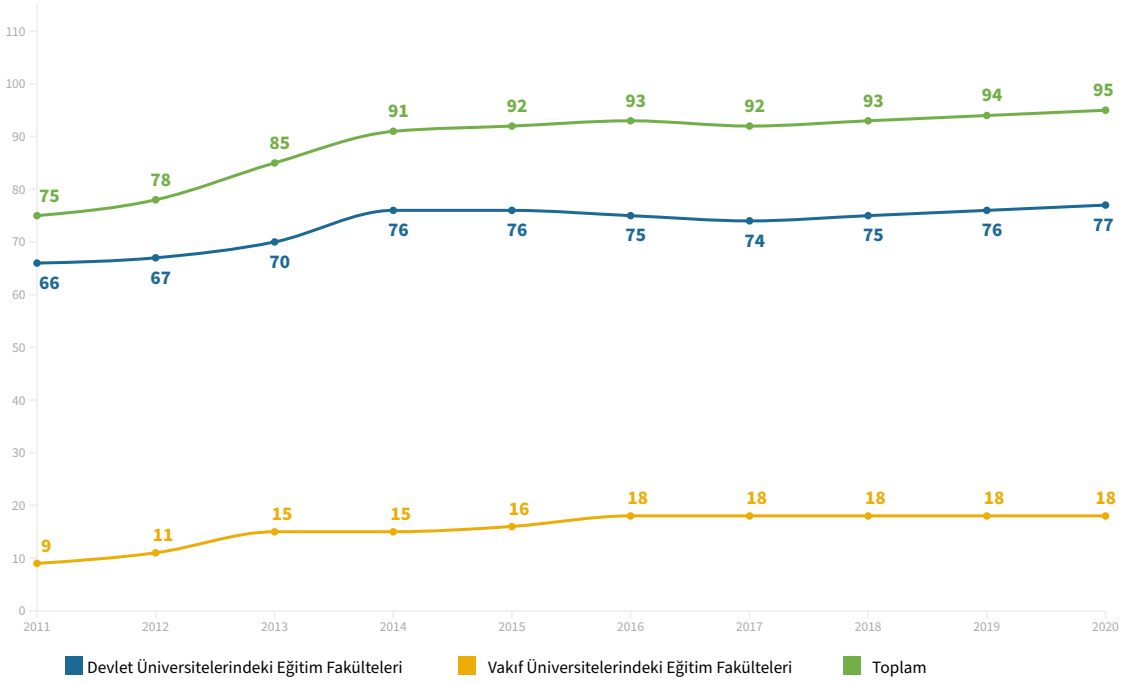

Şekil 18. Yıllara Göre Eğitim Fakültesi Sayısı, 2011-2020.

Kaynak: YÖK, Yükseköğretim İstatistikleri (2011-2020)

*Meslek-Teknik Eğitim Fakültelerine kapatılma sürecinden dolayı bu istatistikte yer verilmemiştir.

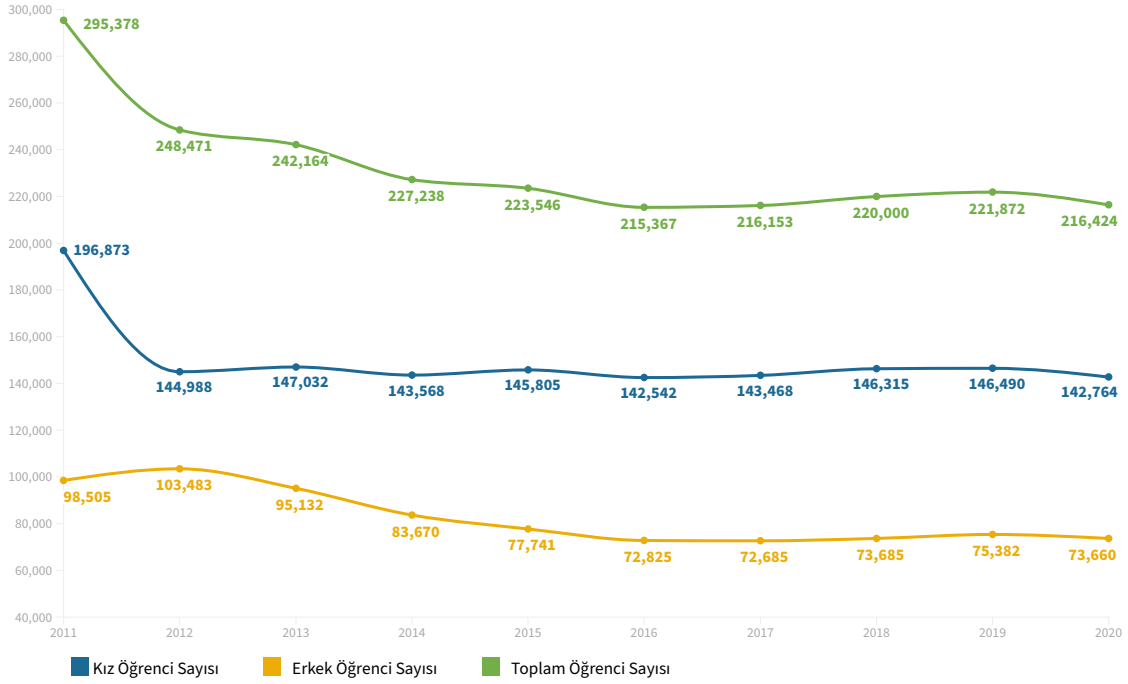

Şekil 19. Eğitim Fakültelerindeki Öğrenci Sayısı, 2011-2020.

Kaynak: YÖK, Yükseköğretim İstatistikleri (2011-2020)

Kesin bir sayı olmamakla birlikte beş yüz bin civarında formasyon belgesi olan öğretmen adayı olduğu tahmin ediliyor. Hâlen 114 eğitim fakültesinde yaklaşık iki yüz on altı bin öğrenci eğitim görüyor ve her yıl ortalama elli bini mezun oluyor. 2010'dan itibaren mesleki ve teknik eğitim fakültelerinin dönüştürülmesiyle eğitim fakültelerindeki kız öğrenci oranının hızla arttığı ve %66'lara ulaştığı görülmektedir. Türkiye'nin yıllık ortalama öğretmen ihtiyacının branşlara ve kademelere göre değişen oranlarda olmak üzere yaklaşık yüz bin civarında olduğu öngörülmektedir. Bu durumda eğitim fakültelerinin hâlihazırdaki öğretmen stoğu ile gelecek 10-15 yılda eğitim sisteminin ihtiyacı ve değişen şartlar da göz önünde bulundurularak öğretmen yetiştirme sürecinin yeniden yapılandırılması gerektiği açıktır.

rım ve Yönetim Becerilerinin Geliştirilmesi" eğitimi gerçekleştirilmeye başlandı.

22 Ekim'de MEB-Sabancı Vakfı ortaklığı ile gerçekleştirilen, Türkiye'deki tüm köy okulu öğretmenlerine ulaşarak onların mesleki gelişimlerine destek olmayı amaçlayan "Köy Okulları Birleştirilmiş Sınıf Öğretmenleri Mesleki Gelişim Programı" projesi tamamlandı. Birleştirilmiş sınıflarda görev yapan 7 bin ve köy okullarına atanabilecek sınıf öğretmenleriyle beraber toplam 9 bin öğretmene sertifikalarını verildi. Proje kapsamında köy öğretmenlerine rehber olması amaçlanan ve birleştirilmiş sınıflarda müfredata yönelik farklı etkinlikler içeren *Köy Öğretmeninin Başucu Kitabı* ve *Birleştirilmiş Sınıflar için Etkinlik Kitabı* Millî Eğitim Bakanlığının desteğiyle köy okullarına ve öğretmenlere ulaştırıldı.

9 Aralık'ta ise Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, British Council ile

Sabancı Vakfı iş birliğiyle düzenlenen "English Together - İngilizce Öğretmenleri Mesleki Gelişim Eğitimi Tanıtım Programı" sunuldu. Projenin gerçekleştirilmesi ile üç yılda 37 bin İngilizce öğretmenine ulaşılmasının hedefleniyor.

Pedagojik Formasyon Sertifikalarının Geçerliliğinin Kaldırılması

2020 yılının eğitim camiası için en dikkat çekici gelişmelerinden biri pedagojik formasyon sertifikalarının geçerliliğinin kaldırılması oldu. Talim Terbiye Kurulunun 29 Haziran 2020 tarihli 12 nolu kararıyla öğretmen olacaklarda aranan koşullarla ilgili belgede eğitim fakültesi mezunu olmayan adaylardan öğretmenlik sertifikası tezsiz yüksek lisans programı mezunu olma ya da pedagojik formasyon sertifika programını tamamlamış olma koşullarından ikincisinin geçerliliğini kaldırarak 10 yılı aşkın süredir devam eden formasyon programları sonlandırılmış oldu.

23 Ekim 2018'de 2023 Eğitim Vizyonu belgesinin tanıtımı sırasında Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan, "Öğretmenliğe kabulde uygulanan pedagojik formasyon şartını kaldırıyoruz. Artık bu eğitimi bakanlığımız kendisi verecek." açıklamasını yapmıştı. Vizyon belgesinde bu hedef, "Sertifikaya dayalı 'Pedagojik Formasyon' uygulaması kaldırılacak ve yerine yurt sathında kolay erişilebilir lisansüstü düzeyde 'Öğretmenlik Mesleği Uzmanlık Programı' açılacak. Bu program mesleki gelişim çerçevesinde Millî Eğitim Bakanlığında öğretmenlik hakkı kazanan adaylara uygulanmaya başlanacak." şeklinde ifade edilmişti.

İki yılı aşkın süredir üniversitelerde tartışma konusu olan formasyon meselesi böylece sonlandırılmış oldu. Ancak hâlen formasyon belgesi olan yüzbinlerce öğretmen adayı için de belirsizlik söz konusu oldu. MEB, 1 Ocak 2021 tarihinden önce formasyon belgesi almış olanların uygulamadan etkilenmeyeceğini belirtti. 2020'de yapılan öğretmen atamalarında formasyon belgesi olan adayların başvuruları kabul edildi.

Masaüstü ve Mobil Uygulamalar

Özellikle salgın döneminde MEB, eğitim paydaşlarının erişimini kolaylaştırmak ve arttırmak için birçok masaüstü uygulaması ve mobil uygulamalar geliştirdi. İlk olarak salgın döneminden önce 31 Ocak'ta MEB ile Halıcı Bilgi İşlem Anonim Şirketi arasında imzalanan protokol ile Gri Ceviz Bilişsel Beceri ve Zihinsel Gelişim Platformu adlı akıl ve zekâ oyunları mobil uygulaması, bir milyon öğretmenin ücretsiz olarak kullanımına açıldı.

10 Şubat'ta yenilenen Eğitim Bilişim Ağı (EBA) ve 11. ve 12. sınıf öğrencilerin YKS hazırlığına destek olmak amacıyla hazırlanan, içerisinde yeni nesil sorular ve kaynak kitaplar barındıran, canlı ders uygulamasının bulunduğu EBA Akademik Destek Sistemi (ADES) tanıtıldı. 23 Mart'ta uzaktan eğitim sürecine geçilmesinin ardından 10 Nisan'da hâlihazırda ADES içerisinde bulunan canlı ders uygulaması için altyapı ve pilot hazırlıkları tamamlanarak 13 Nisan'dan itibaren 8 ve 12. sınıf öğrencileri için kullanılmaya başlandı ve ilk hafta da yaklaşık 150 bin canlı ders yapıldığı açıklandı.

25 Nisan'da özel eğitim öğrencilerinin uzaktan eğitim sürecine katkı sağlaması amacı ile "*Özelim Eğitimdeyim*" mobil uygulaması

erişime açıldı. Özel eğitim öğrencileri ve velileri için geliştirilen eğitim içeriklerinin bulunduğu uygulama OECD'den de övgü aldı. OECD'nin sunduğu raporda Eylül 2020 itibariyle uygulamanın 350 bin kez indirildiği ve 117 bin aktif kullanıcısının olduğu belirtildi.

Uzaktan eğitim süreci ile artan talep karşısında EBA platformunun daha kolay kullanımı için 2 Mayıs'ta "EBA Asistan" uygulaması kamuoyunun hizmetine sunuldu. Yapay zekâya sahip EBA Asistan uygulaması ile eğitim paydaşlarının uzaktan eğitim süreci ile ilgili soruları anlık olarak cevaplanabilir hâle geldi.

23 Mayıs'ta MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından özel eğitim öğrenci ve mezunlarına EKPSS sürecinde destek olacak bir uygulama geliştirildi. Basit ve kullanışlı olarak hazırlanan bu uygulama ile öğrenciler ders anlatımları, soru çözümleri, zorlanılan soruların uzmanlara gönderilebilmesi gibi uygulamalardan faydalanabildi.

Öğrenim kaybının en aza indirilebilmesi için 1, 2, 3 ve 4. sınıflara yönelik hazırlanan kaynak kitabın ardından 9 Temmuz'da ortaokul 5,6 ve 7. sınıflar için geliştirilen "Tabii" adlı mobil uygulama hayata geçirildi. Uygulamada öğrencilerin, oyun yoluyla öğrenmeyi pekiştirmeleri amaçlandı. Uygulama öğrencilere Türkçe, matematik, sosyal bilimler ve fen bilimleri derslerini tekrar etmek ve soru çözme imkânı veriyor.

18 Ağustos'ta *MEB Asistan* yapay zekâ sistemi kamuoyuna tanıtıldı. Buna göre tıpkı EBA Asistan gibi MEB Asistan'*ın da MEB'e gelen* soruları cevaplayacağı belirtildi.

Özellikle salgın süreciyle çalışmalarının büyük bir kısmını elektronik ortama taşıyan öğretmen ve okul yöneticileri için 3 Aralık'ta

"MEB Ajanda" ve "e-Okul Öğretmen" mobil uygulamaları hayata geçirildi. Öğretmenlerin günlük çalışma saatleri içerisindeki verimliliklerini artırmak ve rutin işlemlerini sistemli hâle getirmek için "bürokrasinin azalması, iş ve işlemlerin kolaylaşması, her bir verinin bağlantılı ve ilişkilendirilmiş olarak ele alınabilmesi" amacını gözeterek bu iki uygulama geliştirildi. E-Okul Öğretmen ile ölçme ve değerlendirme işlemleri öğretmenler için kolaylaştırılmış oldu. Günlük mesainin daha hızlı ve kolay yürütülebilmesi için tasarlanan uygulamalar kişiselleştirilebilen takvim ile günlük ve takvimli işlerin takibini yapmayı kolaylaştırıyor.

MEB Podcast Yayınları

"Ebeveynlere Yönelik Bizden" isimli aylık bülten sunan MEB, bu çalışmasına 2020 yılında bir boyut kazandırdı ve *podcast* yayınlarına başladı. Böylece velilere yönelik olarak yaklaşık yarım saatlik 32 yayın yapıldı ve ücretsiz erişime açıldı. Yayınlarla veliler çocuklar için temizlik, beslenme, spor, sanat, iletişim, sağlık, ruh sağlığı gibi temel alanlarda uzman isimlerden bilgi elde edebiliyor. *Podcast* kültürüne adaptif bir hamle olarak bu çalışma MEB'in dijital dönüşüm karnesine prestij katmaktadır.

Tablo 7. MEB'in 2020 Boyunca Yayınladığı Podcastlar

Konu	Konuk
Aile İçi Duygu Yönetimi	Acar Baltaş
Çocukların Dijital Cihazlarla Duygusal Bağ Kurmasının Sebepleri	Mürşid Ekmel Aybek
COVID-19 Salgın Sürecinin Psikolojimize Etkisi	Erol Göka
Ebeveynler Çocuklarının Yabancı Dil Öğrenimini Nasıl Destekleyebilir	Kemal Sinan Özmen
Anne Baba Arasındaki İlişkinin Çocuk Üzerindeki Etkileri	Serhat Yabancı
Salgın Sürecinde Çocuk Sağlığı	Ümit Sarıcı
Çocuklarımızı Hayata Nasıl Hazırlayabiliriz	Süleyman Beledioğlu
Salgın Sürecinde Çocuklarla Evde Yapılabilecek Etkinlikler	Sümeyye Ceylan
Çocuklarda Beslenme Düzeni ve Çocuk Obezitesi	Taylan Kümeli
Ebeveyn-Çocuk İlişkisi Nasıl Olmalı?	Polat Doğru
Çocukluk Çağı Obezitesi	İdil İmamoğlu
Kriz Dönemlerinde Anne Babalık	Ziya Selçuk
Salgın Günlerinde Çocuklarımıza Psikolojik Destek	Mücahit Öztürk
Çocuklarda Müzik Eğitiminin Önemi ve Evde Kalma Döneminde Müzik	Şirin Pancarlıoğlu
Evde Eğitimde Sosyal ve Duygusal Beceri Geliştirme	Şule Alan
Korona Günlerinde Duygusal Dayanıklık	Kemal Sayar
Evde Kalma Döneminde Engelli Çocuklarımız	Mim Kemal Öke
Belirsizlik Döneminde Duygularımız Ne Söylüyor?	Doğan Cüceloğlu
Çocuklarda Göz Sağlığı	Pınar Özer
Dijital Medyanın Akıllı Kullanımı	Demet Altun
Yeme Bozuklukları	Feyza Bayraktar
Çocuklar, Kontrollü Sosyal Hayata Nasıl Uyum Sağlayabilir?	Erol Erdoğan
Çocuklarda Görülen Nörolojik Sorunlar ve Bu Sorunların Tedavi Yöntemleri	Deniz Yüksel
Beslenme ile Psikoloji Arasındaki İlişki	Deniz Şimşek
Çocukların Ekran Kullanımı	Emine Nilüfer Pembecioğlu
Çocuklara Sınır Koyarken Dikkat Edilecek Hususlar	Emine Ergün
Eğitimde Dijital Dönüşüm	Alp Köksal
Televizyon ve Dijital Mecrada Çocuk Medyası	Mustafa Bora Durmuşoğlu
Dikkat Eksikliği ve Öğrenme Güçlüğü Olan Çocukların Çalışma Becerilerinin Desteklenmesi	E. Rüya Özmen
Evde Kalma Döneminde Çocukların Bağışıklığını Koruma	İlke Kılıç Topçu
Yenilikçi Eğitim Materyalleriyle Matematik Öğretimi	Ali Sacihan
https://open.spotify.com/show/4JsmSBqzdFvMfu52FXYHrX	

Genel Değerlendirme

Eğitim sisteminin büyüklüğü ve hacmi; senkron, dinamik ve etkileşimli bir yapısal bütünlüğün kurulmasını zorlaştırıyor. Bu eksikliği fark eden ve gidermek isteyen yönetimler, dönem dönem farklı stratejiler uyguladılar. Son iki yıldır Millî Eğitim Bakanının Türkiye'nin dört bir tarafında öğretmenlerle buluşması ve 2020'de Türkiye Zümreleri adı ile devam ettirdiği her buluşmada bir branşın öğretmenleri ile yapması etkileşimli, dinamik bir yapının kurulması için bir yol olarak tercih edilmiş görünüyor. Bu yolun okul ve bölge bazlı eşgüdüm ve iş birliğine ne düzeyde yansıyacağına ilişkin bir analiz henüz yapılmış değil.

Aynı soru öğretmenlerin uzaktan eğitim yoluyla ve kitlesel denebilecek sayıda katılımlarla sürdürülen hizmet içi eğitim çalışmaları için de sorulabilir. MEB'in öğretmenlere, öğrencilere ve velilere yönelik geliştirdiği teknoloji tabanlı araçların, gündelik işleyişleri ne düzeyde kolaylaştıracağı araştırılmaya değer bir konu olarak duruyor. Etki analizleri henüz yapılmamış olsa da MEB'in eğitim sistemini; moral, enerji, yeterlik, araç ve teknoloji bakımından güçlendirmek amacıyla yaptığı çalışmalar Türkiye'nin eğitim alanındaki birikimini besliyor.

Birlikte Öğrenmek

Arife Gümüş

Araştırmacı

Covid-19'un gölgesinde eğitimin tüm unsurlarını yakından inceleme fırsatı bulduğumuz bu zaman diliminde her geçen gün öğrenme kayıpları kendisini daha fazla hissettirmeye başladı. Bir miktar doğal bir sonuç olan bu kayıplar öğrenme atmosferini mümkün kılan şeylerin ne olduğu konusunda yer yer gözlem yer yer fikir teatisiyle gündemimizi meşgul ediyor. Öğrenmenin bireysel yönünün daha ön planda tutulduğu çevrimiçi öğrenme süreci, öğrencinin güçlü bir iç disipline muhtaç olduğunu, sistematik bazı rutinlere sahip olabildiğinde olası kayıpları en aza indireceğini vurguluyor. Bunun haklılık payı yüksek olmakla birlikte anlamlı bir öğrenmenin ya da öğrenmede önemli bir mesafenin kat edilmesini okullarda mümkün kılan başka bir hususu dile getirmek elzemdir. Fiziksel bir aradalığın tartışmaya kapalı öğrenme başarısı öğretmenin mesleki tatminini mümkün kılan bir ekosistemdir aynı zamanda. Öğrencinin fiziksel ve ruhsal olarak dersi öğrenmeye hazır olması kamerasını kapaması ya da açmasından çok daha fazlasıdır çünkü. Fiziksel bir aradalık sayesinde öğretmen öğrencisini fark eder, hazırlar, yönlendirir. Öğrencinin bakışları, bakmayışları, soru sorması ya da sormaması dersin gidişatı açısından önemli geribildirimlerdir.

Birlikte öğrenmek hususunda işin öğrenci kısmı daha dikkat çekicidir. Anlatma en iyi öğrenmedir düsturu akran öğrenmesinde farklı şekillerde de olsa etkilidir. Sınıfta etkileşimle öğrenme en kalıcı öğrenmelerden biridir. Akranlar arasında tartışma, meseleyi anlayan/anlamayan açısından izleme her bir öğrenci için öğrenme performansını yükselten şeylerdir. Akran ilgisi, derse hazırlığı, dersi taşımak istediği yer, başka öğrenciler için hem çalışmaya hem de anlamaya ilhamdır. Böylelikle öğrenmenin gerekliliklerinden olan dikkat, odaklanma, araştırmaya teşvik doğal bir otorite olan öğretmenin üzerinden akran üzerine kayar. Öğrencinin anlamadığını sorması ya da anladığını teyit etmek için sorması, öğretmenin cümlesini kendince yeniden kurması, öğretmenin kritik müdahaleleri, teşvik edici, cesaretlendirici cevapları ile öğrenci akranından öğrenme yollarını da öğrenmeye başlar. Bir nevi muhakeme becerisini artıran bu pratikler birlikte öğrenmenin güçlü yanlarındandır.

İçinde bulunduğumuz süreçte hem öğretmen hem de öğrenci açısından birlikte öğrenmenin gerçek bir öğrenmede ne kadar kritik bir yeri olduğuna dair farkındalığımız arttı. İç disiplinin birlikte öğrenme ekosisteminde daha mümkün olduğunu ifade etmek yanlış olmayacaktır.

Eğitimci Mesleki Gelişimine Eleştirel Yaklaşım ve Öneriler

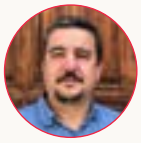

Dr. Öğr. Üyesi Ömer Avcı

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Türkiye'de eğitimcilerin mesleki gelişim faaliyetlere katılımları ve eğitimcilerin mesleki öz-yeterlikleri OECD ortalamasının üstündedir. Bu olumlu verilerin betimsel nitelikleri derinlemesine analiz verecek imkânı sunamamaktadır. Mesleki eğitim katılım ve öz-yeterlik ortalaması bu kadar olumlu olan bir ülkemizde öğrenci başarısının aynı doğrultuda yüksek olmaması sorgulanması gereken noktalardan biridir. Zira mesleki gelişim yaklaşımlarının ortak sayıltısı eğitimcilerin gelişimlerine yapılacak yatırımların hedeflenen öğrenci başarısı üzerinde olumlu etkisi olacağıdır.

Türkiye'deki eğitimci mesleki gelişim yaklaşımlarının kavramsal çerçeveden yoksun olması, ağırlıklı olarak niceliksel artışlara odaklanılması ve içeriklerin belirlenmesinde, eğitimlerin uygulanmasında ve etkililiğin ölçme ve değerlendirmesinde kavramsal bir çerçevenin olmayışı istenilen hedeflere ulaşılamamasının temel sebeplerindendir. Eğitimci mesleki gelişim hizmetleri, eğitimcilerin bilgi ve becerilerini artırmalı ve/veya eğitime dair inanç ve tutumlarını değiştirmelerini sağlamalıdır. Böylelikle eğitimciler edindikleri yeni bilgi ve beceri ile tutum ve inançlarını gözden geçirmeli, gerekiyorsa değiştirmelidirler. Tüm bunlar sonuç olarak eğitimcilerin pedagojik yaklaşımlarına ve sınıf içi pratiklerine yansımalıdır. Pedagojik temellere dayanan sınıf içi pratikler, öğrencilerin öğrenme performansına da olumlu olarak yansımalıdır.

Genel olarak kavramsal çerçevesi verilen eğitici gelişim yaklaşımlarının başarılı olabilmesi için öğretmen, öğrenci, eğitim mekânı, sınıf içi etkileşimler, müfredat ve materyal, ölçme ve değerlendirme ve eğitim politika ve sistemleri gibi birçok bağlamsal faktörlere bağlı olduğu da unutulmamalıdır. Bu faktörlerin doğru tespit edilerek eğitici eğitim programlarının tasarlanarak ortaya konulması istenilen çıktılara ulaşılmasında etkili olacaktır.

Etkili mesleki gelişim programları içeriğe odaklanmalıdır. Diğer bir ifadeyle eğitimcilerin gerçekten ihtiyaç duydukları ve pratikte uygulayabilecekleri ya da karşılaştıkları durumları ele almalıdır. Yine aynı şekilde bu programlar eğitimcilerin mesleki gelişim programında aktif rol almasını sağlamalıdır. Mesleki eğitim programlarının yetişkin öğrenme kuramları ışığında tasarlanmalıdır. Eğitimcilerin diğer meslektaşlarıyla iş birliği yapmalarını destekleyen mesleki eğitim programları ve iyi eğitimci modelleri örnekleri mesleki eğitimin etkililiğini artıracaktır. Uzman rehberliği ve mentörlüğü içeren ve eğitimcilere geri bildirim ve yansıtma yapma fırsatları tanıyan, yeterli zaman aralığını kapsayan mesleki eğitimler arzulanan hedeflere varılmasını kolaylaştıracaktır.

Mesleki eğitim programları tasarlanırken kavramsal çerçevesi belirlenmeli ve programın hedef kitlesi olan eğitimcilerin bağlamsal faktörleri dikkate alınmış olmalıdır. Bir sonraki adımda öğrenme ihtiyaçlarının doğru tespit edilmesi gel-

mektedir. İhtiyaçları tespit edilen ve öğrenme için yeterli süre tanınan eğitimcilerin aktif katılımlarına imkân tanıyan, meslektaşlarıyla iş birliği yapabildikleri, eğitimde güzel örneklerle rol modelleri ve mentörlük sistemiyle rehberliğin sunulduğu, sistematik yansıtmaların yapıldığı ve değerlendirildiği eğitim programları düzenlenmelidir. Katılım oranları yüksek olsa da verilen mesleki eğitimin içeriklerinin etkililiği esastır. Eğitimler sonucunda öğrenmeler gerçekleşmiş olsa da bu öğrenmenin sınıf içi pratiklere yansımış olması mesleki eğitim faaliyetlerinin istenilen sonuca vardığı anlamına gelir. Mesleki eğitim programlarının etkililiğinin ölçülmesinde sınıf içi ders gözlemlerinin yapılması ve öğrencilerin öğrenme performanslarına olan katkısının ölçülüp değerlendirilmesi son derece önemlidir.

COVID-19 Sürecinde Okul Yönetiminde Yaşanan Problemler

Uzm. Abdullah Kür

Marmara Üniversitesi

Doç. Dr. Yusuf Alpaydın

Marmara Üniversitesi

COVID-19 salgını tüm dünyayı etkisi altına almış ve yüz yüze eğitime ara verilmesine sebep olmuştur. Bakanlık, yöneticiler ve öğretmenler uzaktan eğitime geçiş sürecinde çalışmalara başlamıştır. Ülke genelinde uzaktan eğitime erişim sağlanması amacıyla EBA TV yayınlara başlamış, dijital eğitim platformu EBA'da canlı derslerin gerçekleştirilebilmesi amacıyla teknik altyapı oluşturulmuştur. İnternet erişimi ve teknik altyapı yetersizliği yaşayanlar için de okullarda EBA destek noktaları kurulmuştur.

Alınan tüm tedbirlere rağmen salgın süreci olağanüstü bir durum, bir kriz niteliği göstermiştir. Kriz yönetimi sürecinde farklı alanlarda olduğu gibi okul yönetiminde de çeşitli problemlerle karşılaşıldığı söylenebilir. Geleneksel öğrenme ortamlarının yönetimi ve organizasyonu, yerini uzaktan ve hibrit eğitimi yönetme ve organize etmeye bırakmıştır. Bu durum okul yönetiminin daha ziyade yeni normal liderliği, dijital öğretim liderliği, uzaktan liderlik gibi kavramlarla ele alınmasına sebep olmuştur.

Salgın sürecinde okul yönetimi süreçlerinde yaşanan başlıca problemler şunlardır:

Karar verme ve planlama süreçleri: Okul yöneticilerinin karşılaştığı temel zorlukların başında eğitim-öğretimde fırsat eşitliğinin sağlanması ve eğitim-öğretim sürecinin aksamadan sürdürülebilirliğini, müfredatın devamlılığını sağlamak olduğu söylenebilir. Bu bağlamda stratejik davranma ve inisiyatif kullanma gibi kriz yönetme becerileri ön plana çıkmaktadır. Uzaktan eğitime göre hazırlanmamış müfredatın uzaktan uygulanmaya çalışılması ve sürekli değişen koşullar sebebiyle planlamaların yeniden yapılmak zorunda kalınması, uygulamalı derslerin ve sınavların uygulama zorlukları da yaşanan sorunlara örnek olarak verilebilir.

İletişim, motivasyon ve koordinasyon: Sürecin uzaktan yönetimi; öğretmen, öğrenci ve velilerle etkili iletişim kurma, öğrenci ve öğretmenlerin motivasyonlarını sağlama, öğrencilere psikososyal destek verme, birlik, beraberlik ve ekip ruhu oluşturma gibi durumlarda zorlukların yaşanmasına sebep olduğu söylenebilir. Bunlara ek olarak yeni normale adaptasyon sürecinde yaşanan hızlı bilgi akışının paydaşlara aktarımı ve bazı durumlarda bilgi yetersizliği de sürecin sorunlarındandır. Öğretmen ilgisizliği, veli duyarsızlığı ve öğrenci motivasyonu düşüklüğü gibi sorunların uzaktan çözümlenmeye çalışılması okul yöneticilerini zorlayan unsurlardandır.

İzleme ve değerlendirme: Salgın sürecinde öğretmen ve öğrencilerin uzaktan izlenmesi, değerlendirilmesi ve değerlendirmeye ilişkin esasların belirlenmesi, öğrenci devamsızlığının önüne geçilmesi gibi sorunlar ortaya çıkmıştır. Okul yöneticilerinin dersleri EBA üzerinden ataması, canlı ders formlarının doldurtulması ve canlı derslere bağlanarak derslerin takip edilmesi gibi yöntemlerle izleme ve değerlendirme görevlerini gerçekleştirmeye çalıştıkları söylenebilir.

Teknolojik altyapı ve destek hizmetleri: Bu kapsamda çıkan zorluklar altyapı, cihaz vb. eksikliği, öğretmenlerin teknik yetersizlikleri ve destek ihtiyaçları, gelir kaybı sebebiyle yaşanan mali sorunlar, istihdam problemleri ve okulların COVID-19 standartlarına uygun hâle getirilmesi olarak belirtilebilir. Okul yöneticilerinin bütçe desteği olmadan okullarını COVID-19 standartlarına uygun hâle getirip "Okulum Temiz" belgesi almaya çalışmaları bu sorunlara örnek olarak gösterilebilir.

Belirtilen sorunlara ek olarak okul yöneticilerinin, süreçte yaşadıkları kişisel kaygı ve stres durumları da ayrıca belirtilmelidir. Yeni süreci yönetirken karşılaşılan problemlerin okul yöneticilerine aynı zamanda yeni yönetim becerileri kazandırdığı da söylenebilir. Bu bağlamda okul yönetimlerinin yeni gelişmelere daha hızlı ayak uydurabilme yeteneklerini artıracağı söylenebilir. Eğitim Liderliği Araştırmacısı Alma Harris bu durumu şöyle özetlemektedir:

"Bir krize liderlik etmek doğası gereği kusurludur, hatalar yapılacaktır, ancak kritik öneme sahip olan ve en zorlu zamanları atlatmanın anahtarı ileriye dönük momentumdur."

Basın Gündemine Yansıyan Eğitim Konuları

2020 yılında medyada eğitim alanıyla ilgili çeşitli konular yer aldı. Türkiye TIMSS 2019'da en yüksek başarısını elde etti. İki büyük deprem ile can kayıpları yaşandı ve deprem bölgelerinde eğitime ara verildi. Uzaktan eğitime geçiş ile birçok eğitim faaliyetinde kullanılmaya başlanan ZOOM video konferans uygulaması ile öğretmen ve öğrencilerin kişisel verilerinin gizliliği tartışma konusu oldu. Eskişehir'de kaynaştırma öğrencisinin okulda şiddet görmesi, sosyal medyada yapılan paylaşımlarla çok okuması ile gündeme gelen bir öğrenci, 2020 yılında eğitim alanının medyada öne çıkan konularıydı.

- ***TIMMS 2019 Sonuçları***
- ***Elazığ ve İzmir Depremleri***
- ***Çok Okuyan Çocuk Hadisesi***
- ***ZOOM Verilerinin Çalınması***
- ***Okulda Şiddet Gören Kaynaştırma Öğrencisi***
- ***EBA TV'de Ders Veren Başörtülü Öğretmen Gündemi***

TIMSS 2019 Sonuçları

Geçtiğimiz yıl PISA 2018 sonuçlarıyla görülen uluslararası karşılaştırmalardaki olumlu ivme bu yıl da TIMSS 2019 sonuçlarıyla devam etti. Sonuçlar 9 Aralık günü, MEB tarafından ilan edildi ve değerlendirilmelere yer verilen rapor yayımlandı. Sonuçlar sivil toplum kuruluşları tarafından da değerlendirildi. Dördüncü ve sekizinci sınıf düzeylerine göre matematik ve fen alanındaki başarının değerlendirildiği testte Türkiye 500 ölçek orta noktasına göre dördüncü sınıf matematikte 523 iken en başarılı ülkenin (Singapur) puanı 625, sekizinci sınıf matematikte 496 iken en başarılı ülkenin (Singapur) puanı 616, dördüncü sınıf fende 526 iken en başarılı ülke (Singapur) 596, sekizinci sınıf fende 515 iken en başarılı ülkenin puanı (Singapur) 608 olmuştur. Türkiye bu sonuçlarla TIMSS uygulamalarında en yüksek başarısını elde etti. Ancak dördüncü sınıf düzeyinde TIMSS'e giren öğrencilerin yaş ortalaması 10.2 iken Türkiye'den katılanların yaş ortalamasının 10.6 olması başarının, Türkiye'nin 2019'da TIMSS'e dâhil olacak öğrenci yaşları ile ilgili yaptığı düzenlemenin bir yansıması olduğu öne sürüldü. 2019'da görülen başarı ivmesinin devam edip etmeyeceği salgın sebebiyle periyotu bir yıl ertelenerek 2023'te yapılacak bir sonraki TIMSS sonuçlarında görülecek.

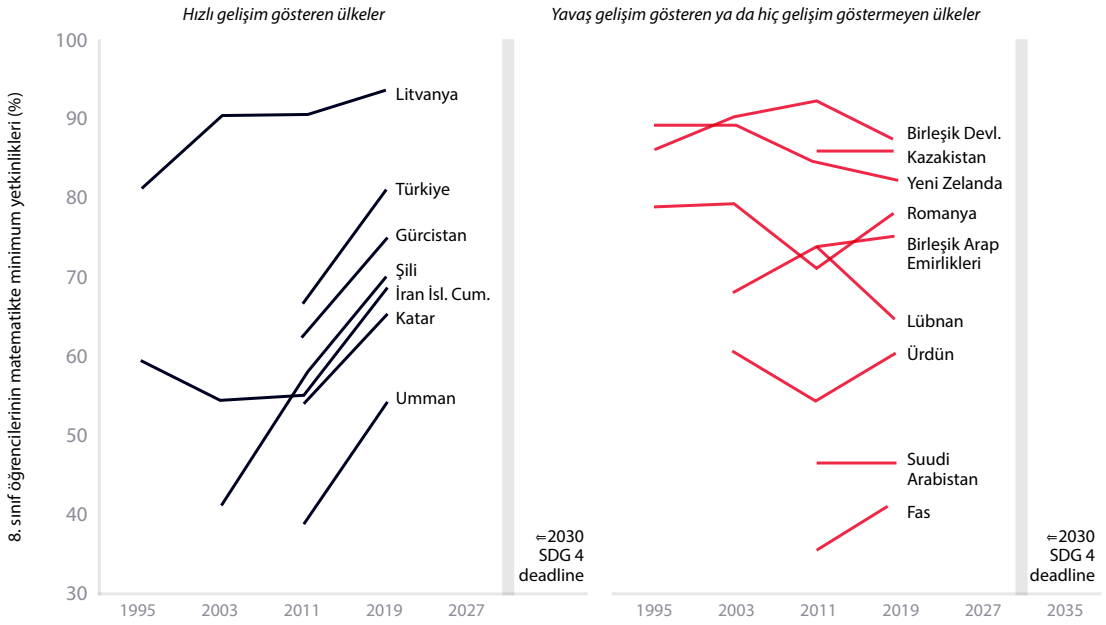

Şekil 20. Matematikte En Düşük Başarı Gösteren 8. Sınıf Öğrencilerinin Oranına Göre Bazı Ülkelerin Yıllara Göre Gelişimi, 1995-2019

Elazığ ve İzmir Depremleri

Türkiye'de, 2020 yılında iki büyük deprem yaşandı. 24 Ocak tarihinde 6.8 şiddetinde Elazığ-Sivrice depreminden sonra 30 Ekim'de 6.9 şiddetinde İzmir depremi meydana geldi.

Elazığ depremi sebebiyle Elazığ'da 33 okul ve 4 kurum, Malatya'da 32 okul, Adıyaman'da 14 okul, Diyarbakır'da 18 okul ve 1 atölyenin orta ve ağır hasarlı olduğu tespit edildi. Elazığ'a hayırseverlerin desteği ile 21 okul ve 1 spor salonu yapıldığı açıklandı. İlk aşamada Elazığ'da ara tatil sürecinin uzatıldığı ve okulların bölgede 10 Şubat'ta açılacağı belirtilse de okullar eğitim-öğretim sürecine 23 Şubat'ta tekrardan başlayabildi.

Elazığ depreminden sonra bütün okulların pansiyonları depremzedelere açıldı, oyun terapisi alanları ve Psikososyal Destek Koordinasyon Birimi kurularak özellikle çocuk depremzedelerin psikososyal destek alması sağlandı. İdarecilere yönelik psikoeğitim çalışma programı gerçekleştirilerek öğrenciler, veliler ve öğretmenlere destek konusunda idareciler bilgilendirildi. 2 Şubat'ta ise depremden etkilenen çocuklar için aileler ve öğretmenlere yönelik Psikososyal Destek Kılavuzu yayımlandı. 14 Şubat tarihinde TEV ve TED depremzede öğrenciler için burs desteği sağlayacağını açıkladı.

30 Ekim 2020'de 6.9 şiddetinde meydana gelen İzmir depreminin ardından İzmir'de 50 okulun Ağustos-Ekim 2020 arasında depreme dayanıklı olmadığı gerekçesi ile kapatıldığı ve yıkımının gerçekleştirildiği, 2505 okuldan yalnızca 139 tanesinin hafif hasarlı olduğu açıklandı.

1 Kasım'da yapılan ilk açıklamaya göre İzmir'de okullar bir hafta tatil edildi ancak 6 Kasım tarihinde bu tatilin bir hafta daha uzatıldığı bildirildi.

Tablo 8. Yıllara Göre Depremler ve Ölüm, Yaralanma ve Hasar Kayıtları

Yıl	Bölge	Şiddet	Ölen Sayısı	Yaralanan Sayısı	Yıkılan ve Hasar Gören Ev Sayısı	Hafif Orta Ağır Hasarlı Okul Sayısı
2017	ÇANAKKALE	5.3		5	90	
2017	MANİSA: SARUHANLI, GÖLMARMARA	4.9			35	
2017	BODRUM, DATCA; YUNANİSTAN: KOS	6.6	2	500		
2018	ADIYAMAN	5.2		39		
2019	DENIZLİ	5.8			976	
2019	İSTANBUL	5.7	1	34	473	20
2020	ELAZIĞ VE MALATYA BÖLGELERİ	6.7	41	1600	76	80 32'si Elazığ'da, 27'si Malatya'da, 14'ü Adıyaman'da, 7'si Diyarbakır'da.
2020	BİNGOL	5.9	1	35		7
2020	VAN	5.4		5	90	0
2020	YUNANİSTAN: SAMOS; TÜRKİYE: İZMIR	7	118	1054		139 hafif hasar

Kaynak: Tablodaki bilgilerden deprem şiddetine, ölen sayısına, yaralanan sayısına, yıkılan ve hasar gören ev sayısına Ulusal Okyanus ve Atmosfer Dairesi (NOAA) verilerinden ulaşılmıştır. Hafif, orta ve ağır hasarlı okul sayıları ise çeşitli internet kaynaklarından, haberlerden ve basın açıklamalarından derlenmiştir.

Çok Okuyan Çocuk Hadisesi

18 Şubat 2020'de bir Instagram kullanıcısı tarafından videosu paylaşılan bir öğrenci Türkiye gündemine oturdu. Yalnızca 10 yaşında olan öğrenci 5 ayda 250 kitap okuduğunu söylemesi, felsefeye duyduğu ilgi ve yaşından beklenmeyecek konuşmalar yapması "filozof" olarak gündemde yer edinmesine yol açtı. Ailesinin özel bir eğitime ihtiyaç duyduğunu dile getirmesinin yanı sıra öğrenci de kendi eğitimi hakkındaki planlarını birçok yerde dile getirdi.

Öğrencinin beklenenin üstünde bir ilgi odağı hâline gelmesi birçok kişi tarafından da eleştirildi. MEB, bir çocuğun durumunun sosyal medyada bu kadar yer almasını doğru bulmadıkları açıklamasında bulundu. Ayrıca öğrencinin ailesi ile iletişime geçildiğinin ve yapılması gereken şeylerin hem söz konusu öğrencinin hem de diğer çocukların psikolojileri göz önünde bulundurularak uzman görüşleri dâhilinde gerçekleştirilmesi gerektiğini belirtildi.

ZOOM Verilerinin Çalınması

Eğitime uzaktan devam edileceği kararı sonrası dersler video konferans uygulamaları ile yürütülmeye başlandı. En çok kullanılan uygulamalardan olan ZOOM için Nisan ayında yüz binlerce kullanıcısının bilgisinin çalınarak satışa sunulduğu iddiası gündeme geldi.

Bu iddia öncesinde de ZOOM ile ilgili güvenlik açığı haberleri gündemdeki yerini koruyordu. Bir siber güvenlik kuruluşunun duyurusuna göre 530 binden fazla ZOOM kullanıcısının bilgilerinin bir hacker grubu tarafından çalınarak hacker forumlarında satıldığı bildirildi. Satışa çıkan bilgilerin kullanıcıların e-posta adresi, şifresi ve kişisel toplantı linkleri olduğu iddia edildi. Satışa sunulan hesapların arasında birçok eğitim kurumunun yanı sıra finans şirketlerinin ZOOM hesap bilgilerinin olduğu da aktarıldı.

Benzer bir şekilde İstanbul'da eğitimin ZOOM üzerinden gerçekleşeceği ilan edilen "Strateji Üsküdar" programına katılan öğretmenlerin bilgileri çalındı. Millî Eğitim Bakanlığı, eğitime katılan öğretmenlerin kişisel verilerinin çalındığını doğrularken Bilgi Teknolojileri Kurumunun soruşturma başlattığını da aktardı. Yapılan açıklamaya göre veri çalınmasının doğrudan ZOOM programı ile ilgili olmadığı ancak bu süreçte uzaktan eğitimin de zarar gördüğü belirtildi.

Okulda Şiddet Gören Kaynaştırma Öğrencisi

2020 yılının ilk ayında eğitim gündeminde Eskişehir'deki kaynaştırma öğrencisinin öğretmeni tarafından darbedilmesi yer aldı. Eskişehir'de bir ortaokul öğrencisinin aldığı ilaçlar nedeniyle sınıfta uyuduğu ve öğretmeninin öğrenciyi koridora çıkartarak darbettiği kaydedildi. Öğrencinin okulda öğretmenine saldırdığı gerekçesiyle velisinin okula çağrılması ile olay açığa çıktı. Güvenlik kamera görüntülerinin izlenmesi sonrası öğretmenin çocuğu koridorda darbettiği ortaya çıktı.

Veli, öğretmenden şikayetçi olurken öğretmenin de öğrencinin kendisine saldırdığı gerekçesi ile şikayette bulunduğu kaydedildi. Darp raporu alınan öğrencinin Çocuk Şube Müdürlüğünde ifadesi alındığı belirtildi. Cumhuriyet Savcılığının adli soruşturma başlatmasının yanı sıra İl Millî Eğitim Müdürlüğünün de olayla ilgili soruşturma başlattığı öğrenildi.

EBA TV'de Ders Veren Başörtülü Öğretmen Gündemi

Covid-19 nedeniyle okulların uzaktan eğitime geçmesi ile 23 Mart günü TRT EBA TV yayına başladı. Aynı gün bir TV programında gazeteci Can Ataklı, TRT EBA TV üzerinden başörtülü bir öğretmenin ders vermesini facia olarak nitelendirdi. Başörtülü bir öğretmenin çocuklara rol model olarak gösterilemeyeceğini belirten Ataklı hakkında MEB yetkilileri, "Öğretmenin başörtüsü üzerinden dini değerleri alenen aşağılama, kamu barışını bozmaya teşebbüs ile halkı kin ve düşmanlığa sevk etme" suçlarından cezalandırılması yönünde Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulundu.

Tablo 9. 2020 Yılı MEB Basın Açıklamaları

Tarih	Olay
Ocak	
9 Ocak	Eskişehir'de kaynaştırma öğrencisinin şiddete uğramasına ilişkin açıklama
10 Ocak	İzmir'de bir lisede düzenlenen etkinlike Atatürk'ün portresinin üzerinin örtülmesine ilişkin açıklama
23 Ocak	"Psikososyal Önleyici Destek Programı" kitabındaki uygunsuz görseller iddiası hakkında açıklama
28 Ocak	Bilgi ve Teknoloji Grubu iş birliğinde meslek lisesi öğrencilerine yazılım geliştirme programı eğitimi verilmesiyle ilgili açıklama
Şubat	
1 Şubat	Öğrencilerin burs ödemelerine ilişkin açıklama
10 Şubat	Ücretsiz okul yemeği uygulaması hakkında açıklama
15 Şubat	Bayburt'ta zorla nakil hadisesi hakkında açıklama
Mart	
25 Mart	Başörtülü öğretmene yönelik ifadeler hakkında gazeteci için suç duyurusu
Nisan	
6 Nisan	Canlı sınıf yazılımları hakkında açıklama
Ağustos	
20 Ağustos	Özel öğretim kurumlarının salgın süreciyle başlayan yeni dönemdeki hizmet koşullarına ilişkin açıklama
Eylül	
8 Eylül	"Aşamalı ve seyreltilmiş" olarak başlayacak olan okullarda yüz yüze eğitim öğretime ilişkin açıklama
15 Eylül	Muğla'da Olgunlaşma Enstitüsü sınavındaki usulsüzlük iddialarına ilişkin açıklama
23 Eylül	EBA platformundaki teknik aksaklık hakkında açıklama
Ekim	
25 Ekim	Öğretmen görevlendirmesinde torpil iddiasına ilişkin açıklama
Aralık	
1 Aralık	Açık Öğretim Ortaokulu ve Açık Öğretim Liseleri sınavları ve Millî Eğitim Bakanlığı merkez ve taşra teşkilatı unvan değişikliği sınavının ertelenmesi hakkında açıklama
18 Aralık	Uzaktan eğitim süreci, okullardaki sınavlar ve yarıyıl tatili takvimiyle ilgili açıklama

Kaynak: MEB kurumsal web sayfasından alınmıştır.

Genel Değerlendirme

Türkiye'de basın, eğitim alanındaki gelişmelere yüksek duyarlılık gösterir. Nüfusunun yaklaşık üçte biri öğrenci olan büyük bir ülkede bu duyarlılık normaldir. Bununla beraber bazı konuların basında daha fazla tartışıldığı ve politika yapıcıları, karar alıcıları ve yöneticileri etkilediği görülmektedir.

Bu konuların başında TIMSS sonuçlarının gerçek başarıyı yansıtıp yansıtmadığı, Elazığ ve İzmir depremleri ardından okulların depreme dayanıklılık durumu, uzaktan eğitim sürecinde öğretmen ve öğrencilerin kişisel verilerinin çalındığına ilişkin haberler ile öğrencilere yönelik şiddet haberleri geldi. Bir çocuğun, yaşına göre oldukça ağır kabul edilebilecek bazı kitapları okuduğu ile ilgili haberler ve tartışmalar da basının gündeminde önemli yer tutan konulardan biri oldu.

Basının gündeme aldığı konuların toplumun hassas olduğu konular olması, hesapverebilirlik, uluslararasılık, nitelikli eğitim, temel haklar ve dezavantajlı grupların eğitimi konularında olması, basın aracılığıyla toplumun eğitime bakışını ve eğitimden beklentilerini yansıtması bakımından dikkat çekicidir.

Eğitime İlişkin Politika Metinleri: Hedefler ve Gerçekleşmeler

11. Kalkınma Planı hedefleri doğrultusunda eğitim alanında 2020 yılına dair hedefler orta vadeli programda ve Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında yer aldı. MEB'in Stratejik Planındaki hedefler de 2020 Performans Programı ile somutlaştırıldı. Politika metinlerinde mesleki eğitim ve istihdam ilişkisi, özel eğitim, erken çocukluk eğitimi, hayat boyu öğrenme, rehberlik ve yönlendirme ile yükseköğretimde uluslararasılaşmaya ilişkin hedeflerin öne çıktığı görülmektedir. 2023 Eğitim Vizyonu belgesindeki 2020 hedeflerinin de önemli düzeyde orta vadeli program, yıllık program ve performans programında yer verilmiştir. Ancak MEB'in 2020 İdari Faaliyet Raporunda salgın yılı olan 2020'de bazı hedeflerin ertelendiği, bazılarının ise kısmen gerçekleştiğine dair değerlendirme yapılmıştır.

- ***MEB Performans Programları ve Faaliyet Raporları (2020, 2021)***
- ***Yeni Ekonomi Programı (YEP) (2020-2022)***
- ***2021 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı***
- ***Yeni Ekonomi Programı (YEP) 2021-2023***
- ***2021 Yılı Bütçe Sunuşu***

MEB Performans Programları ve Faaliyet Raporları (2020[1], 2021[2])

Millî Eğitim Bakanlığı her bir eğitim öğretim yılını takiben performans raporları yayımlamaktadır. Bu raporlarda hedefler ve gerçekleşen sonuçlar ilan edilmekte olup bir sonraki yıl başta olmak üzere 3 yıllık hedeflerin paylaşımı yapılmaktadır. Buna göre 2020 yılına bakıldığında 6 alanda bakanlık performansını ölçmüştür. Bunlar: Engellilerin Toplumsal Hayata Katılımı ve Özel Eğitim, Hayat Boyu Öğrenme, Ortaöğretim, Ölçme Seçme ve Yerleştirme, Temel Eğitim ve Uluslararası Eğitim İş Birlikleri ve Yurt D*ışı Eğitim* başlıklarıdır. Bakanlığın paylaştığı sonuçlara göre

1 MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı (Kasım, 2019). 2020 Yılı Performans Programı. http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_11/25140957_2020_Performans-ProgramY_12112019_1515.pdf

2 MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı (Ekim, 2020). 2021 Yılı Performans Programı. http://sgb.meb.gov.tr/www/dokumanlar/icerik/30

2020 yılında bu başlıklarda hedeflerin çoğu karşılanmış denebilir. Bununla birlikte hedeflere büyük oranda yaklaşan sonuçlar olduğu kadar hedeflerin oldukça uzağında kalan sonuçlar da bulunmaktadır. Ayrıca performans hedefleri belirlenmiş olup sonuçlarına ulaşılamayan veriler söz konusudur.

2020 yılında özel eğitim gündeminde eğitime erişim, fırsat eşitliği ve rehberlik alanlarında alt boyutlar bulunmaktadır. Özel eğitimde tanılama ve inceleme alanlarında MEB yüksek performans göstermiştir. Hedef grup olarak belirlenen özel eğitimden yararlanması gereken öğrenci sayısına ulaşılmış, bu öğrenciler beklenen devamı göstermiştir.

Hayat Boyu Öğrenme alanı özellikle gelişmekte olan ülkelerde yaşam ömründeki iyileşmeler sonucu toplumun kanalize olması beklenen bir konu olarak sıcak bir gündemdir. Ancak MEB bu alanda açtığı kurslarda beklediği öğrenci sayısının yarısına ulaşmıştır. Diğer taraftan bu başlık içerisindeki geçici koruma altında olan 5-17 yaş öğrencilerin okullaşmasında beklenilenden fazla bir oran yakalanması başarılı bir durumdur.

Ortaöğretim alanı ülkemiz için mesleki ve dini eğitimle beraber başat bir alandır. Bu noktada MEB'in sağladığı burstan yararlanan öğrencilerden beklediği yükseköğretime devam etme başarısıdır. Ne yazık ki bu alanda da MEB beklediği hedefin ancak yarısını elde edebilmiştir. Pansiyon hizmetlerinin doluluğu ve memnuniyeti ise hedefleri karşılamaktadır. Ortaöğretimde öğrencilerin kültür, sanat ve spor alanlarında etkileşim kurmaları hedeflenmesine rağmen bu noktada elde edilen sonuç eksikliğin oldukça fazla olduğunu gözler önüne sermektedir. Bu noktada sonucu tasarım-beceri atölyesi açılması hedeflenen okul sayısında 2020 yılında hedefin karşılanamamış olması sonucu ile birlikte okumak anlamlıdır. Ortaöğretimde öğrencilerin yabancı dil dersi sonuçları beklenilen düzeyin üstünde sonuçlanmıştır.

MEB'in ölçme, seçme ve yerleştirme alanında belirlediği hedefler; destek materyallerinin zamanında hazırlanması, sınav ve yerleştirme sonuçlarının zamanında açıklanması ve hatalı soru sayısı şeklindedir. Bakanlık bu alanda hedeflerine uygun bir yıl geçirmiştir.

Temel eğitime bakıldığında eğitime erişim ve fırsat eşitliği, okul öncesi ve ilköğretim alanları mevcuttur. Eğitime erişim ve fırsat eşitliğinde pansiyon doluluk oranları ve memnuniyet oranları belirlenen hedefleri karşılamıştır. İlköğretimde destekleme ve yetiştirme kurslarına yaklaşık 3 milyon öğrencinin dahil edilmesini hedeflenmişken bu noktada sonuç

Tablo 10. MEB 2020 Yılı İdare Performans Alanları

Engellilerin toplumsal hayata katılımı ve özel eğitim
Hayat boyu öğrenme
Ortaöğretim
Ölçme, seçme ve yerleştirme
Temel eğitim
Uluslararası eğitim iş birlikleri ve yurt dışı eğitim

yaklaşık 2,5 milyon öğrenci ile sınırlı kalmıştır. Diğer taraftan okul öncesi grubunda bakanlık ilkokul birinci sınıfa başlamadan önce en az bir yıl okul öncesi eğitim almasını beklediği öğrenci oranına çok yaklaşmıştır. Ortaöğretimde olduğu gibi ilköğretimde de kültür, sanat ve spor alanlarında öğrencilerin aktif olması beklenilen oranının gerisinde kalmıştır. Bu sonuç yine tasarım-beceri atölyesi açılma oranı ile birlikte okunduğunda ilköğretimde her ne kadar hedeflenenden yaklaşık 600 atölye fazla açılmasına rağmen sonuç değişmemiştir. Öğrenci sayısının şubelere göre oranı açısından temel eğitime bakıldığında öğrenci sayısı 30'dan fazla olan şubeler MEB'in 2020 yılında beklediği hedefin üstündedir yani sınıflar kalabalıklığını beklenilenden daha fazla sürdürmektedir. Bu durum ortaokul için de geçerlidir.

Uluslararası Eğitim İş Birlikleri ve Yurt Dışı Eğitim alanında bakanlık Türkçe ve Türk kültürünü yönelik tanıtıcı materyal tedariki noktasında hedeflediği gibi ilerlemektedir. Aynı şekilde bu alanda açılan derslere katılan öğrenci sayısı da beklenildiği gibidir. Yurt dışına öğrenci gönderilmesi hususunda da MEB hedeflerine yakın bir sonuç elde etmiştir.

Yeni Ekonomi Programı (YEP) (2020-2022)[3]

İlgili programa dair rapor, Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Strateji ve Bütçe Başkanlığı ortak çalışması sonucunda "dengeleme, disiplin ve değişim" teması çerçevesinde 4 Ekim 2019 günü yayımlanmıştır. Buna göre, "Eğitim" başlığında Millî Eğitim Bakanlığı için 6 hedef açıklanmıştır. Hedefler; mesleki ve teknik eğitimde rehberlik faaliyetlerinin artırılması, okul merkezli yönetim, özel yetenekli öğrencilerin tanılama süreçlerinin etkin kılınması, veriye dayalı yönetim, ölçme ve değerlendirme ile okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması ve mesleki eğitim merkezleri ile sektör arasında etkileşimin iyileştirilmesi şeklindedir.

Ekonomi programları orta vadeli hedefler içerisinde hazırlanan raporlar olarak temel gayesi itibariyle sektör ve eğitim arasındaki ilişkiyi gözetmektedir. Bu durum özellikle MEB'in son 3 yıllık izlencesindeki artan ortaöğretimde meslek liseleri tercih talebi ve yerleşen öğrencilerin yüzdelik dilimdeki başarıyla okunmaktadır. Ayrıca "Mesleğim Hayatım" portalı bu noktada hedeflerin somut bir göstergesi gibidir. Diğer taraftan okul öncesi eğitimde yaygınlık konusunun gündemde yer alması da iş gücü olarak ebeveynlerin çalışma hayatlarında kadın-erkek olarak artan paylarıyla birlikte bu program içerisinde anlamı üzerine yorumlanmalıdır.

Sonuç olarak, 2019'da yayımlanan YEP hedefleri sonrası 2020 ve 2021 MEB Performans Raporları incelendiğinde bakanlığın ekonomi ile uyumlu bir süreç takip ettiği söylenebilir.

3 Hazine ve Maliye Bakanlığı & Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (Ekim, 2019). Yeni Ekonomi Programı 2020-2023. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/10/YeniEkonomiProgrami_OVP_2020-2022.pdf

Tablo 11. Eğitim Politikalarının Gerçekleştirilmesinde Görev Alacak Kurumlar

1.	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
2.	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
3.	Üniversiteler
4.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
5.	Belediyeler
6.	STK'lar
7.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı
8.	Türk Akreditasyon Kurumu
9.	YÖK
10.	BTK
11.	Meslek Örgütleri
12.	ÖSYM
13.	Mesleki Yeterlilik Kurumu
14.	Türk Patent ve Marka Kurumu
15.	OSB'ler
16.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
17.	CB İnsan Kaynakları Ofisi
18.	Dışişleri Bakanlığı
19.	GSB

Kaynak: CB 2020 Yılı Yıllık Programı.

2021 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı[4]

Eğitimde 2021 yılına dair izlence, tıpkı 2020 yılının okunurluğunu sağlayan resmî raporlar gibi yine yayımlanan raporlarla mümkündür.

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından açıklanan 2021 yılı programında eğitim başlığı "Nitelikli İnsan, Güçlü Toplum" başlığı altında yer almaktadır. Bu bağlamda raporda öncelikle mevcut durum değerlendirilmiştir. Bu bölümde metin içerisinde 2020 yılını değerlendirmek için temel referans olan Performans Raporları'na göre yapılan tespitlere benzer bir durum şu ifadelerle yer almıştır: "Eğitim alanında beşeri ve

4 Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 2021 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/11/2021_Yili_Cumhurbaskanligi_Yillik_Programi.pdf

Tablo 12. CB 2020 Yıllık Programında Eğitim Hedefleri

Performans Göstergeleri		Birim	2019	2020(1)	2021(2)
5 Yaş Net Okullaşma Oranı (3)		Yüzde	75,2	75,1	83
Tekli Eğitimdeki Ögrenci Oranı (4)	İlkokul	Yüzde	58,7	63,2	85
	Ortaokul	Yüzde	78,3	80,9	87,5
	Lise	Yüzde	97	97,4	97,5
Hayat Boyu Öğrenmeye Katılım Oranı (5) (6)		Yüzde	5,7	6,2	7

(1) Gerçekleşme Tahmini (2019-2020 Eğitim Öğretim Dönemindeki Gerçekleşme Tahminidir)
(2) Program (2020-2021 Eğitim Öğretim Dönemindeki Program Hedefidir)
(3) Bu gösterge aynı zamanda Merkezi Yönetim Bütçesinde yer alan Temel Eğitim Programının performans göstergelerinden biridir.
(4) Resmî ve özel okullarda tekli eğitim gören öğrenci oranıdır.
(5) 25-64 yaş nüfusundaki yetişkinler arasında araştırmanın yapıldığı son 4 hafta içerisinde herhangi bir eğitim programına katılanların oranıdır. (Kaynak: Eurostat)
(6) Bu gösterge aynı zamanda Merkezi Yönetim Bütçesinde yer alan Hayat Boyu Öğrenme Programının performans göstergelerinden biridir.

Kaynak: Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı (s. 274).

fiziki altyapı iyileştirilmiş, okullaşma oranlarında artış sağlanmış ve derslik başına düşen öğrenci sayısı önemli ölçüde azaltılmıştır. Kız çocukları ile yoksul öğrencilerin eğitimde devamlılığını sağlamak ve taşımalı eğitimi güçlendirmek için önemli faaliyetler yürütülmüş, öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerine ağırlık verilmiştir." Buna ilaveten, çevre koşulları sonucu sisteme bir tehdit olarak yansıyan pandemi şartlarına verilen hibrit eğitim modeline atıf yapılmıştır.

Bu bağlam üzerinden 2021 yılına yönelik olarak 14 başlıkta bakanlık ve paydaşlarının yürüteceği politikalar kamuoyuyla paylaşılmıştır ve hedefler gösterilmiştir.

19 paydaşı ile bakanlığın fırsat eşitliği, eğitim ortamları, okullar arası başarı dengesi, yenilikçi müfredat, özel eğitim, meslek içi eğitimler ve statü, veriye dayalı yönetim, hayat boyu öğrenme, "okul gelişim modeli", ölçme ve değerlendirme, mesleki eğitim ve istihdam, yükseköğretimde çeşitlilik, yükseköğretimde nitelik artışı ve yükseköğretimde uluslararasılaşma alanlarında hedefleri bulunmaktadır.

Yeni Ekonomi Programı (YEP) 2021-2023[5]

Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan raporda tema olarak "yeni dengelenme-yeni normal-yeni ekonomi" seçilmiştir. MEB bu program kapsamında 8 hedeften

5 Hazine ve Maliye Bakanlığı (Eylül,2020). Yeni Ekonomi Programı 2021-2023. https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2020/09/YEN%C4%B0-EKONOM%C4%B0-PROGRAMI-K%C4%B0TAP%C3%87IK.pdf

sorumlu kılınmıştır. Bunlar; harmanlanmış eğitim, eğitim ortamlarında hijyen, uluslararasılaşma, rehberlik hizmetleri, özel eğitim, mesleki eğitim, okul merkezli yönetim ve okul-sektör iş birliği şeklindedir.

Ekonomi perspektifinden eğitime bakıldığında geniş bir sorumluluk alanı çizilmiş görülmekle birlikte tüm bu hedeflerin ülke için katma değer olması durumu öne çıkmaktadır. Eğitimin bir yönünün sanayi ile ilişkilerden kopuk olamayacağı kabulü ile birlikte değerlendirildiğinde ekonominin önemli bir paydaşı olan insanın kaliteli eğitim alması, etkin yönetime sahip olması, eğitim ortamlarının çevresel koşullara uygun olması ve sektörle birlikte hareket etmesi öne çıkan yetkinliklerdir.

2021 Yılı Bütçe Sunuşu[6]

Bakan tarafından TBMM Genel Kuruluna sunulan MEB Bütçesi, 2021 yılı için müfredatın dijital öğrenme ile uyumlu kılınması, uluslararası standartlarda ölçme ve değerlendirme, dezavantajlı grupların katılımı, yaygın okul öncesi eğitim, eğitim ortamları, yaygın TBA ortamları, öğretmen meslek içi eğitimleri, meslekler açısından arz talep dengesi konularını öne çıkarmıştır.

Türkiye'de eğitimin gündeminde belirli temalar yıllar içerisinde belirginleşmiştir. 2021 yılı hedeflerinde bu durum tekrar okunmaktadır. Ülkemiz iş gücü ile eğitim arasında köprü olma görevini daha çok ortaöğretimde mesleki ve teknik eğitime bırakmaktadır. Yine özel yetenekli öğrencilerin kendilerinin farkında olmaları ve özel eğitim ile psikolojik iyi oluşları ve yeteneklerini geliştirmek için başta tanılama öne çıkmaktadır. Diğer taraftan eğitim literatüründe bilimsel araştırmalarda anlamlı sonuçlar ile önemli olduğu ilan edilen okul öncesi eğitim yaygınlaştırılmaya çalışılmaktadır. Bitirirken yukarıda atıfta bulunulan raporlar bize eğitimde 2023 vizyonuna göre bir ilerleyişin sürdüğünü göstermektedir ve bu ilerleyişte bir istikrar yakalamak için maddi kaynakların iyileştirildiğini ilan etmektedir. Eğitime toplum açısından bakıldığında da ilgili vizyona ve ilerleyişe güvenin -COVID-19 dönemiyle biraz olumsuz etkilenmesi söz konusu olsa da- kuvvetlendiği yorumu yapılabilir.

2023 Eğitim Vizyonu

23 Ekim 2018'de kamuoyuna duyurulan 2023 Eğitim Vizyonu "eğitsel işleyiş, öğretmen, okul ortamı ve verimli ve açık yönetişim" ana başlıkları altında 41 hedefi içeriyordu. Belirlenen hedeflerin; hazırlık ve tasarım, geliştirme, küçük ölçekli pilot uygulama, küçük ölçekli uygulama fazına ilişkin iyileştirme, orta ölçekli pilot uygulama, orta ölçekli uygulama fazına yönelik iyileştirme, ülke uygulaması ve uygulamaları izleme değerlendirme aşamalarında 2022-2023 eğitim-öğretim sezonu sonuna kadar gerçekleştirilmesi planlanmıştı. 41 hedeften 40'ı için 2020-2021 öğretim yılı ülke uygulaması ya da uygulamaları izleme ve değerlendirme zamanı olarak belirlenmişti. Hedeflere bakıldığında yaklaşık yarısının gerçekleştirilebildiği, bir kısmının belgede yazılan biçiminden farklı bir uygulamaya dönüştüğü bir kısmının ise gerçekleşmediği anlaşılmaktadır. Tabloda gerçekleşen hedefler işaretlenmiştir.

6 MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı (Aralık,2020). 2021 Yılı Bütçe Raporu. http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_12/30125920_2021_BUTCE_SUNUYU.pdf

Tablo 13. 2023 Eğitim Vizyonu Hedeflerinin Gerçekleşme Durumu

EĞİTSEL İŞLEYİŞ NASIL DÖNÜŞECEK?		
ÖĞRENMENİN İYİLEŞTİRİLMESİ		
1.	5 Yaşın Erken Çocukluk Döneminde Zorunlu Olması	Gerçekleşmedi
2.	Zorunlu Ders Sayılarının Azaltılması, Esnek ve Modüler Program Oluşturulması	Gerçekleşmedi
3.	Öğrenme Analitiği Araçlarının Geliştirilmesi	Kısmen
4.	Çocuğu Tanıma Modelinin Oluşturulması	Kısmen
5.	Yabancı Dil Eğitiminin Okul Türleri ve Sınıf Seviyelerine Uyarlanarak Yeni Modeller Geliştirilmesi	Gerçekleşmedi
6.	Fiziksel ve Dijital Öğretim Materyallerinin İyileştirilmesi	Kısmen
7.	Tasarım - Beceri Atölyelerinin Açılması	Kısmen
8.	Yeterlilik Temelli Ölçme Değerlendirmeye Geçilmesi	Kısmen
9.	Alt Yeterlilik Düzeyindekiler İçin Destek Programlarının Açılması	Kısmen
10.	Sosyal Girişimcilik Düzeyindekiler için Destek Programlarının Açılması	Kısmen
11.	Mesleki ve Teknik Eğitim Müfredatında Alan Dersleri 9. Sınıftan Başlayacak Şekilde Program Oluşturulması	Gerçekleşmedi
12.	Sertifikasyon Programlarının Başlatılması	Gerçekleşmedi
ÖĞRETMEN NASIL DESTEKLENECEK VE GÜÇLENDİRİLECEK?		
LİSANSÜSTÜ DÜZEYDE ÖĞRETMEN MESLEKİ GELİŞİMİNİN YENİDEN YAPILANDIRILMASI		
13.	Öğretmenlik Mesleği Uzmanlık Programının Başlatılması	Gerçekleşmedi
14.	Öğretmenlere Yönelik Lisansüstü Mesleki Gelişim Programlarının Yapılandırılması	Gerçekleşmedi
15.	Üniversitelerde Hizmet Öncesi Eğitimin Yeniden Yapılandırılması	Gerçekleşmedi
İNSAN KAYNAĞININ DOĞRUDAN VE DOLAYLI OLARAK DESTEKLENMESİ		
16.	Öğretmenlerin Fiziksel ve Dijital Materyallerle Desteklenmesi	Kısmen
17.	Ücretli Öğretmenlerin Ücretlerinin İyileştirilmesi	Gerçekleşmedi
18.	Elverişsiz Koşullarda Görev Yapan Öğretmen ve Okul Yöneticilerimiz İçin Teşvik Mekanizmasının Kurulması	Gerçekleşmedi
19.	Öğretmenlik Meslek Kanunu Çıkarılmasına İlişkin Hazırlık Çalışmaları Yapılması	Kısmen

OKUL ORTAMI NASIL DÖNÜŞECEK?		
OKUL GELİŞTİRME VE DEĞERLENDİRME ALTYAPISININ OLUŞTURULMASI		
20.	Okul Gelişim Modelinin Ortaya Çıkarılması	Kısmen
21.	Okul Profil Değerlendirme Sisteminin Devreye Alınması	Gerçekleşmedi
22.	Okul Gelişim Planlarının Hayata Geçirilmesi	Gerçekleşmedi
23.	Okul Gelişimi İçin Bütçe Tahsis Edilmesi	Gerçekleşmedi
FİZİKSEL ALTYAPI ÇALIŞMALARININ TAMAMLANMASI		
24.	Dijital Becerilerin Geliştirilmesi İçin Gerekli Ortamın Oluşturulması	Kısmen
25.	Meslek Liseleri Atölye ve Laboratuvarlarının Yenilenmesi	Kısmen
26.	Meslek Liseleri Döner Sermaye Üretim Merkezlerinin Geliştirilmesi	Gerçekleşti
27.	Meslek Liselerinin Endüstrinin İçine Konumlanması	Kısmen
ETKİNLİK VE REHBERLİK HİZMETLERİNİN YAPILANDIRILMASI		
28.	Sosyal, Sportif ve Kültürel Etkinliklerin Yapılandırılması	Gerçekleşmedi
29.	Rehberlik Hizmetlerinin Yapılandırılması	Kısmen
OKUL YÖNETİCİLERİNİN DESTEKLENMESİ		
30.	Okul Yöneticiliğinin Profesyonel Bir Uzmanlık Alanı Hâline Getirilmesi	Kısmen
31.	Okul Yöneticilerine Yönelik Lisansüstü Mesleki Gelişim Programlarının Yapılandırılması	Gerçekleşmedi
32.	Okul Yöneticilerinin Özlük Haklarının İyileştirilmesi	Gerçekleşmedi
OKUL FİNANSMANININ ÇEŞİTLENDİRİLMESİ		
33.	Okul Bütçe ve Bağış Sisteminin Kurulması	Gerçekleşmedi
34.	Meslek Liseleri Döner Sermaye Yapılandırılması	Gerçekleşti
VERİMLİ VE AÇIK YÖNETİŞİM NASIL YAPILANDIRILACAK?		
VERİYE DAYALI KARAR ALINMASININ SAĞLANMASI		
35.	Mevcut Bilgi Sistemlerinin Entegrasyonu	Kısmen
36.	Bütünleştirilmiş Eğitsel Veri Ambarının Kurulması	Kısmen
37.	Coğrafi Bilgi Sisteminin Devreye Alınması	Kısmen
BIREYSEL VE KURUMSAL REHBERLIK SAGLANMASI		
38.	Öğrenci Başarı İzleme Araştırması	Kısmen
39.	Kurumsal Rehberlik ve Teftiş Hizmetlerinin Yapılandırılması	Gerçekleşmedi
40.	Teşkilat Yapısının Yeniden Ele Alınması	Gerçekleşmedi

Genel Değerlendirme

Türkiye'de 2020 yılına yönelik hedefleri içeren eğitim politika metinlerinde yer verilen önceliklerin eğitim sisteminin dönüşüm ihtiyacı ve alanlarını belirlemede başarılı olduğu, ancak hedeflerin gerçekleştirilmesi konusunda aynı başarının gösterilemediği görülmektedir. Okul öncesi eğitim, özel eğitim, mesleki eğitim ve hayat boyu öğrenme alanları, uluslararası kurumların hedef ve analizleri bakımından da doğru ve gerekli önceliklerdir. Bunlara ek olarak 21. yüzyıl becerilerinin kazandırılmasına yönelik yenilenen içerik, yöntem, ortam ve teknoloji bakımından eğitim sisteminin revizyonu konusunda konulan hedefler, sistemin büyüklüğü, derinliği ve genişliği bakımından istenen nitelikte gerçekleşememektedir. Yıllar içinde hedeflerin dönüştüğü, özünü ve ruhunu kaybederek hayata geçirildiği görülmektedir.

Unutulan ya da Gündeme Gelmeyen Konular

2020 yılı, salgın sebebiyle planların büyük oranda aksadığı, aksamakla kalmayıp önceliklerin değişmesine yol açtığı bir yıl oldu. Halk sağlığının ön plana çıktığı, sağlık sisteminin sürdürülebilirliğinin öncelendiği, salgından en az etkilenmek için önlemler kapsamında hijyen ve sağlık araç gereçlerinin üretim ve temininin teşvik edildiği bir yıl oldu. Doğal olarak 2020'de eğitimde de öncelikler değişti. Yüz yüze eğitime ara verilmesiyle eğitimin sekteye uğramaması için uzaktan eğitim yollarının tamamı gündeme geldi ve birçoğu uygulamaya kondu. Okulların, öğretmenlerin, öğrencilerin; cihaz, internete erişim ve destek ihtiyaçlarının giderilmesi öncelik oldu.

Bununla beraber eğitim sisteminin kronik sorunlarından biri hâline gelen teftiş sisteminin yasal boşluklarının giderilmesine yönelik çalışmalar neredeyse hiç gündeme gelmedi. Birkaç yıl öncesinden beri gündemde olan "3600 ek gösterge" konusu da unutulan konulardan biri oldu. Kalkınma Planı ve MEB Stratejik Planının önemli başlıklarından biri de *hayat boyu* öğrenme alanıydı. Hayat boyu öğrenmeye yönelik girişimler 2020'de zayıf kaldı, önceki yıllarda elde edilen başarılar geriledi.

2020; 2023 Eğitim Vizyonu hedeflerinin birçoğunun hayata geçirileceği bir yıl olması gerekirken 2019'da ilan edilen, tanıtılan, planlanan birçok çalışma da kadük kaldı. Yeni ortaöğretim modeli, öğretmen destek noktaları, ölçme değerlendirme merkezleri ile ilgili ilerleme sağlanamadı. Bununla birlikte Bakan Selçuk, yeni lise tasarımının yanında ilkokul ve ortaokul tasarımına ilişkin pilot uygulamanın da gelecek yıl başlayacağını açıkladı.

Öğretmenlik Meslek Kanunu taslağı Cumhurbaşkanlığına sunulduğu açıklanmış olsa da 2020 boyunca herhangi bir gelişme olmadı. "*Ücretli öğretmenlerin* ücretlerinin iyileştirilmesi, okul yöneticilerinin ve dezavantajlı bölgelerde çalışan öğretmenlere yönelik teşvik sistemlerinin kurulması" hedefleri gündeme gelmedi.

2023 Eğitim Vizyonu'nun okul yöneticileri ve öğretmenler bakımından en çok önemsenen ve beklenen hedeflerinden biri de "okul gelişim planı, okul merkezli bütçe ve okul bütçe ve bağış sisteminin düzenlemesi"ydi. Bu konularda da bir adım atılmadı. Son olarak eğitim sisteminin teşkilat yapısını, gereksinimleri karşılayacak esneklik ve niteliğe kavuşturacak sistem revizyonu konusunda da herhangi bir gelişme olmadı.

2020'de unutulan konulardan biri de etüt merkezlerinin ve dershanelerin durumu oldu. 2018 ve 2019 boyunca kapatılmalarına ilişkin gündem, resmî açıklamalar, belirlenen uygulama takvimi ve son olarak 2020 Haziran'ında eğitim öğretim sezonu sonunda kapatılacaklarının açıklanması gibi birçok gelişmeye rağmen 2020 yılında dershaneler, kurslar, etüt merkezleri ve diğer destek kursları adeta unutuldu. Salgın sebebiyle zorunlu olarak eğitime uzaktan devam eden kurslar, ekonomik tedbirler kapsamında işten çıkarmanın yasaklanması ile gündemden düşmüş oldu.

MEB'in 2020 Performansı Üzerine Kısa Bir Değerlendirme

Prof. Dr. Mustafa Gündüz

Yıldız Teknik Üniversitesi

Sadece MEB'in 2020 faaliyetlerine değil, hayatın tamamına damga vuran ve bir anlamda tarihin seyrini değiştiren gelişme kuşkusuz küresel COVID-19 salgını oldu. MEB 2018'de hayli iddialı bir şekilde 2023 Eğitim Vizyonu belirlemiş olsa da 2020 başlarında kendini hissettiren salgın, sadece geleceğe dair planları değil, yerleşik düzen ve işleyişi de altüst etti. Mart 2020'de bütün eğitim kademelerinin ilk olarak kısa süreli tatil, ardından uzaktan eğitim, sonra da kısmen hibrit eğitim kararı alması; iki yüz yıllık modern eğitim tarihinin en önemli kırılma ve değişim noktalarından biri oldu.

MEB, kısa süreli şokun ardından senelerdir yeterince ciddiye alınmayan uzaktan eğitim proje ve uygulama araçları olan FATİH, EBA ve TV eğitim programlarını hızlıca devreye soktu. Olağanüstü merkeziyetçi bir zihniyetle, gönüllü öğretmenler ve teknik personelin özverili gayretleriyle birkaç ay içinde şaşkınlığını büyük ölçüde atan MEB, yapısal sosyoekonomik eşitsizliğin ve teknik/teknolojik altyapı eksikliğinin farkına vardığında elinden bir şey gelmediğini anlayabildi. Buna karşın, dünyanın diğer pek çok ülkesiyle karşılaştırıldığında EBA'nın ve uzaktan eğitimin en azından merkezi bölgelerde fark yaratacak başarı sağladığı söylenebilir. Küresel salgın felaketi karşısında okulların açılması, kapanması, sınavlar, notlandırma, sınıf geçme vb. pedagojik ve bürokratik karar süreçlerinin çoğu kere MEB'i aşan siyasal iktidar tercihleriyle belirlendiği algısı kamuoyunda kesinlik kazandı. Köy okullarının eğitime yüz yüze devam etmesi, anaokullarının ve kreşlerin tam zamanlı eğitim yapması gibi konuları pedagojik gereklilik, bireysel ihtiyaç ve risklerden ziyade; siyaset ve iş dünyasının tercihleri tayin etti. Bu pratik, eğitimin ne denli manipülatif bir araç olarak görülmeye devam ettiğini göstermesi bakımından anlamlı olmuştur.

Bütün risklere rağmen LGS, YKS ve ALES gibi merkezi sınavların kaosa fırsat verilmeden yapılması, gerekli öğretmen atamalarının sağlanması ve 500 binin üzerinde öğretmene büyük bir mali ve idari yük altına girilmeden hizmet içi eğitim verme hamlesi, MEB'in başarı hanesine yazılabilecek gelişmelerdir. Keza, MEB'in geleneksel pedagojik formasyon uygulamasını -her ne kadar kesin bir çözüm üretmeden ve geleceği muğlak olsa da- kaldırması ve iç bünyesinde eğitim verme kararı öğretmen yetiştirme sürecinde anlamlı bir gelişmedir. Buna paralel olarak YÖK'ün eğitim fakültelerinin programlarını belli standartlar gözeterek değiştirmesine imkân tanıması da 2020 hanesinin önemli gelişmeleridir. Öğretmen yetiştirme ve formasyon meselesinde MEB ve YÖK arasında gerekli kalıcı, bilimsel koordinasyonun yokluğu bu sorunların devam edeceğinin de bir belirtisidir.

TIMMS, PIRLS, PISA gibi Türkiye'nin yüzünü bir türlü güldürmeyen uluslararası sınavlarda ilk defa TIMMS-2019'da anlamlı bir başarı elde edildi ve Türkiye 1999'dan beri en yüksek performansını yakaladı. Bu başarının konjonktürel olmayıp ne kadar sağlam temellere dayalı olduğu elbette ilerleyen senelerde görülecektir. Başta yeni mesleki ve teknik okulların açılması olmak üzere; mevcutların programında yapılan yenileşme, geliştirme, iş dünyasıyla iş birliği ve meslek edindirme başarısıyla vadettiği gelecek, anlamlı, başarılı bir performanstır. Öte yandan, özel okulların pedagojik denetiminden ücretlendirilmesine ve devlet katkı payına varıncaya kadar öncelikle hizmet alanları memnun edebilecek alternatiflerin üretilememesi eğitim sisteminin kronik meselesinin devam ettiği anlamına gelmektedir.

Küresel salgın, eğitim sistemini bir yönüyle geleneksel kodlarına daha sıkı sarılmaya iterken öte taraftan öğrenme ve öğretme sürecinin zaman ve mekân bağlamında tümüyle değiştiği dünyanın yeni gerçekleriyle yüzleşmeye mecbur etmiştir. 2020, MEB'in iki sene önce açıkladığı eğitim vizyonu belgesini mücbir sebeple rafa kaldırırken gerçekleşmesi zor hedefler için iddia sahiplerine geçerli bir mazeret hakkı da sunmuş oldu.

MEB 2023 Eğitim Vizyonu Hedefleri

Dr. Kurtuluş Öztürk

İlim Yayma Cemiyeti

Millî Eğitim Bakanlığı 2023 Vizyon Belgesi, 17 bölüm ve bu bölümlere bağlı 44 hedefe sahiptir. Belge; özellikle teknolojik dönüşüm, veriye dayalı bilgi sistemi kurma, dijital veri havuzu oluşturma, etkin rehberlik, hayatla barışık bir eğitim programı geliştirme, değerleriyle barışık aynı zamanda dünya ile entegre bir eğitim sistemini hayata geçirmek gibi hedefler taşımaktadır. Bu hedeflerden merkeze yerleştirilen dijital içeriğin üretilmesi, teknolojik altyapının kurulması gibi adımlar, doğru yatırımlarla desteklendiğinde gerçekleştirilebilir hedefler olarak gözükmektedir. Zaten güçlü bir dijital altyapının kurulması, COVID-19 salgını sonrası ülke için stratejik bir konuma gelmiştir. Uzaktan, erişilebilir, nitelikli veri üretimi, önümüzdeki süreçte en fazla ihtiyaç duyulacak alanlardan biri olacaktır. Altyapı hizmetleri ve öğrencilerin internet erişim imkânlarının eş zamanlı gelişimi, bu konuda başarılı sonuç alınıp alınamamasını belirleyecektir.

Belge kapsamında esnek program modelleri üzerinden çok sayıda programın eş zamanlı yürütülmesiyle gerçekleştirilebilecek olan yetenek merkezli ve hayatla barışık eğitim hedefi, personel ve fiziki altyapı yetersizlikleri sebebiyle kağıt üzerinde kalacak gibi durmaktadır. Söz gelimi okul ve okul çevresinde kurulan spor kulüplerine katılacak öğrenci sayısında (2023 yılında) ulaşılması planlanan hedefin % 5 olarak hesaplanması, hayatla iç içe eğitim uygulamasının ne kadar yaygınlık bulacağıyla ilgili kanaat oluşturabilecek bir veridir. Altı çizilmesi gereken hususlardan biri de şudur: Esnek programlarla öğrencilerin çok yönlü gelişimini hedefleyen uygulamalar, okulların büyük bölümünde hayata geçirilemediği takdirde, programı uygulayabilme imkânı olan az sayıdaki okul ile diğer okulların arasındaki nitelik farkı daha da açılacaktır.

Vizyon belgesindeki hedeflerden biri de okullaşma oranlarıdır. İlkokul ve ortaokulda %100, lisede %99 okullaşma hedeflenirken en büyük atılım % 55'lik bir okullaşma hedefiyle 3-5 yaş döneminde planlanmaktadır. Okul öncesi eğitimde bu kadar büyük bir hedef belirlenmesi sadece çocukların eğitimiyle açıklanması zor bir durumdur. Bu kararın alınmasında kadın istihdamını merkeze alan ekonomik temelli önceliklerin belirleyici olduğu anlaşılmaktadır.

Ekonomik daralma, hareket kısıtı, okulların kısmi olarak açılabilmesi gibi birçok alanda büyük zorluklar yaşatan salgın tecrübesi, fiziki sınıflara bağımlı kalmadan esnek programların uygulanabilmesi için büyük bir imkân oluşturdu. Derslik ve öğretmen eksikliği sebebiyle uygulanması çok daha uzun zaman alacak olan "esnek müfredat", uzaktan eğitim imkânlarıyla daha kolay gerçekleşebilir durumdadır. Farklı okullarda okuyan öğrenciler, ortak bir öğretmenden ilgi alanlarındaki bir dersi sanal sınıf ortamında alarak esnek ders seçimiyle ilgili hedeflere ulaşmak mümkündür. Benzer şekilde eğitimcilerin hizmet içi eğitimleri ile etkin rehberlik ağının kurulmasına yönelik hedefler de uzaktan eğitim altyapısından etkin bir şekilde faydalanılarak gerçekleştirilebilir. Dijital platformlar okullarımız için illerdeki üniversitelerden de etkin bir şekilde faydalanma zemini oluşturmuş durumdadır.

Stratejik planda birinci amaç olarak belirlenen; "medeniyetimizin ve insanlığın ortak değerleri ile çağın gereklerine uygun bilgi, beceri, tutum ve davranışların kazandırılması" ifadesi, 2023 Eğitim Vizyonu belgesinin felsefe kısmında ifade edilmiş olan çift yönlü eğitim anlayışına denk gelmektedir. Hedefler arasında medeniyet birikiminin nasıl ve hangi araçlarla aktarılacağıyla ilgili net bir başlık bulunmamaktadır. Somut hedefler üzerinden planlanmayacaksa "Bu amaç niçin belgelerde öne çıkarılmaktadır?" sorusu gündeme gelmektedir.

Vizyon belgesindeki hedefler büyük oranda 2020 – 2021 yılında pilot çalışmaları tamamlanarak ulusal ölçekte uygulama alanına girecek şekilde planlanmıştır. COVID-19 sürecinin, değişen sosyoekonomik faktörlerin de etkisiyle hedeflerde önemli düzenlemeler yapılmasını zorunlu kılmaktadır. İyi değerlendirildiği taktirde salgın süreci hedeflerin bir bölümünde daha büyük sonuçlar elde etme fırsatı barındırmaktadır.

Eğitim Alanındaki Entelektüel Birikim

Türkiye; nüfusuyla, üniversiteleriyle, kamuyla, özel sektörle ve STK'larıyla güçlü bir kapasiteye sahiptir. Bu kapasitenin eğitim alanının bilimsel ve entelektüel gelişimine ne düzeyde katkı sağladığı izlenmesi gereken konulardan biridir. Her yıl olduğu gibi bu yılda eğitim alanındaki bilimsel ve entelektüel birikimin geliştirilmesine yönelik çalışmalar devam etti. Telif ve tercüme eserler yayımlandı ve tezler yazıldı. Bunların yanı sıra 2020 yılında yapılması planlanan bilimsel toplantılar salgın önlemlerinden etkilenen bir diğer faaliyet oldu. Mart ayına kadar toplantılar yüz yüze gerçekleştirilirken salgının etkisini göstermesi ile planlanan etkinliklerin birçoğunun iptal edildiği, bir kısmının çevrimiçi gerçekleştirildiği izlendi. Birçok kurumun eğitim alanıyla ilgili rapor yayımladığı; eğitim izleme raporlarının yanı sıra COVID-19 konulu raporların da listede yer aldığı görüldü. Dört başlık altında incelenen eğitim alanındaki entelektüel birikime yönelik çalışmalara aşağıda ayrıntılı olarak yer verildi.

- ***Kitaplar ve Dergiler***
- ***Bilimsel Toplantılar***
- ***Raporlar***
- ***Tezler***

Kitaplar ve Dergiler

TUİK verilerine göre 2019 yılı boyunca Türkiye'de 61.512 kitap yayımlandı. Yayımlanan kitaplar TÜİK tarafından konularına göre altı kategoriye ayrılmaktadır. Bu kategoriler; eğitim, yetişkin kurgu edebiyat, akademik, yetişkin kültür, çocuk ve ilk gençlik ve inançtır. Yayınlar belirtilen kategorilere göre ayrıldığında, materyallerin en çok %28,3 oranı ile eğitim kategorisinde yayımlandığı görülmektedir. Eğitim kategorisindeki kitap türlerinin içerisinde yardımcı ders kitaplarının ve eğitim bilimi hakkında kitapların girdiği düşünülmektedir. Üçüncü sırada ise %16,7 oranı ile akademik kitaplar gelmektedir.

TÜİK'in 2019 Yazılı Medya İstatistikleri'ne göre 3148 dergi yayımlanmıştır. Bu dergilerin içerik türüne göre dağılım grafiğinde %9,5'ini eğitim/sınav kategorisindeki dergiler oluşturmuştur.

Eğitim alanındaki hakemli dergilerin niceliksel büyüklüğünü görebilmek adına ULAKBİM, DergiPark, Web of Science ve ERIC veri tabanlarında "eğitim" anahtar kelimeleriyle

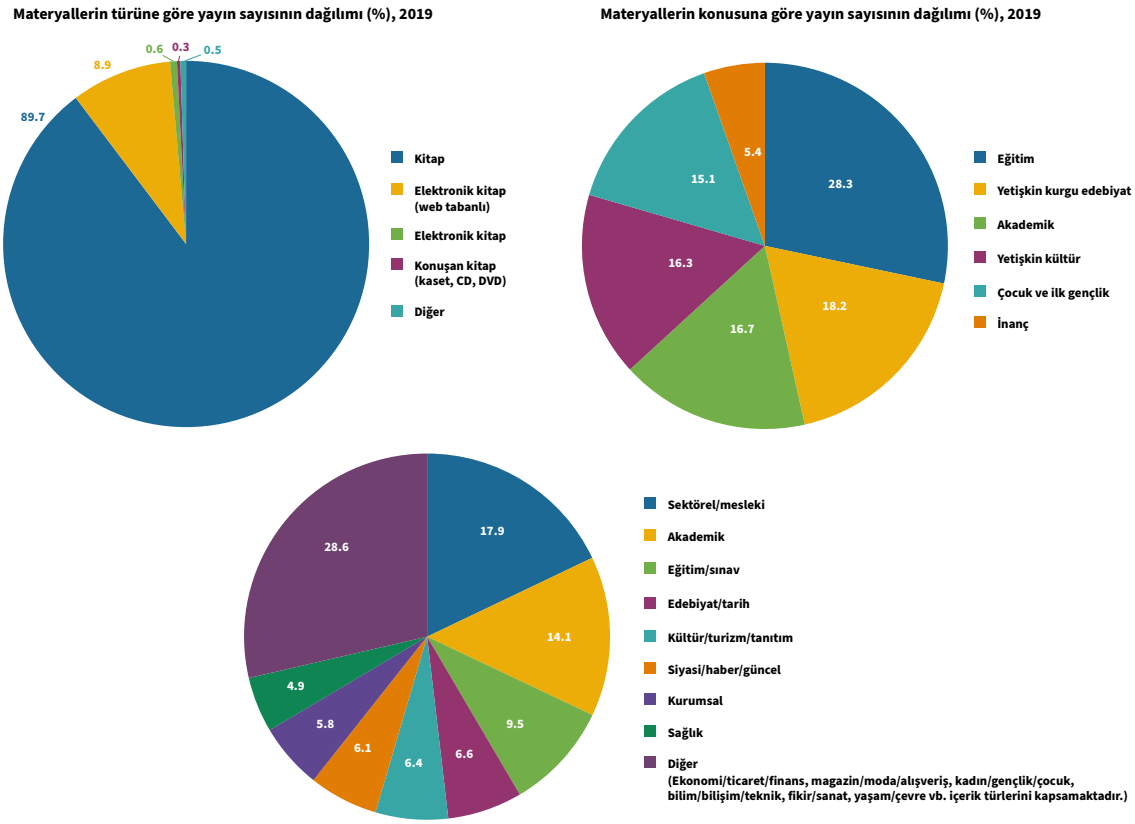

Şekil 21. Kitap Yayım İstatistikleri

tarama yapılmıştır. Güncel verilere göre Dergipark üzerinde konularına göre dağılımda eğitim ve bilimsel disiplinler konulu 232, eğitim/eğitim araştırmaları konulu 159, eğitim-özel konulu 55 ve eğitim psikolojisi konulu 34 dergi olduğu bilgisine ulaşılmıştır. En fazla sonuç 457 dergi ile DergiPark veritabanından elde edilmiştir. ULAKBİM veritabanında bu sayı 166, WOS veritabanında 8 ve ERIC veritabanında 13 dergi olarak görülmektedir. DergiPark toplamda 2333 dergi barındırmaktadır. "Eğitim" anahtar kelimesiyle DergiPark veritabanında sonuç veren dergiler bu veri tabanı içerisinde tüm dergilerin yaklaşık %20'lik bir kısmını oluşturmaktadır.

Tablo 14. Eğitim Alanındaki Hakemli Dergi Sayıları

Veri tabanları	Dergi Sayısı
ULAKBİM	166
DergiPark	457
Thomson Reuters Web of Science	8
ERIC	13

Kaynak: ULAKBİM TR Dizin Dergi sayısı 1456'dır. (https://app.trdizin.gov.tr/statistics/listAcceptedJournals.xhtml)

DergiPark 2330 dergi barındırmaktadır. (https://dergipark.org.tr/tr/search?section=journal)

Web of Science veritabanında 24.606 dergi bulunmaktadır. (https://mjl.clarivate.com/search-results)

ERIC veritabanında 1272* dergi bulunmaktadır. (https://eric.ed.gov/?journals)

*sayım manuel yapılmıştır.

Bilimsel Toplantılar

Türkiye merkezli ulusal ve uluslararası düzeyde yurt içinde ve yurt dışında her yıl 300'e yakın eğitim konulu bilimsel toplantı düzenlendiği tahmin edilmektedir. 2020 yılının ilk aylarında bilimsel toplantılar yüz yüze gerçekleştirilirken Mart ayında ülkemizde de etkisini gösteren salgın nedeniyle bilimsel toplantıların birçoğu iptal edildi. Bazıları da çevrimiçi ortamlara taşındı.

19. Geleneksel Eğitim Sempozyumunda "eğitim gündemindeki yeni akımlar", EURIE Avrasya Yükseköğretim Zirvesinde ise "yükseköğretimde uluslararasılaşma" konusu tema olarak seçilmiştir. Eğitim bilimleri alanında öğrenim gören öğrencilerin düzenlediği MEF Üniversitesi Uluslararası Eğitim Bilimleri Öğrenci Konferansı, salgın nedeniyle Mart ayından gerçekleştirilememiş ve Mayıs ayında çevrimiçi ortamda gerçekleştirilmiştir. COVID-19 Sürecinde Eğitimde Yeni Normlar Uluslararası E-Kongresi, salgın döneminde eğitimin dönüşümünü konu almıştır. ERG tarafından 2004 yılından bu yana gerçekleştirilen İÖK, bu yıl çevrimiçi ortam-

Tablo 15. 2020 Yılında Gerçekleştirilen Bilimsel Toplantılar

Etkinlik	Düzenleyen Kurum/ Kuruluş	Tarih	Ortam
19. Geleneksel Eğitim Sempozyumu	Türkiye Özel Okullar Derneği	29 Ocak-31 Ocak	Yüz yüze
EURIE Avrasya Yükseköğretim Zirvesi	EURAS	19-21 Şubat	Yüz yüze
MEF Üniversitesi Uluslararası Eğitim Bilimleri Öğrenci Konferansı	MEF Üniversitesi	30-31 Mayıs	Çevrimiçi
COVID-19 Sürecinde Eğitimde Yeni Normlar Uluslararası E-Kongresi	Artvin Çoruh Üniversitesi-Artvin İl MEM	24-26 Haziran	Çevrimiçi
17. Eğitimde İyi Örnekler Konferansı	ERG	3 Temmuz-14 Ağustos	Çevrimiçi
11. İnternational ELT Research Conference	Çanakkale 18 Mart Üniversitesi-İngilizce Öğretmenliği Bölümü	3-5 Eylül	Çevrimiçi
13. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi / Eğitim Araştırmaları Birliği	3-6 Eylül	Yüz yüze
Yeni Normal Sürecinde Erken Çocukluk Eğitimi Çalıştayı	MEB	10 Eylül	Yüz yüze
7. International Eurasian Educational Research Congress	Anadolu Üniversitesi	10-13 Eylül	Çevrimiçi
Uluslararası Pegem Eğitim Kongresi	Pegem Akademi	16-19 Eylül	Çevrimiçi
Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Bilimleri Sempozyumu	Uluslararası Balkan Üniversitesi	9-10 Ekim	Çevrimiçi
2nd ILTERG Conference	International Language Teacher Education Research Group	16-17 Ekim	Çevrimiçi
4. Yarının Eğitim Zirvesi	YEZ	7-8 Kasım	Çevrimiçi

da gerçekleştirildi. 11. International ELT Research Conference 2020'de dil öğretiminde kullanılan yeni teknolojilere odaklandı. Yüz yüze gerçekleştirilen 13. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresinin ana teması Global Krizler Çağında Eğitim Araştırmaları: göç, çeşitlilik ve bütünleşme olarak belirlendi. MEB tarafından gerçekleştirilen Yeni Normal Sürecinde Erken Çocukluk Eğitimi Çalıştayında yeni dönemde erken çocukluk eğitiminin nasıl daha etkin yapılabileceği tartışıldı. 7. International Eurasian Educational Research Congress'in teması ise Eğitimin Geleceği ve 21. Yüzyıl Becerileri, Uluslararası Pegem Eğitim Kongresinin teması ise Toplumsal Vicdanın Geliştirilmesinde Eğitimin Rolü olarak belirlendi. Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Bilimleri Sempozyumunda sosyal beşeri ve idari bilimler, eğitim bilimleri, filolojisi, güzel sanatlar, sağlık ve spor bilimleri, hukuk, ilahiyat ve diğer sosyal bilim alanları bildirileri kabul edildi. 2nd ILTERG Conference farklı alanlarda çalışan tüm İngilizce öğreticilerini bir araya getirdi. Eğitim alanının seçkin kişilerini bir araya getiren 4. Yarının Eğitim Zirvesi bu yıl PISA direktörünü de ağırladı.

Raporlar

2020 yılında Türkiye'de eğitim konusunu çeşitli boyutlarıyla ele alan 24'ü ulusal 3'ü uluslararası olmak üzere 27 eğitim raporu yazıldı. Sendikalar, politika merkezleri, STK'lar, ulusal ya da uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafında hazırlanan raporların bir kısmı hazırdaki verilerin analizine odaklanırken bir kısmı da yeni veriler ya da saha izlemeye dayalı metinler oldu.

Eğitim Bir-Sen, 2020 yılında beş adet eğitim raporu yayımladı. Eğitim Bir-Sen'in Mart ayında yayınladığı araştırma raporu kadın öğretmenlerin çalışma hayatını ele aldı. İki adet izleme ve değerlendirme raporu K-12 ve yükseköğretime yönelikti. İki değerlendirme raporunda da genel olarak eğitime erişim, katılım, eğitim ortamları, eğitimciler ve finansman gibi konular istatistiklerle desteklenerek ele incelendi. Ağustos ayında yayımlanan "COVID-19 Salgınının Gölgesinde Eğitim: Riskler ve Öneriler" adlı raporda dünyada ve Türkiye'de uzaktan eğitimin durumu öncelikle ele alınarak salgında okulların kapatılmasının etkileri ve açılma ihtimali değerlendirilerek öneriler sunuldu. Eylül ayında yayımlanan "Pandemi Sürecinde Okulları Güvenle Açmak: Öğretmen ve Veli Araştırması" adlı araştırma raporu ile Türkiye'de kamu kurumlarında temel eğitim ve ortaöğretimde görevli öğretmenler ve bu kurumlarda okuyan öğrencilerin velilerine online anket uygulanarak bu süreçte gerçekleştirilen uzaktan eğitimin ne kadar verimli olduğu incelendi.

Eğitim Reformu Girişimi'nin 2020 yılında beş adet izleme raporu yayımladı. Eğitim İzleme Raporu adı altında yayımlanan raporlarda eğitimin içeriği, öğretmenler, eğitim ortamları, öğrenciler ve eğitime erişim ve eğitim yönetişimi ve finansmanı konularına ayrı ayrı odaklandı.

MEB 2020 yılında "Öğretim Programlarını Değerlendirme Raporu"nu yayımladı. Öğretim Programlarını Değerlendirme Raporu'nda tüm sınıf düzeylerinde uygulamaya konulan otuz bir dersin öğretim programı öğretmen görüşlerine başvurularak değerlendirildi ve öneriler sunuldu. 2021 yılının ilk gününde ise Eğitimde Bu Yıl 2020 adlı almanak yayımlandı.

Öncü Okul Yöneticileri Derneği'nin Temmuz ayında "Türkiye Okul Yöneticileri Raporu 2020"yi yayımladı. Raporda okul yöneticiliği alanı ile ilgili 2019 yılı istatistiklerine ve Türkiye genelinde okul yöneticilerinin durumunu betimlemek amacı ile yapılan Okul Yöneticileri Araştırması'nın bulguları sunularak uzmanların analiz, değerlendirme ve görüşlerine yer verildi.

Saadet Partisi, Kasım ayında "Türkiye'de Öğretmenlik" adlı raporu yayımladı. Raporda öğretmenlerin mali haklar ve çalışma koşulları gibi birçok sorun sıralandı ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinde bulunuldu.

Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfının (SETA) 2020 yılı Kasım ayında yayımlanan "*İş Gücü Piyasası Mesleki Eğitim Uyumunda: Bölgesel Markalaşma Modeli*" ve Ocak ayında yayımlanan "*Üç Bileşenli Eğitim-İstihdam Dengesi Modeli: Kastamonu Örneği*" adlı iki raporu bulunmaktadır. 2021 Ocak ayında SETA'nın yayımlanan bir diğer raporu da *2020'de Türkiye*'dir. Raporda eğitimin de içinde bulunduğu sekiz alan ele alınmaktadır. Millî Eğitim ve Yükseköğretim olmak üzere iki bölümde incelenerek eğitime erişim ve salgın sürecinde gerçekleşen uygulama ve kararlar ele alındı.

TEDMEM'in Şubat ayında "2019 Eğitim Değerlendirme Raporu" yayımlandı. Raporda eğitime erişim, öğretmen istihdamı, uluslararası sınavlar ve eğitim alanlarında yapılan düzenlemeler gibi çeşitli konular ele alındı. Ağustos ayında "COVID-19 Sürecinde Eğitim" adlı rapor yayımlandı. Raporun içeriğinde çeşitli ülkelerde eğitim kademelerine göre öğrenmenin sürdürülmesine yönelik alınan tedbirlerin yanı sıra Türkiye genelinde eğitimin her kademesinde COVID-19 sürecinde yaşanan gelişmeler, sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri sunuldu.

Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı, Eylül ayında uzaktan eğitim pilot programının değerlendirme raporunu; Mayıs ayında ise COVID-19 döneminde TEGV çocuklarının uzaktan eğitim durumlarının değerlendirme raporunu yayımladı.

Yükseköğretim Kurulunun 2020 yılında yayımladığı iki raporu bulunmaktadır. Temmuz ayında 2019'un "Üniversite İzleme ve Değerlendirme Genel Raporu" yayımlanmıştır. Aralık ayında ise yükseköğretimde 2020 yılında yapılan çalışmalar paylaşıldı.

2020 yılında yayımlanmış üç adet uluslararası eğitim raporu bulunmaktadır. Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü, 2020 yılı Eylül ayında her sene yayımlanan "Bir Bakışta Eğitim 2020" raporunu yayımladı. Raporda Türkiye özelinde yazılan bölümde mesleki eğitime katılım ve sonuçları, yükseköğretime artan talep, eğitim yatırımları ve öğretmenlerin çalışma koşulları konularına yer verildi. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütüne ait "Küresel Eğitim İzleme Raporu 2020" yayımlandı. Geniş bir içeriğe sahip olan raporun istatistiklerinde Türkiye de dâhil olmak üzere birçok ülkeye yönelik bilgi aktarılmaktadır. 2020 yılında yayımlanan bir diğer uluslararası rapor ise Türkiye'nin şimdiye kadar en yüksek performansını gösterdiği "TIMSS 2019 raporu"dur.

Tablo 16. 2020 Eğitim Raporları

Ulusal Raporlar
COVID-19 salgınının gölgesinde eğitim: Riskler ve öneriler, Eğitim Bir Sen, 2020 Ağustos.
Eğitime bakış 2020: İzleme ve değerlendirme raporu, Eğitim Bir Sen, 2020 Aralık.
Pandemi sürecinde okulları güvenle açmak: Öğretmen ve veli araştırması, Eğitim Bir Sen, 2020 Eylül.
Yükseköğretime bakış 2020: İzleme ve değerlendirme raporu, Eğitim Bir Sen, 2020 Kasım.
Kadın öğretmenlerin çalışma hayatı: Tespitler ve öneriler, Eğitim Bir Sen, 2020 Mart.
Eğitim izleme raporu 2020: Eğitimin içeriği, ERG, 2020 Eylül .
Eğitim izleme raporu 2020: Öğretmenler, ERG, 2020 Kasım.
Eğitim izleme raporu 2020: Eğitim Ortamları, ERG, 2020 Ekim.
Eğitim izleme raporu 2020: Öğrenciler ve Eğitime Erişim, ERG, 2020 Aralık.
Eğitim izleme raporu 2020: Eğitim Yönetişimi ve Finansmanı, ERG, 2020 Temmuz.
Eğitimde Bu Yıl 2020, MEB, 2021 Ocak.
Millî Eğitim Dergisi Özel Sayı, *MEB,* 2020.
Öğretim programlarını değerlendirme raporu 2020, MEB, 2020.
Türkiye Okul Yöneticileri Raporu 2020, Öncü Okul Yöneticileri Derneği, 2020 Temmuz.
Türkiye'de Öğretmenlik, Saadet Partisi, 2020 Kasım.
2020'de Türkiye, SETA, 2021 Ocak.
Üç Bileşenli Eğitim- İstihdam Dengesi Modeli: Kastamonu Örneği, SETA, 2020 Ocak.
İş Gücü Piyasası Mesleki Eğitim Uyumunda: Bölgesel Markalaşma Modeli, SETA, 2020 Kasım.
2019 Eğitim Değerlendirme Raporu, TEDMEM, 2020 Şubat.
COVID-19 Sürecinde Eğitim: Uzaktan Öğrenme, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, TEDMEM, 2020 Ağustos.
COVID-19 Dönemi TEGV Çocukları Uzaktan Eğitim Durum Değerlendirme Raporu, TEGV, 2020 Mayıs.
TEGV Uzaktan Eğitim Pilot Program Değerlendirme Raporu, TEGV, 2020 Eylül.
Üniversite İzleme ve Değerlendirme Genel Raporu 2019, YÖK, 2020 Temmuz.
"YENİ YÖK"ün 2020 Yılında Hayata Geçirdiği Yeni Projeler ve Düzenlemeler, YÖK, 2020 Aralık.
Uluslararası Raporlar
"Turkey", in Education at a Glance 2020: OECD Indicators, OECD, 2020 Eylül.
Global Education Monitoring Report 2020: Inclusion and education: All means all, UNESCO, 2020.
TIMSS 2019 International Results in Mathematics and Science, Boston College, TIMSS & PIRLS International Study Center, 2020 Aralık.

Tezler

YÖK Ulusal Tez Merkezi veritabanı üzerinden eğitim ve öğretim konulu filtreleme ile 2020 yılında yayımlanmış 612 doktora, 2464 yüksek lisans ve 1 adet sanatta yeterlilik tezine ulaşılmıştır. Eğitim Bilimleri ve Öğretmen Yetiştirme alanında 2020'de hazırlanan tezler bilim dallarına göre ayrıca taranmıştır. Taramaya tasnif zorlukları sebebiyle din eğitimi ve mesleki eğitim gibi bazı alanlar dahil edilmemiştir.

YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanının imkanları çerçevesinde yapılan taramada 2020 yılı boyunca Eğitim Bilimleri ve Öğretmen Yetiştirme alanında toplam 1255 yüksek lisans tezi ve 292 doktora tezi hazırlandığı görülmüştür. En fazla yüksek lisans ve doktora tezi hazırlanan ilk üç alan eğitim yönetimi, matematik ve fen eğitimi ve psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanları olmuştur.

2020'de Türkiye'de yüksek lisans düzeyinde hazırlanan toplam 25090 ve doktora, tıpta uzmanlık ve sanatta yeterlilik alanlarında hazırlanan toplam 11166 tez ile orantılandığında eğitim-öğretim alanındaki tezlerin toplam tez sayısına oranı yüksek lisans düzeyinde yaklaşık % 10, doktora düzeyinde yaklaşık % 5'tir.

Tablo 17. Eğitim Bilimleri ve Öğretmen Yetiştirme Alanında Yapılan Tezler, 2020

Eğitim Bilimleri ve Öğretmen Yetiştirme Alanı	Yüksek Lisans Tez Sayısı	Doktora Tez Sayısı
Eğitim Yönetimi	269	59
Matematik ve Fen Bilimleri	266	49
Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik	203	46
Eğitim Programları ve Öğretim	151	37
Türkçe ve Sosyal Bilimler	144	39
Yabancı Dil Eğitimi	43	16
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri	42	19
Din Eğitimi	37	7
Beden Eğitimi ve Spor	26	1
Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme	21	7
Özel Eğitim	19	6
Eğitim Felsefi, Sosyal ve Tarihi Temelleri	14	0
Temel Eğitim	12	1
Güzel Sanatlar Eğitimi	4	4
Halk Eğitimi – Yetişkin Eğitimi – Yaşamboyu Öğrenme	4	1

Genel Değerlendirme

Türkiye'de eğitime yönelik entelektüel ve politik ilgi artarak devam ediyor. 2020'de eğitim alanında basılan kitap, yeni çıkan dergi sayısı, hazırlanan tez ve yayımlanan raporların sayısının arttığı görülmektedir. Bununla beraber bilimsel toplantı sayısında salgın sebebiyle önemli bir azalma gerçekleşti.

Toplumun eğitime ilgisinin bir yansıması olan eğitim alanında faaliyet gösteren derneklerin, vakıfların, sendikaların, girişimlerin ve platformların da sayısının arttığı görülmektedir. Diğer taraftan fakülte ve bölüm sayılarında son yıllarda bir durağanlaşma olduğu söylenebilir.

MEB'in öğretmenlerin bilimsel çalışmalarına ek puan hakkı veren mevzuat düzenlemesinin ardından öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin bilimsel çalışmalara yönelik ilgisinin artacağı öngörülmektedir. Ancak bu konuda da kurumsal bir veriye ya da bir analize ulaşılamadı. Diğer taraftan Danıştayın MEB'in 19 Haziran 2020'de yaptığı düzenlemeye ilişkin 19 Kasım 2020'de yürütmeyi durdurma kararı vermesinin ardından henüz yeni bir düzenleme de yapılmış değil. Bu durumun öğretmenlerin mesleki gelişimleri kadar eğitim alanındaki entelektüel birikime ne düzeyde bir etkisinin olacağı gelecek yıllarda görülebilecektir.

EĞİLİMLER BEKLENTİLER VE ÖNGÖRÜLER: 2020'DEN DERSLER

Salgın ile normal hayatın altüst olduğu 2020, eğitime yönelik on yıllar boyunca yerleşmiş inançları, değerleri ve pratikleri sarsan, dönüşmeye zorlayan bir deneyim yılı oldu. Olağanüstü dönemin uzaması ile eğitim sistemi, bütün boyutları ve aktörleri ile derin ve kalıcı bir değişim geçirecek gibi görünüyor. Bu değişim serüveni, *öğrenme-öğretme süreçleri, araç-gereçleri, ortamları, içerikleri üzerinde yıllarca sürecek etkiler*in nüvelerinin oluşmasına yol açtı. Eğitim sistemi, yönetim ve organizasyonu, yönetici ve öğretmen yeterlikleri gibi temel unsurları bakımından yeniden ele alınmayı gerektirecek bir baskıyla karşı karşıya kalacaktır.

Salgın, eğitime ilişkin bazı gerçeklikleri de gün yüzüne çıkardı. Bunların başında eğitime erişim sorunu geliyor. İnternete, cihaza ve uygun ortama erişim sorunu yaşayan öğrenci ve aileler, öğretmenlerin ve okulların kapasitelerini de yakından görme, izleme fırsatı buldu. Eğitimin toplum bakımından önemi ve önceliği, teknolojik dönüşümün kendini dayatan gücü, merkeziyetçi yapıyı güçlendiren belirsizliğin egemenliği, bireysel ve kurumsal özerkliğin gerekliliği salgın deneyimiyle fark edilen gerçeklikler oldu.

Krizin belirleyiciliği karşısında olacakları önceden kestirmek zor olsa da Türkiye'de eğitim yönetiminin, politik, yasal, kültürel ve kurumsal bakımdan bugünün ihtiyaçlarını karşılamak bakımından yer yer yetersiz kaldığını *söylemek yanlış olmayacaktır.*

Geride bıraktığımız yıl, büyük oranda salgın gündemi ile dolu olsa da eğitim alanında yaşanan gelişmeler, "eğitimde önceliklerin bilurlaşması"na imkân tanıdı. Yıl boyunca meslek liseleri, özel eğitim, BİLSEM'ler ve okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması, güçlendirilmesi ve çeşitlendirilmesine yönelik çalışmaların bugünün toplumsal beklentileri bakımından ne denli önemli ve öncelikli alanlar olduğu anlaşıldı. Bu alanlarda yapılan çalışmaların eğitime erişim, eğitim ortamlarının zenginleştirilmesi ve yaygınlaştırılması ve içerik üretimi bakımından eğitim sisteminin zayıf yanlarına yönelik olduğu söylenebilir.

Salgın sebebiyle birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de eğitimde merkeziyetçilik belirginleşti. Merkeziyetçilik, yönetimi kriz sürecinde toptancı karar almaya yöneltti. Bu da sahada birçok zaafiyete, tutarsızlığa ve belirsizliğe sebep oldu. Öğrenme kayıplarının telafisi için çok sayıda eğitim destek materyalinin üretilmiş olması, merkeziyetçi politika ve bakış açısının kolaycı ve toptancı yaklaşımının tezahürü oldu.

Erişebilirlik kavramı daha geniş bir tanıma kavuştu. Her an her yerden eğitime, bilgiye, tecrübeye erişim ve paylaşım kadar Türkiye'nin ve dünyanın dört bir tarafından meslektaşlara, öğrencilere ya da kurumlara erişebilir olmak; öğretmenlik, okul yöneticiliği, akademisyenlik ve öğrencilik için ufuk geliştirdi ve imkânları artırdı.

Başta öğretmenler olmak üzere veliler, öğrenciler ve yöneticiler teknoloji okuryazarlığı konusunda önemli bir gelişme ve ilerleme sağladı. Kurumlar, teknolojiyi kullanma konusunda ön yargılarını kırdılar ve temel yetkinlikler kazandılar. Teknolojik altyapılarını güçlendirdiler.

Salgın sebebiyle ve teknolojinin sağladığı imkânlarla uzaktan da olsa evlere giren öğretmen, okul yöneticisi, okul ve topyekûn eğitim sistemi, velide ve geniş toplum kesimlerinde okula ve eğitim sistemine yönelik hesapverebilirlik baskısını da artırdı. Bu süre-

cin öğretmenler üzerinde bazı olumsuz etkileri de oldu. Veli tarafından sürekli izlenen öğretmenin mahremiyeti ihlal edildi, hâliyle performansları da bu durumdan etkilendi. Okulda kapalı kapılar ardında olup bitenlerin evin içine taşınmış olması, toplumun eğitime ilişkin algısı ve kanaatleri kadar bilgi ve görgüsünü de artırdı. Diğer taraftan okulun toplum için kolay kolay vazgeçilmeyecek, hatta önemi ve gereği daha da artacak potansiyel taşıyan bir kurum olduğu fark edildi. Diğer taraftan alternatif eğitim arayışlarının bu süreçte daha fazla ön plana çıkması beklenirken aksine daha sesiz kalması, bir öneri ya da yöntem teklif edememesi de üzerinde düşünülmesi gereken bir detay olarak not edilmelidir.

Okula dair bu yeniden bilinçlenme süreci, salgın vesilesiyle sağlanan uluslararası kültürlenme ve gelişme imkânlarından sonra okuldan beklentilerin artıracak bir talebe evrileceği beklenebilir. Nitekim 2020'nin son aylarında 2021'e yönelik politika metinlerinde eğitimin dönüşümüne yönelik amaçlara, politikalara ve hedeflere yer verilmiş olması Türkiye'deki eğitim politikası metinlerinin gerçekçi ve güncel niteliklerini güçlendiren bir etkinin oluştuğunu gösteriyor.

2018'de Cumhurbaşkanlığı sistemine geçişin ardından yenilenen yönetim yapısı ve anlayışı ile 2019'da eğitim sisteminin nitelik bakımından dönüşümünü hedefleyen girişimler peş peşe geldi. 2020 yılı ise bu dönüşüm girişimlerinin hayata geçirileceği bir yıl olacakken salgın krizi ve dijitalleşmeyle önceki yıllardan devam eden reformist akışı besleyen, güçlendiren ve yerleştiren doğal ve zorunlu bir etkinin yılı oldu. Türk eğitim sistemi, bu denli güçlü bir kırılma ortamını Cumhuriyet tarihi boyunca yaşamamış olabilir. Bu gerçeklik, içinde tahmin edilemeyecek sayıda ve güçte fırsatı barındırmaktadır. Türkiye, genç öğretmen ve okul yöneticisi kadrosu ile genç nüfusunun güçlü yarınlara ulaşması için merkeziyetçiliğe bakış, öğretmenin öğrenmedeki rolü, fiziksel eğitim ortamının öğrenme durumuna katkısı, öğretmen, okul, sınıf gibi unsurların öğrenme imkânını artıran boyutları vb. birçok konuda oldukça elverişli bir dalga yakalama fırsatı olan durumlar da ortaya çıktı.

Sözlük

Bilim ve Sanat Eğitim Merkezleri (BİLSEM): Okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına devam eden üstün veya özel yetenekli öğrencilerin örgün eğitim kurumlarındaki eğitimlerini aksatmayacak şekilde bireysel yeteneklerinin bilincinde olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla açılmış olan bağımsız özel eğitim kurumu.

Birleştirilmiş sınıf: Birleştirilerek bir derslikte tek öğretmen tarafından okutulan birden fazla sınıf.

Canlı ders: Hem öğrencinin hem de öğretmenin **s**anal sınıf platformları üzerinden interaktif olarak katılarak gerçekleştirdikleri dersler.

COVID-19: Yeni koronavirüs hastalığı, ilk olarak Çin'in Wuhan Eyaleti'nde 2019 Aralık ayının sonlarında solunum yolu belirtileri (ateş, öksürük, nefes darlığı) gelişen bir grup hastada yapılan araştırmalar sonucunda 13 Ocak 2020'de tanımlanan bir virüs.

Destek materyalleri: Telafi eğitimi için hazırlanan eğitim-öğretim materyalleri.

EBA Destek Noktası: EBA Destek Noktası, eğitimin uzaktan yapıldığı COVID-19 salgın sürecinde, evinde bilgisayar ve internet erişimi bulunmayan öğrencilerin EBA'ya erişimini sağlamak için okul/kurumlarda oluşturulan alanlar.

Elektronik sınav merkezi: Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan elektronik sınavların belirlenen merkezlerde bilgisayar üzerinden yapıldığı merkezler.

e-Okul: MEB okul yönetim bilgi sistemi.

e-Portfolyo: Erken çocukluktan liseye kadar öğrencilerin izlenmesi, değerlendirilmesi, geliştirilmesi ve yönlendirmesi için oluşturulan platform.

Erken çocukluk gelişimi: Erken çocukluk gelişimi çocukluğun ilk yıllarından başlayarak ilkokula kadar olan süre.

e-Rehberlik: Rehberlik hizmetlerinin çerçevesi belirlenmiş, standart ve somut olarak tanımlanmış MEB Rehberlik Hizmetleri Sunum Sistemi üzerinden verilmesi.

e-Yaygın: Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğünün kurslarına, seminerlerine ve faaliyetlerine ilişkin tüm iş ve işlemlerinin internet ortamında yürütüldüğü sistem.

Fırsat eşitliği: Her vatandaşın aynı eğitim imkânlarına sahip olabilmesi, sosyoekonomik nedenlere takılmadan eğitim alabilmesi.

Fikrî mülkiyet: Bir kişiye veya kuruluşa ait olan bir fikir ürünü.

Hakemli dergi: Hakemli dergiler özellikle akademik yayın dünyasında yaygındır. Hakemlilik durumu yayınlanması için gönderilen yazıların önce konuyla ilgili uzmanlara gönderilmesi ve onların yorumları doğrultusunda, editör tarafından ya da yayın kurulunda, yazının yayınlanıp yayınlanmayacağına dair karar verilmesi esasına dayanır.

Hayat boyu öğrenme: Okullar ile sınırlı kalmayan, evde, işte, hayatın her alanında gerçekleşebilen; öğrenmenin yaşına, sosyal, ekonomik statüsüne ve eğitim seviyesine bakılmaksızın herhangi bir engel olmadan sürdürülebileceğini gösteren temel kavram.

Hizmet içi eğitim: Çalışanların mesleki bilgi ve becerilerini geliştirmeleri için çalıştıkları süre içinde verilen eğitim.

Hibrit model: Harmanlanmış öğrenme, geleneksel eğitim metodunun çevrimiçi (online) eğitim materyalleriyle zenginleştirilmesi yani harmanlanması

Kademeler arası geçiş: Birbiri ile ilişkili ve hiyerarşik olarak basamaklandırılmış örgün eğitim kademelerinin mezunlarının bir üst kademeye devam etmeleri.

Kapsayıcı eğitim: Engeli olan çocuklar, ekonomik olarak imkânı olmayan çocuklar, çalışmak zorunda kalan çocuklar, mevsimlik tarım işçilerinin çocukları, göçmen ve mülteci çocuklar ve daha fazlası olmak üzere okul çağındaki tüm dezavantajlı çocukların eğitim hakkına erişmesi.

Kaynaştırma öğrencisi: Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini, destek eğitim hizmetleri de sağlanarak akranlarıyla birlikte resmî veya özel örgün ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan özel eğitim uygulamalarına tabi olan öğrenci.

Kişisel veri: Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi

Mesleki ve teknik eğitim: Öğrencilere genel kültür kazandırmanın yanı sıra ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda hem yükseköğretime hem mesleğe veya geleceğe ve iş alanlarına hazırlayan eğitim öğretim süreci.

Meslek içi gelişim: Görevliye mesleğiyle ilgili olarak verilen kurs.

Mevzuat: Bir ülkede yürürlükte olan yasa, tüzük, yönetmelik vb.nin bütünü.

Masaüstü uygulama: Masaüstü uygulama, sunucu tabanlı makinelerde, Windows işletim sistemleri için oluşturulan uygulamaları.

Mobil uygulama: Mobil cihazlar üzerinden geliştirilen yazılım.

Mülteci: Zulüm görme endişesi nedeniyle ülkesinden ayrılan veya ayrılmak zorunda kalarak iltica ettiği ülke tarafından sığınma başvurusu kabul edilen kişi.

Net okullaşma oranı: İlgili öğrenim türündeki teorik yaş grubunda bulunan öğrencilerin, ait olduğu öğrenim türündeki teorik yaş grubunda bulunan toplam nüfusa bölünmesi.

Okul profili: Okulun gelişim alanlarının tümü.

Okul öncesi eğitim: Kayıtların yapıldığı yılın eylül ayı sonu itibarıyla 57-68 aylık çocukların kaydı yapıldığı öğretim kademesi.

Okulum Temiz Sertifikası: Eğitim kurumlarında hijyen şartlarının geliştirilmesi ve enfeksiyon önleme tedbirlerinin incelenmesi sonucu okulların sertifikalandırılması

Orta vadeli program: Kamu politika ve uygulamalarını Kalkınma Planında yer alan politikalar ve öncelikler temelinde ortaya koyarak bütçe sürecini başlatan ve kaynak tahsislerini yönlendiren bir programlama aracı.

Öğrenme kaybı: Öğrencilerin okuldan uzak kaldığı dönemlerde öğrendiği bilgileri unutması.

Özel eğitim: Özel eğitim gerektiren bireylerin konuşma ve dil gelişim güçlüğü, ses bozuklukları, zihinsel, fiziksel, duyusal, sosyal, duygusal veya davranış problemlerini ortadan kaldırmak ya da etkilerini en az seviyeye indirmek, yeteneklerini yeniden en üst seviyeye çıkarmak, temel öz bakım becerilerini ve bağımsız yaşam becerilerini geliştirmek ve topluma uyumlarını sağlamak amacıyla yürütülen eğitim faaliyetleri.

Özel öğretim kurumu: 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu hükümlerine göre açılan okul/kurumlar.

Özel yetenekliler eğitimi: Genetik özelliklerle var olan ve çevresel uyaranlarla gelişen, fiziksel büyüme ve gelişim, hareket gelişimi, algı-dikkat kontrolü, analiz, sentez, problem çözme gibi bilişsel gelişim, dili anlama ve ifade etme yeteneği, sosyal, duygusal ve estetik gelişim alanlarının birinde ve/veya birkaçında ya da hepsinde çeşitli gözlem ve ölçme araçlarıyla uzman kişiler tarafından gözlenen ve/veya ölçülebilen, yaşıtlarından ileri düzeyde olan kişiler için geliştirilen eğitim yaklaşımları.

Pedagojik formasyon sertifikası: Eğitim fakültesinden mezun olmayan kişilerin öğretmenlik yapabilmek için alması gereken bir sertifika programı.

Podcast: İnternet üzerinden indirilen dizi hâlindeki dijital medya ürünleri**.**

PISA: Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından üçer yıllık dönemler hâlinde 15 yaş grubundaki öğrencilerin kazanmış oldukları bilgi ve becerileri değerlendiren bir araştırma.

Psikososyal destek: Birbirini sürekli etkileyen psikolojik ve sosyal etkilerin hareketli ilişkisi.

Rehberlik ve Araştırma Merkezi: Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini sunan ve koordinesini sağlayan, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitsel değerlendirme ve tanılama işlemlerini yaparak uygun eğitim ortamı ile programlara yönlendiren merkez.

Tasarım beceri atölyeleri (TBA): Bilim, sanat, spor ve kültür odaklı etkinlik ve uygulamaların yapıldığı özel olarak tasarlanmış ve alana uygun içeriklerin uygulama ağırlıklı işlendiği öğrenme mekânları.

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu: Tasarruf sahiplerinin haklarını yolsuzluklardan ve usulsüzlüklerden korumak amacıyla kurulmuş devlet kurumu.

Taşımalı eğitim: Çeşitli nedenlerle birlikte okula erişimde sorunlar yaşayan ilkokul, ortaokul ve ortaöğretim öğrencilerinin belirlenen okullara günü birlik taşınarak eğitim ve öğretim görmelerini sağlamak amacıyla yapılan uygulama.

Telafi eğitimi: Belli nedenler yüzünden eğitim takviminin normal sürecinde işleyememesi sonucunda oluşacak kayıpları önlemek için planlanan eğitim süreci.

TIMSS: Öğrencilerin matematik ve fen alanlarında kazandıkları bilgi ve becerilerin değerlendirilmesine yönelik bir tarama araştırması.

TRT EBA TV: COVID-19 nedeniyle geçilen uzaktan eğitim sürecinin sürdürülebilmesi için kurulan TV kanalları.

Uzaktan eğitim: Çeşitli nedenlerle öğrenimin yüz yüze sürdürülemediği durumlarda gerçekleştirilen eğitim süreci.

Veritabanı: Genellikle elektronik olarak bir bilgisayar sisteminde depolanan yapılandırılmış bilgi veya veriden oluşan düzenli bir koleksiyondur.

Yapay zekâ: Bir bilgisayarın veya bilgisayar kontrolündeki bir robotun çeşitli faaliyetleri zeki canlılara benzer şekilde yerine getirme kabiliyeti

Yüz yüze eğitim: Eğitim öğretim faaliyetlerinin, geleneksel şekilde okul ortamında ve öğrenci-öğretmen karşılıklı gerçekleştirilmesi süreci.

Zenginleştirilmiş kütüphane: Estetik ve ergonomik olarak tasarlanmış bir kütüphanenin etkileşimli tahta ve internete bağlı bilgisayarlar ile zenginleştirilmiş hâli.

ZOOM: Dijital toplantı, görüşme platformu.

Zümre: Eğitim kurumlarında aynı branşa sahip olan veya aynı sınıfı okutan öğretmen grubu**.**

Kaynakça

BBC. (2020). *Yüz yüze eğitime devam eden iki üniversitenin öğrencileri kaygılı* başlıklı haber. https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-55134803 adresinden erişilmiştir.

Boston College, TIMSS & PIRLS International Study Center. (Aralık). *TIMSS 2019 International results in mathematics and science*. https://timssandpirls.bc.edu/timss2019/international-results/ adresinden erişilmiştir.

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). *2020 Yılı Cumhurbaşkanlığı yıllık programı*.

https://www.sbb.gov.tr/wpcontent/uploads/2019/11/2020_Yili_Cumhurbaskanligi_Yillik_Programi.pdf adresinden erişilmiştir.

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2020). *2021 Yılı Cumhurbaşkanlığı yıllık programı*.

https://www.sbb.gov.tr/wpcontent/uploads/2020/11/2021_Yili_Cumhurbaskanligi_Yillik_Programi.pdf adresinden erişilmiştir.

DergiPark. (2021). *Dergi listesi*. https://dergipark.org.tr/tr/search?q=&section=journal adresinden ulaşılmıştır.

Eğitim Bir Sen. (2020). *COVID-19 salgınının gölgesinde eğitim: Riskler ve öneriler.* https://www.researchgate.net/publication/343787640_COVID19_salgininin_golgesinde_egitim_Riskler_ve_oneriler adresinden ulaşılmıştır.

Eğitim Bir Sen. (2020). *Eğitime bakış 2020: İzleme ve değerlendirme raporu*. https://www.ebs.org.tr/ebs_files/files/yayinlarimiz2021/Egitime_Bakis_2020.pdf adresinden erişilmiştir.

Eğitim Bir Sen. (2020). *Pandemi sürecinde okulları güvenle açmak: Öğretmen ve veli araştırması.* https://www.ebs.org.tr/ebs_files/files/Pademi_Surecinde_Okulllari_Guvenle_Acmak(1).pdf adresinden erişilmiştir.

Eğitim Bir Sen. (2020). *Yükseköğretime bakış 2020: İzleme ve değerlendirme raporu*. https://www.ebs.org.tr/ebs_files/files/yayinlarimiz/Yuksekogretime_Bakis_2020.pdf adresinden erişilmiştir.

Eğitim Bir Sen. (2020). *Kadın öğretmenlerin çalışma hayatı: Tespitler ve öneriler*. https://www.ebs.org.tr/ebs_files/files/yayinlarimiz/Kadin_Ogretmenlerin_Calisma_Hayati_Tespitler_Oneriler.pdf adresinden erişilmiştir.

ERG. (2020). *Eğitim izleme raporu 2020: Eğitim Ortamları*. https://www.egitimreformugirisimi.org/egitim-gozlemevi/izleme-raporlari/ adresinden erişilmiştir.

ERG. (2020). *Eğitim izleme raporu 2020: Eğitim Yönetişimi ve Finansmanı*. https://www.egitimreformugirisimi.org/egitim-gozlemevi/izleme-raporlari/ adresinden erişilmiştir.

ERG. (2020). *Eğitim izleme raporu 2020: Eğitimin içeriği*. https://www.egitimreformugirisimi.org/egitim-gozlemevi/izleme-raporlari/ adresinden erişilmiştir.

ERG. (2020). *Eğitim izleme raporu 2020: Öğrenciler ve Eğitime Erişim*. https://www.egitimreformugirisimi.org/egitim-gozlemevi/izleme-raporlari/ adresinden erişilmiştir.

ERG. (2020). *Eğitim izleme raporu 2020: Öğretmenler*. https://www.egitimreformugirisimi.org/egitim-gozlemevi/izleme-raporlari/ adresinden erişilmiştir.

ERIC. (2021). *Dergi listesi*. https://eric.ed.gov/?journals adresinden ulaşılmıştır.

Hazine ve Maliye Bakanlığı & Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). *Yeni Ekonomi programı 2020-2023*. https://www.sbb.gov.tr/wpcontent/uploads/2019/10/YeniEkonomiPrograma_OVP_2020-2022.pdf adresinden erişilmiştir.

Hazine ve Maliye Bakanlığı. (2020). *Yeni Ekonomi programı 2021-2023*. https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2020/09/YEN%C4%B0-EKONOM%C4%B0-PROGRAMI-K%C4%B0TAP%C3%87IK.pdf adresinden erişilmiştir.

Işık, V. (2020). *Üç bileşenli eğitim- istihdam dengesi modeli: Kastamonu örneği.* İstanbul: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.

Işık, V. ve Türkmen, A. (2020). *İş gücü piyasası mesleki eğitim uyumunda: Bölgesel markalaşma modeli*. İstanbul: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.

Karataş, İ. H., Aydın, B. ve Kara, M. (2020). *Türkiye okul yöneticileri raporu 2020 - TOYR2020*. İstanbul: Öncü Okul Yöneticileri Derneği Yayınları.

MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı. (2019). *Millî Eğitim Bakanlığı 2019 – 2023 stratejik planı*. http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_12/31105532_Milli_EYitim_BakanlYYY_2019-2023_Stratejik_PlanY__31.12.pdf adresinden erişilmiştir.

MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı. (2020). *Millî eğitim istatistikleri: Örgün eğitim 2019-2020.* Ankara: MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı.

http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_09/04144812_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2019_2020.pdf adresinden erişilmiştir.

MEB. (2016). *Millî eğitim istatistikleri: Örgün eğitim 2015-'16.* Ankara: MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı.

MEB. (2017). *Millî eğitim istatistikleri: Örgün eğitim 2016-'17*. Ankara: MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı.

MEB. (2018). *2023 eğitim vizyonu*.http://2023vizyonu.meb.gov.tr/doc/2023_EGITIM_VIZYONU.pdf adresinden erişilmiştir.

MEB. (2018). *Millî eğitim istatistikleri: Örgün eğitim 2017-'18.* Ankara: MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı.

MEB. (2019). *2020 yılı performans programı*. http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_11/25140957_2020_Performans-ProgramY_12112019_1515.pdf adresinden erişilmiştir.

MEB. (2019). *Millî eğitim istatistikleri: Örgün eğitim 2018-'19.* Ankara: MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı.

MEB. (2020). *2021 yılı bütçe raporu*. http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_12/30125920_2021_BUTCE_SUNUYU.pdf adresinden erişilmiştir.

MEB. (2020). *2021 yılı performans programı*. http://sgb.meb.gov.tr/www/dokumanlar/icerik/30 adresinden erişilmiştir.

MEB. (2020). *Millî eğitim istatistikleri: Örgün eğitim 2019-'20.* Ankara: MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı.

MEB. (2020). *Öğretim programlarını değerlendirme raporu 2020*. http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_08/24113242_ogretimprogramlari_dr.pdf adresinden erişilmiştir.

MEB. (2020). *Millî Eğitim Dergisi Özel Sayı, 49*(1). http://dhgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_12/29134704_OZEL_SAYI-PANDEMY-TamamY.pdf adresinden erişilmiştir.

MEB. (2021). *2020 yılı idare faaliyet raporu*. http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_03/03134336_2020_YYIY_Ydare_Faaliyet_Raporu.pdf adresinden erişilmiştir.

MEB. (2021). *Eğitimde Bu Yıl 2020*. http://www.meb.gov.tr/ebook/2021/01/egitimde-bu-yil/index.html adresinden erişilmiştir.

MEB. (2021). *Mesleğim hayatım*. http://mtedose.meb.gov.tr/product-category/COVID-19-ile-mucadele-ekipmanlari/ adresinden ulaşılmıştır.

NOAA. (2020). *Earthquakes.* https://www.ngdc.noaa.gov/hazel/view/hazards/earthquake/eventdata?assocTsu=no&country=TURKEY&assocVol=no adresinden erişilmiştir.

OECD. (2020). *Education at a Glance 2020: OECD Indicators.* Paris: OECD Publishing.

ÖÖKM. (2021). *Özel okullar listesi.* https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https://ookgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_01/29140345_ozelokullar.xlsx adresinden erişilmiştir.

ÖSYM. (2001). *2000-2001 öğretim yılı yükseköğretim istatistikleri*. Ankara: ÖSYM Yayınları.

ÖSYM. (2002). *2001-2002 öğretim yılı yükseköğretim istatistikleri*. Ankara: ÖSYM Yayınları.

ÖSYM. (2003). *2002-2003 öğretim yılı yükseköğretim istatistikleri*. Ankara: ÖSYM Yayınları.

ÖSYM. (2004). *2003-2004 öğretim yılı yükseköğretim istatistikleri*. Ankara: ÖSYM Yayınları.

ÖSYM. (2005). *2004-2005 öğretim yılı yükseköğretim istatistikleri*. Ankara: ÖSYM Yayınları.

ÖSYM. (2006). *2005-2006 öğretim yılı yükseköğretim istatistikleri*. Ankara: ÖSYM Yayınları.

ÖSYM. (2007). *2006-2007 öğretim yılı yükseköğretim istatistikleri*. Ankara: ÖSYM Yayınları.

ÖSYM. (2008). *2007-2008 öğretim yılı yükseköğretim istatistikleri*. Ankara: ÖSYM Yayınları.

ÖSYM. (2009). *2008-2009 öğretim yılı yükseköğretim istatistikleri*. Ankara: ÖSYM Yayınları.

ÖSYM. (2010). *2009-2010 öğretim yılı yükseköğretim istatistikleri*. Ankara: ÖSYM Yayınları.

ÖSYM. (2011). *2010-2011 öğretim yılı yükseköğretim istatistikleri*. Ankara: ÖSYM Yayınları.

ÖSYM. (2012). *2011-2012 öğretim yılı yükseköğretim istatistikleri*. Ankara: ÖSYM Yayınları.

ÖSYM. (2013). *2012-2013 öğretim yılı yükseköğretim istatistikleri*. Ankara: ÖSYM Yayınları.

Saadet Partisi. (2020). Türkiye'de Öğretmenlik. https://saadet.org.tr/upload/file/f557060a-90758276e8500e12367a4b44.pdf adresinden erişilmiştir.

SETA. (2021). *2020'de Türkiye*. İstanbul: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.

T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı. (2019). *Yeni ekonomi programı: 2020-2022*. https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/10/Yep-Eyl%C3%BCl-1.pdf adresinden erişilmiştir.

T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı. (2020). *Yeni ekonomi programı: 2021-2022-2023*. https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2020/09/YEN%C4%B0-EKONOM%C4%B0-PROGRAMI-K%C4%B0TAP%C3%87IK.pdf adresinden erişilmiştir.

T.C. Sağlık Bakanlığı (2021). *COVID-19 Bilgilendirme platformu. Genel koronavirüs tablosu*. https://COVID19.saglik.gov.tr/TR-66935/genel-koronavirus-tablosu.html# adresinden erişilmiştir.

T.C. Sayıştay Başkanlığı. (2020). *Millî Eğitim Bakanlığı 2019 yılı Sayıştay denetim raporu*. https://www.sayistay.gov.tr/tr/?p=2&ContentID=13001 adresinden erişilmiştir.

TEDMEM. (2020). *2019 eğitim değerlendirme raporu (TEDMEM Değerlendirme Dizisi 6*. Ankara: Türk Eğitim Derneği.

TEDMEM. (2020). *COVID-19 sürecinde eğitim: Uzaktan öğrenme, sorunlar ve çözüm önerileri (TEDMEM Analiz Dizisi 7*. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.

TEGV. (2020). *COVID-19 dönemi TEGV çocukları uzaktan eğitim durum değerlendirme raporu.*

https://tegv.org/dosyalar/COVID-19-donemi-uzaktan-egitim-durum-degerlendirme-raporu.pdf adresinden erişilmiştir.

TEGV. (2020). *TEGV uzaktan eğitim pilot program değerlendirme raporu*. https://tegv.org/dosyalar/TEGV_UE_Program_Degerlendirme_Raporu_092020.pdf adresinden erişilmiştir.

Thomson Reuters Web of Science. (2021). *Dergi arama sayfası*. https://mjl.clarivate.com/search-results adresinden ulaşılmıştır.

TÜİK. (2020). *2019 yazılı medya istatistikleri*. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yazili-Medya--Istatistikleri-2019-33620#:~:text=%C3%9Clkemizde%202019%20y%C4%B1l%C4%B1nda%20yay%C4%B1mlanan%20gazete,%2C2'sini%20gazeteler%20olu%C5%9Fturdu.&text=T%C3%BCrkiye'de%202019%20y%C4%B1l%C4%B1nda%20yay%C4%B1mlanan,u%20ise%20b%C3%B6lgesel%20yay%C4%B1n%20yapt%C4%B1. adresinden erişilmiştir.

TÜİK. (2020). *Hanehalkı bilişim teknolojileri (BT) kullanım araştırması, 2020*. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2020-33679 adresinden erişilmiştir.

TÜİK. (2020). Örgün eğitim istatistikleri. https://tuikweb.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1018 adresinden erişilmiştir.

TÜİK. (2020). *Uluslararası standart kitap numarası (ISBN) istatistikleri, 2019*. https://tuikweb.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=33623 adresinden erişilmiştir.

TÜİK. (2021). *Eğitim harcama istatistikleri*. https://tuikweb.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=2635 adresinden erişilmiştir.

ULAKBİM. (2021). *TR dizin dergi listesi*. https://app.trdizin.gov.tr/statistics/listAcceptedJournals.xhtml adresinden ulaşılmıştır.

UNESCO. (2020). *Global education monitoring report 2020: Inclusion and education: All means all.* Paris: UNESCO Publishing.

YÖK (2020). *"YENİ YÖK"ün 2020 yılında hayata geçirdiği yeni projeler ve düzenlemeler.* https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/yeni-yok-2020-yili-proje-ve-duzenlemeleri.aspx adresinden erişilmiştir.

YÖK. (2020). *Uzaktan eğitime yönelik değerlendirme*. https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/uzaktan-egitime-yonelik-degerlendirme.aspx) adresinden erişilmiştir.

YÖK. (2020). *Üniversite izleme ve değerlendirme genel raporu 2019.* Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

YÖK. (2021). *Alınan kararlar*. https://COVID19.yok.gov.tr/alinan-kararlar adresinden erişilmiştir.

YÖK. (2021). *Yükseköğretim bilgi yönetimi sistemi. Yükseköğretim istatistikleri*. https://istatistik.yok.gov.tr/ adresinden erişilmiştir.

Katkıda Bulunanlar

Lütfi Sunar

İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Sosyolojik teori, sosyoloji tarihi, şarkiyatçılık, İslamcılık, tabakalaşma alanında çalışmaları bulunmaktadır.

İbrahim Hakan Karataş

İstanbul Medeniyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde eğitim yönetimi alanında doçenttir. Okul yöneticiliği, eğitim politikaları ve sivil toplum-eğitim ilişkileri konularında çalışmalar yapmaktadır. Öncü Okul Yöneticileri Derneği kurucusu ve yönetim kurulu başkanıdır. İLKE Vakfı'nda kıdemli araştırmacı olarak görev yapmaktadır.

Neriman Beyza Koru

Lisans eğitimini Yıldız Teknik Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği bölümünde 2019 yılında tamamlayan N. Beyza Koru, Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Programları ve Öğretim alanında yüksek lisans eğitimine devam etmektedir. İLKE Vakfı'nda araştırma asistanı olarak görev yapmaktadır.

İlayda Ardakoç

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezundur. Pedagojik formasyon eğitimini, Yıldız Teknik Üniversitesi'nde tamamlamıştır. İstanbul Medeniyet Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Eğitim Kurumları İşletmeciliği Bölümü'nde hâlen yüksek lisans eğitimine devam etmektedir. İLKE Vakfı'nda stajyer araştırmacı olarak görev yapmaktadır.

Zeynep Baltacı

Şehir Üniversitesi Psikoloji Bölümünde lisans eğitimini tamamlamıştır. İstanbul Medeniyet Üniversitesi'nde Eğitim Kurumları İşletmeciliği alanında yüksek lisans eğitimine devam etmektedir. İLKE Vakfı'nda stajyer araştırmacı olarak görev yapmaktadır.

Cihan Kocabaş

Okul müdürlerinin güç tipi tercihlerini ve kriz yönetimi becerilerini incelediği yüksek lisans tez çalışmasını 2016'da sunmuştur. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü'nde Eğitim Yönetimi Doktora programında çalışmalarına Yükseköğretim yönetimi ve öğretmen yetiştirme alanlarında devam etmektedir. İLKE Vakfı'nda stajyer araştırmacı olarak görev yapmaktadır.

Hasan Remzi Eker

Lisans derecesini Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nde tamamladı. Yüksek Lisans eğitimine devam etmektedir. Bilimsel Araştırma Yöntemleri ve Psikoloji Felsefesi alanlarına ilgi duymaktadır. Çeşitli öğrenci topluluklarında gönüllü olarak eğitim ve organizasyon koordinatörlüğü yapmıştır. Ayrıca bellek ve dil gelişimi araştırma alanlarında yürütülen akademik projelerde asistanlık yapmıştır. Mardin Artuklu Üniversitesi'nde Araştırma Görevlisi olarak çalışmalarını sürdürmektedir.

Muhammed Hüseyin Ergören

Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümünde yüksek lisans eğitimine devam etmektedir. İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı Araştırma ve Yayın Biriminde araştırmacı olarak çalışmaktadır.

Betül Tonbuloğlu

2008 yılında Marmara Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü'nde lisans eğitimini tamamladı. Yüksek lisans eğitimini de Marmara Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü'nde tamamlayan Betül Tonbuloğlu, doktora eğitimini Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Programları ve Öğretim Bölümü'nde tamamlamıştır. 2008-2021 yılları arasında Millî Eğitim Bakanlığı'nda Bilişim Teknolojileri Öğretmeni olarak görev yapmıştır.

Deniz Tunçer

İstanbul Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Müzik Bölümü'nden mezun oldu. Yüksek lisans eğitimini İTÜ, Müzik İleri Araştırmalar Merkezi (MIAM) "Kompozisyon Bölümü"nde tamamladı. İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzikoloji ve Müzik Teorisi Bölümü'nden mezun olarak doktor unvanı aldı. Doktora tezi okul öncesi eğitiminde Dalcroze yaklaşımı ile ilgilidir. İstanbul Medeniyet Üniversitesi Türk Musikisi Bölümü'nde Dr. Öğretim Üyesi olarak görevine devam etmektedir.

Mehmet Boyacı

Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik programında 2007 yılında lisans eğitimi tamamladı. Yüksek lisans ve doktorasını da Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanında sırasıyla Gaziosmanpaşa Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi'nde tamamladı. İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık anabilim dalında öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Ömer Avcı

Lisans eğitimini Çukurova Üniversitesi İngilizce Öğretmenliği Bölümü'nde tamamlamıştır. Yüksek lisans ve doktora eğitimini Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunan Northern Illinois Üniversitesinde tamamlamıştır. 2016 yılından beri İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda Dr. Öğretim Üyesi olarak görev yapmaktadır.

Yusuf Alpaydın

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümünde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Eğitim politikaları, eğitim-istihdam ilişkileri, yükseköğretim ve yetişkin eğitimi konularında araştırma ve yayınları devam etmektedir.

Abdullah Kür

Adnan Menderes Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği bölümünden mezun olup 2009 yılından beri farklı kurumlarda sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde Eğitim Yönetimi ve Denetimi alanında yüksek lisans öğrencisidir.

Mustafa Gündüz

Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü'nde Eğitim Tarihi Profesörüdür. Temel araştırma alanı, Türk eğitim tarihinin Tanzimat sonrası gelişmeleri olup, dönemin eğitim sorunları ve öncü eğitimcileri üzerine çalışmalar sürdürmektedir.

Arife Gümüş

2012-2019 yılları arasında İLKE Vakfı'nda kıdemli araştırmacı olarak çalışan Arife Gümüş, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde doktora eğitimine devam etmektedir. Eğitim Politikaları, Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri ve Din Eğitimi ilgi alanlarındandır. İbn Haldun Üniversitesi Müfredat Çalışmaları Merkezinde görev yapmaktadır.

Ziya Bilici

İlk ve orta öğrenimini Ankara'da tamamladı. Kara Harp Okulu ve Boğaziçi Üniversitesi'nde okudu. Eğitimlerini yarım bıraktı. Reklamcılık sektöründe çalıştı ve çeşitli sivil toplum kurumlarında yöneticilik yaptı. Çok sayıda yazısı farklı dergi ve sitelerde yayımlandı. İngilizce ve orta seviyede Fransızca ve Antik Yunanca biliyor.

Mehmet Ali Özkan

Boğaziçi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden 1993'te mezun oldu. 1997'de başladığı edebiyat öğretmenliği ve bölüm başkanlığı gibi görevlerini 2014'e dek sürdürdü. Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesinde yüksek lisans eğitimini tamamladı. Halen Yeni Türkiye Eğitim Vakfı adı altında birleşen üç okulun Akademik Direktör Yardımcılığını yapmaktadır. Eğitim: Bir Kitle İmha Silahı, Suç ve Ceza, Kâinat ve Aşkınlık gibi kitapların da yer aldığı çevirileri ve Eskizler adlı bir şiir kitabı bulunmaktadır.

Aladdin Karacan

1999 yılında Abant İzzet Baysal Üniversitesi Özel Eğitim Öğretmenliği Bölümü'nden mezun oldu. 2012 yılında Maltepe Üniversitesi Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bölümünde Yüksek Lisans eğitimini tamamladı. 1999 yılından itibaren de Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı Özel Eğitim Okullarında ve Rehberlik Araştırma Merkezi'nde (RAM) Özel Eğitim Öğretmeni, Müdür Yardımcısı ve Müdürlük görevlerini yürüttü. Halen Pendik Rehberlik ve Araştırma Merkezi'nde kurum yöneticisi olarak görev yapmaktadır.

Melike Günyüz

Lisans ve yüksek lisans eğitimini Boğaziçi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde, doktorasını ise İstanbul Üniversitesi Eski Türk Edebiyatı ana bilim dalında yapan Melike Günyüz, Erdem Yayın Grubunun Genel Yayın Yönetmenidir. İbn Haldun Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat bölümünde Dr. Öğretim Üyesi olarak görev yapmaktadır.

Kurtuluş Öztürk

Sabahattin Zaim Üniversitesinde Eğitim Yönetimi ve Denetimi alanında II. Meşrutiyet Dönemi Eğitim Düşüncesi konulu doktora tez çalışmasını sürdürmektedir. Temel ilgi alanlarını geç Osmanlı dönemi eğitim politikaları, eğitimde modernleşme, modern eğitim ve yeni birey düşüncesi gibi konular oluşturmaktadır. Eğitim alanında faaliyet gösteren bir sivil toplum kuruluşunda yönetici olarak görev yapmaktadır.

EĞİTİM İZLEME RAPORU 2020

Günümüzde çok büyük bir kitlenin ilgilendiği bir konumda bulunan eğitim alanına yönelik politika, uygulama ve gelişmelerin bütünsel ve çok cepheli bir bakış açısıyla değerlendirilmesi gerekir. Eğitim Alan İzleme Raporu, bu noktada eğitimi kendi doğası ve içinde bulunduğu çevrenin ve toplumun devinimi içinde anlamayı sağlayacak bir perspektif sunmayı hedeflemektedir. Eğitim, toplumsal devinim ve dinamiklerin etkisinde kalmakla beraber toplumu ve hayatı değiştiren, dönüştüren ve geliştiren bir role sahiptir. Rapor, eğitimin dönüştürücü gücünün politika ve uygulamalardaki izdüşümünün anlaşılabilmesi için bir araç olarak da nitelendirilebilir.

Raporda 2020 yılı içerisinde yaşanan gelişmeler farklı açılardan ele alınmaktadır. Eğitim Alan İzleme Raporu; 2020'de eğitimin nicel durumu, yaşanan gelişmeler, yıl boyunca öne çıkan ve tartışılan başlıklar, unutulan ve gündeme gelmeyen konular ve 2020'yi değerlendiren uzman ve paydaş görüşlerinden oluşmaktadır.

İLKE
ilim kültür eğitim vakfı

epam
EĞİTİM POLİTİKALARI ARAŞTIRMA MERKEZİ

Aziz Mahmut Hüdayi Mh. Türbe Kapısı Sk. No:13 Üsküdar / İst.
ilke.org.tr +90 216 532 63 70 bilgi@ilke.org.tr ilkevakfi